

ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан,
ватанэгълияр хуьх!**

1920 – йисалай акъатзава

N 50 (10643) хемис 11 – декабрь, 2014 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 10 манат

РФ-дин Федеральный Собранидиз Владимир Путинан Чар

4-декабрдиз Владимир Путина Кремлдин Георгиевский залда теклифнавай агъзурдалай виниз ксарин вилик Россиядин Федерациядин Федеральный Собранидиз вичин Чар раижна.

Гъурметлу Федерациядин Советдин членар! Государстводин Думадин депутат! Россиядин граждана!

Къенин Чар, гьелбетда, гьам девирдихъ, гьам чун яшамеш жезвай шарттарихъ, чи вилик акъвазнавай везифайрихъ галаз къазвайди жеда. Амма сифтени-сифте заз къадар-къисметдихъ галаз алакьалу, чи уьлкведин гележег патал лап гзаф важиблу месэлаяр гьалзавай макъамра тереф хуьнай, садвал ва рейсадвал къалурунай квез виридаз сагърай лугъуз кланзава.

Алай йисуз чун саналди имтигъанрай - анжах дигмиш, тупламиш миллетдин, халисандаказ аслу тушир ва къудратлу государстводин тлем акакъдай имтигъанрай экъечна. Россияди вичелай ватандашар хуьз, гьахвал ва адалатлувал лайхлуудаказ хуьз алакьзавайди кардалди субутарна.

Чи уьлкведилай и кар куьн, Россиядин граждана, галаз къилиз акъудиз алакьна. Куьне зегъмет члугунин ва чна саналди къазанмишай агалкъунрин нетижада и кар алакьна. Вири миллетдин итижрин макъсад ва метлебувал квевай дериндай аннамишиз хьунин нетижада алакьна. Чна чи Ватандин агъзур йисан рехъ къат-къат ийиз тежерди, тамам сад тирди аннамишна. Чун жувахъ инанмиш я, чалай гзаф крар ийиз ва вилик эцигнавай вири везифаяр къилиз акъудиз алакьдайдахъ инанмиш я.

Гьелбетда, чавай алай йисуз киле фейи тарихдин вакъайрикай кье рахун тавуна акъвазиз жедач. Малум тирвал, алай йисан мартдиз Крымда референдум киле фена. Анал ярмучух островдин агъалийри чпис Россиядик экечл хъийиз кланзавайдан гьакъиндай ачухдаказ малумарна. Гьугъунлай Крымдин парламентди къарар къабулна - за къейд авун лазим я хьи, тамамвилелди ачухди, законлуди тир, и кар рикелай ракурна кландач, гьеле 2010-йисуз хьагъай Крымдин парламентди аслу туширвилдин гьакъиндай къарар къабулна. Эхирни Крым ва Севастополь Россиядик экечл хъувунин тарихдин метлеб авай вакъаи киле фена.

И вакъаидихъ чи уьлкве, чи халкъ патал къетлен метлеб ава, вучиз лагъайтла Крымда чи инсанар яшамеш жезва. И территория вични стратегиядин жигъетдай важиблуди я, гьикл

лагъайтла терефрикай ибарат, амма битав сад тир урус миллетдин, Россиядин централизованнавай государстводин руьгъдин чешмеяр гьа ина ава. Гьа ина, Крымда, дегъ девиррин Херсонесда ва я, адаз Урусатдин тарихчийри лугъуз хъайивал, Корсунда князь Владимира хашпара дин къабулна, гьугъунлай ада вири Урусатдив гьа дин къабулиз туна.

Гъурметлу дустар! Кье, гьелбетда, чна Украинада киле физвай вакъайриз гузай къимет гьихътинди ятла, гьадакай лугъун тавуна жедач, и месэладал, чун вири дуньяда амадагрихъ галаз алакьаяр гьа саягда хуьз къвачин жезватла, гьа кардал хтун тавуна жедач. Аслу туширвал патал чалишмиш хьунин барадай неинки Украинадин, гьакл виликан СССР-дин стхавилин маса республикайрин тереф Россияди неинки хвейиди, гьаклини 1990-йисарин девирда и къвалахдиз хейлин дережада куьмекни гайиди хъсандиз малум я. А чавалай инихъ чна къунвай рекъик гьич са жуьредин дегъивилерни акатнавач.

Гьар са халкъдиз вилик финин хсуси рехъ, союзникар, обществодин политический гьурулушдин жуьреяр, экономика тешкилуни ва вичин хатасузвал таъминарунин жуьреяр хьагъунин къакудиз тежер, аслу тушир ихтияр авайди я. Россия и кардив гьамиша гъурметдивди эгечлайди я, гележегдани эгечлда. И кар Украинадиз, стха украин халкъдизни тамам дережада талуьк я.

Эхъ, алай йисан февралдиз Киевда государстводин авай власть, гужуналди алудна, къун чна пислемешна. Кье чаз Украинада акъвазай крари, къиблединни рагъэкъечлдай пата арадал атанвай бедбахтвилдин гьалди чна къунвай рехъ дуьзди тирди тамамвилелди тестикъарзава.

Нагъакъан вири гьерекаратр квейлай башламиш хъайиди я? Зун и кар кье рикел хьунин мажбур хъанва. Вири квейлай башламиш хъайиди ятла, гьадан члалахъ хьунни четин я: и крар Украина Евросоюздихъ галаз сад хьунин гьакъиндай икьрардал къулар члугун маса вахтунал хьунин барадай президент Януковича къабулай технический къарардихъ галаз алакьалу яз акъазва. Гьа члавуз, за къейдзава, ихтилат а документдикай отказ авуникай ваъ, вичин винел къвалах хъувунин мураддалди адал къулар члугунай вахт дегъишаруникай физвай. И кар, за рикел хкин, государстводин законлу ва дуньядин майданда гьисаба къунвай къилин конституционный векилвилерихъ галаз тамамвилелди къадайвал авунай.

Идахъ галаз алакьалу яз, власть яракъдин куьмекдалди къунин, гуж гъалиб авунин, инсанар чандиз къаст ийиз къинин тереф гьикл хуьз жеда? Тек са Одессада киле фейи инсанрин ивиар экъичай, абуруз чан

▶ 2-3

В.В.ДЕМЧЕНКОДИН гьакъиндай Дагъустан Республикадин Къилин УКАЗ

1. ДЕМЧЕНКО Виталий Викторович Дагъустан Республикадин туризмдин рекъий Комитетдин председателвиле тайнарин.

2. “Дагъустан Республикадин туризмдин рекъий Комитетдин председателдин везифаяр вахтуналди тамамарунин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин Къилин 2014-йисан 22-сентябрдин №206 Указ къуватдай аватнавайди яз гьисабин.

3. И Указ вичел къул члугур йикъалай къуватда гьатзава.

Дагъустан Республикадин
Къил Р.АБДУЛАТИПОВ
Махачкъала шегьер,
2014-йисан 2-декабрь, №263

ДЕМЧЕНКО
Виталий Викторович
1963-йисан 15-сентябрдиз
Махачкъала дидедиз
хъана.

1980-йисалай 1981-йисалди ам Фрянинский ярмучух проводникрин приборрин заводдин филиалда (Дубки поселок) наладчик тир. 1981-йисалай 1986-йисалди ада Дагъустандин государстводин педагогвилин институтда клелна. Ахпа “Союзбургеотермия” НПО-дин инженервиле къвалахна (Махачкъала шегьер).

1986-1988-йисара Советрин Армиядин жергейра къуллугъна. 1988-йисалай 1994-йисалди Махачкъалада машина акъуддай заводда къвалахна. 1994-2002-йисара ам Дагъустан Республикадин Гьукуматдин жегъилрин ва туризмдин крарин рекъий Комитетдин отделдин начальник тир.

2003-йисалай 2008-йисалди ада РД-дин жегъилрин ва туризмдин крарин рекъий министерстводин управленидин, гьугъунлай РД-дин культурадин ва туризмдин рекъий министерстводин управленидин начальникдин везифаяр тамамарна.

2008-йисалай 2013-йисалди ам РД-дин туризмдин рекъий Агентстводин руководителдин заместитель тир.

2013-йисалай ада РД-дин туризмдин рекъий Комитетдин председателдин заместительдин везифаяр тамамарзавай.

ОБЩЕСТВО

Сессиядал аялрин ва жегъилрин общественный тешкилатар вилик тухун патал ДИМО-йрин руководителрин республикадин школа кардик кутунин, вири уьлкведий пешекарриз эвер гуни, хуьрера, района, шегьерра мастер-классар киле тухунин теклифни гана.

▶ 8

ХАБАРАР

Сиве-сивди ацлузвай залра пешекаррини тамашачийри лезги ашукъриз пара къадар сагърай лагъана! Абуз Азербайжан республикадин культурадин министерстводин патай махсус дипломризи рикел аламукъдай къиметлу пишкешриз лайихлу хъана.

▶ 19

Малумат

Террористри Грозный шегерда Печатдин кваллин ва умуми образованидин 20-нумрадин юкван школадин дараматар кунунихъ галаз алакьалу яз 4-декабрдиз арадал атай, инсанар телеф хьунал гьайи вакьайриз талукь хабар вири дагьустанвийри риклера ажугьлувилини ва нифрет авунин гьиссер гьатуналди кьабулна. Дагьустанвийри гьамиша Чечнядай тир чи стхайриз жезвай магьрумвилерин тлал чпин тлални яз кьабулзавайди, ислягь уьмуьр члурун патал террористри ийизвай вири жуьрейрин алахьунар кьетидаказ пisleмишзавайди я.

Зун инанмиш тирвал, гьар жуьредин бандитрилай ва экстремистрилай стха чечен халкьдик кичи кутаз жедач, ахьтин террориствилини гьерекатрин рехь гележегдани кьетидаказ атлуда.

Бандитрин рехь атлудайла телеф хьайи кьанун-кьайда хуьдай органрин кьуллугьчийрин хизанриз за дериндай хажалат члуруналди башсагьлугьвал гузва, тахсиркаррихъ галаз женгиник экечлай члавуз хасаратвал хьайибурун гуьгуьл кьачузва.

Чун гьич садавайни руьгдай вегьез, пакадин югь хушбахт жедайдахъ чи инанмишвал зайифариз жедач. Кьиле чи милли регьбер Владимир Владимирович Путин авай Россиядин Федерациядин маса халкьарихъ галаз санал а югь чун патал са шакини алачиз алуькда.

Дагьустан Республикадин
Кьил РАБДУЛАТИНОВ

Хьсанбурун жергеда

Дагьустандин медийный сообществодин векилри "Прометей-2014" твар ганвай Интернет-премиядин сергьятра аваз жуьреба-жуьре дережайрин 8 награда кьазанмишна. Лауреатрив наградаяр Пятигорскда вахкана. И серенжем Кеферпатан Кавказдин СМИ-рин II форумдин сергьятра аваз кьиле фена.

Дагьустандин печатдин ва информациядин министр Азнаур Аджиеваз "Прометей-2014" твар ганвай Кавказдин Интернет-премиядин махсус "Ачух министр" номинациядай диплом гана. Кеферпатан Кавказдин СМИ-рин Ассоциациядин исполнительный директор Ражап Мусаева кьейд авурвал, Азнаур Аджиев тайин месэлайрай гьамиша ачухдаказ рахаз гьазур я ва ада медийный проектрин тереф активнидаказ хуьзва. "Кавказдин алама-тар" лишандик кваз 1-блог-турни Дагьустанда кьиле тухвана, А.Аджиева ам кьилиз акьудунин карда сифтедин ийкьарилай куьмек гана.

"Дагьустан РИА" Кеферпатан Кавказдин лап хьсан ресурс яз гьисабнава.

Кьейд авун лазим я хьи, Дагьустандин патай форумдал милли газетри, 3 журналди, Кеферпатан Кавказдин халкьарин члаларал кьенвай ктабри ва 2 телеканалди векилвална. Чи республика патал кьилдин майдан чара авунвай. Анал Дагьустандин неинки печатдин, телевиденидин ва Интернет-СМИ-рихъ галаз, гьакни Дербент шегердин 2000 йисан сувариз гьазурвал акунин проект кьилиз акьудзавай гьалдихъ галазни таниш жедай мумкинвал авай.

РФ-дин Федеральный Собранидиз Владимир Путинан Чар

1 ◀

аламаз цай ягьунин агьвалатдикай вуч лугьуз жедач? Идан гуьгуьналлаз ахьтин акьалтлай кьанунсуз гьерекатрихъ галаз рази тахьанвай ксар кьиблединни рагьэкьечдай пата яракьлу кьуватрин куьмекдалди эзмишунин ниятралди авур алахьунин тереф гьикл хуьз жедач? За тикрарзава, ихьтин кра-риз гьикл кьуват гуз жедач? А кракри между-народный право ва инсандин ихтиярар хуьнин патахьай ийизвай яланчивилин рахун-рин далдадик кваз кьилиз акьудзавай. Им акьалтлай ягьсузвал я. Зун инанмиш тирвал, и вакьайриз Украинадин халкьди вичи гьакьикьатда кьезвай кьимет гуда.

Инал суал кьезва: Украинада вири и гьерекатар вуч паталди авурди я? Государстводин власть гужуналди вуч паталди алудайди я? Инсанриз и члалди вуч паталди гуьлле гайиди я, гилани вуч паталди гуьлле гуз-вайди я, инсанар вуч паталди ягьиз рекьиз-вайди я? Кардин гьакьикьатдал гьалтайтла, экономика, финансар, яшайишдиз талукь хел михьиз кьайдадикай кхудна, уьлкве чклай гьалдиз гьана.

Кье политиканвал авун ваь, кьуру, буш хиве кьунар авун ваь, Украинадин экономикадиз куьмек гун, гьелбетда, реформаяр фикирда аваз куьмек гун герек я. Амма Рагьаклидай пата авай чи амадагриз и кар ийиз рикливай кланзавайди, Киевдин гилан властрини чпин ватандашрин вилик акьвазнавай месэляяр гьализ кланзавайди акьазваз заз вучиз ятлани.

Гаф кватай чкадал лугьун, Россияди Украинадиз куьмек гунин кардик вичин пай ку-тазва, лап еке пай гьеле кутунва. За инал мад сеферда лугьун лазим я хьи, чи банкири Украинадиз саки 25 миллиард доллардин инвестицияр чара авунва. РФ-дин Минфинди алатай ийсуз мад 3 миллиард доллардин кредит ахьайна. "Газпромди" Украинадин экономикадиз мад 5,5 миллиард доллардин кредит, садани хиве кьун тавур 4,5 миллиард доллардин кьезилвал аваз кредит чара аву-на. Вири и такьатар санал эхцигайла гьикь-ванди жезватла, гьисаба яхь. Им тек са эхи-римжи вахтунда 32,5-33,5 миллиард доллардин такьатар чара авуна лагьай члал я.

Гьелбетда, чаз ихьтин суал гудай ихтияр ава: Украинада ихьтин еке бедбахтвал вуч паталди арадал гьанвайди я? Месэляяр, гьат-та гьуьжет алай месэляри рахунрин рекь-елди, правовой майдандин сергьятра аваз, кьанун-кьайдадихъ галаз кьадайвал, гьализ жедачирни?

Эгер Европада са жерге уьлквейар патал милли дамах - им фадлай рикелай фен-вай келима, аслу туширвал лагьайтла, кьадарсуз гзаф багьаз акьвазнавай шей ятла, Россия патал государстводин гьакьикьи аслу туширвал - им уьлкве яшамиз хьун патал лап кевелай каруз герек шартл я.

Дуьньядин майданда алакьа хуьнин карда иштиракзавай вирибурун законлу итиж-рив гуьрметдивди эгечна кланда. Анжах икк хьайила дуьнья инсанрин ивиар экьичдай чурьукрикой тупари, ракетайри ва женгинин самолетри ваь, гьа праводин нормайри умуд-лудаказ хуьда. Икк хьайила, жува-жув алдат-мишуналди, элкьвена гьалкьада гьатунин бизнесуз ихтилалралди, гьелбетда, чеб зиян-лугьур тир санкцияралди - абур вирибурун патал, гьа гьисабдай а санкцияр гьаз майдан-диз экьечлавайбуру патални зиянлу - кичлеяр гунин лазимвал жедач.

Гаф кватай чкадал санкциярикой рахан: ибуру Украинада кьиле фейи вакьайрихъ ва ана государстводин власть гужуналди алу-дунихъ галаз алакьалу яз ва гьатта "Крым-дин гатфар" лугьудайдахъ галаз алакьалу яз чна кьунвай рекьиз США-ди ва я адан со-юзникри гьакл туьнт хьуналди жаваб гун туш. Зун инанмиш тирвал, эгер вири и крак хьа-начиртлани, заз, гуьрметлу юлдашар, илла-ки куьн патал, политикар патал, кье и залда ацукьнавайбуру патал кьейд ийиз кланзава хьи,

эгер вири и крак хьаначиртлани, Россиядин артух жезвай мумкинвилериз кьецл гун, адаз таьсир авун, жез хьайитла, ам вичин итиж-ралди ишлемишун патал са гьихьтин ятлани маса багьна жагьурдайди тир.

Амма Россиядихъ галаз басрух гунин бинейраллаз рахун - им файдасуз кар я. 1990-йисара ва 2000-йисарин сифте кьиле-ра хьайивал, вич кьенепатан четивилерал расалмиш жезвай члавузни адахъ галаз и саягьда рахана виже кьведач. А девирда чина ни ва гьикл ачухдаказ сепаратизмдин ва гьатта якьин террордин тереф хвенатла-ни, чпин гьилер кьуьнерихъ кьван ивидай ктад хьанвай кьанлуьриз повстанцияр лугьуз, абур азадвал ва демократия патал жен-гичияр хьиз лап вини дережада кьабулиз хьанатла, гьа кар чи рикел хьсандиз алама. Чун патал абур, алакьанайтла Югославияда хьайивал, чукурунин ва пайи-паяр авунин сценарий хушвилелди кардик кутадай. Идахъ галаз алакьалу яз Россиядин халкьар патал бедбахтвилерин нетижаяр арадал кьведай.

Кьиле фенач. Чна рехь ганач. Вичин ин-санар акунани таканвилерин фикирар аваз Россия терг ийиз ва чун Уралдилай анихъ гадариз кьвачин хьайи Гитлеран ниятарни кьил-лиз акьатайди туш. Гьахьтин нагьакьан крак квелди куьтыгь жезвайди ятла, вирида рикел хвена кланда.

Кьведай ийсуз чна Ватандин Чехи дяве-да Гьалибвилерин 70 йис тамам хьун кьейдда. Чи армияди душман кукварна, Европа азад-на, амма гележегда гьалатлар тикрар тавун патал 1941 ва 1942-йисарин агьур магьлу-вилерни рикелай ракурна виже кьведач.

2002-йисалай, США ракетайриз акси обо-ронадин рекьий договордикай - дуьньяда ха-тасузвилерин, стратегиядин жигьетдай кьуват-рин пайгарвал ва гьаларин дурумлувал хуь-нин асул-бине тир договордикай са терефдин кьайдада жекчлайдалай гуьгуьниз США-дин ПРО-дин глобальный система, гьа гьисабдай Европадани, тешкилуни барадай кевелай кьвалах тухун давам жезва. Ида неинки Рос-сиядин, гьакл вири дуьньядин хатасузвал патал кьурхулувал арадал гьизва - гьакьикьат-да стратегиядин жигьетдай кьуватрин пайгар-вал вич члуру хьун мумкин тирвилехъ галаз алакьалу кьурхулувал арадал гьизва. За гьис-абзавайвал, и кар США патални зиянлу я, гьикл лагьайтла ида масадавай зиян хклиз те-жервилерин хаталу буш хиялар арадал гьизва, са терефдин кьарарар, чаз акьвазнайвал, гзаф вахтунда чпин патахьай туькьена фагьум-фикир тавунвай кьарарар кьабулиз, алава хаталувилер арадал гьиз чалишмиш хьунин гьерекат гужлу ийизва.

Идан патахьай чна гзаф лагьайди я. Инал зун месэладин куьлуь-шуьлуьйрал акьваз-дач. Анжах са кардик за лугьуда, зун инал тикрар жезваз хьунин мумкин я: чун яракьар акьудунихъ калтугунин гзаф багьаз акьваз-дай кьвалахдик экьечиз кьвачин жезвач, гьа са вахтунда чна цийи шартлара чи уьлкве-дин оборонадин бажарагьлувал умудлуда-каз ва заминламишнавай тегьерда хуьн таь-минарда. Идан патахьай гьич са жуьредин шакулвилерни авач. Гьа икк ийинни ийида. Россиядихъ мумкинвилерни, и месэла гьа-луни адетдин тушир рекьери авазва.

Военный жигьетдай Россиядин винел ар-туханвал кьазанмишиз гьич садалайни алакьдач. Чиди алай аямдин, женгиниз ба-жарагь авай армия я. Исаятда лугьузвайвал, гуьрмет ийидай, амма гьайбатлу армия я. Жуван азадвал хуьн патал чаз кьуватарни, кьастунал кевивални, виклегални бес жедач.

Чна дуьнья жуьреба-жуьре терефринди хьунин гьал хуьн патал кевивалда, чна кье-цепатан уьлквейра авай инсанрив гьахьлу ке-лимаяр агакьарда. И кар чна Россиядин тер-себа кьалурзавай фашал кьамат ваь, хали-сан, керчек кьамат акун патал ийида. Чна кар-чивилин ва гуманитарный алакьайриз, илим-дин, образованидин, культурадин рекьий

алакьайриз активнидаказ рехь ачухда. И кар чна са бязи уьлквейрин гьукуматар элкьуьр-на Россия тирвал ракурн цийи герде курьса-риз алахьнавай шартларани кваз ийида.

Чун жува-жув масабурвай кьерех аву-нин, маса халкьар таканвилерин, гиман гьунин, душманрихъ кьекьуьнин рекье аваз гьич садрани фидач. Вири ибуру зайиф-вал кьалурунин лишанар я, чун лагьайтла, гужлу ва жувахъ инанмиш я. Чи мурад гьам Рагьаклидай пата, гьам Рагьэкьечдай пата барабар ихтиярар авай амадагар жезмай кьван гзаф жагьуруникай ибарат я. Чна алай вахтунда интеграциядин кьвалахар кьуват-да гьатзавай регионра, чпе, политикани эконо-мика сад-садак какадар тавуна, идаз кьан-шар яз, алишверидин рекьел, технологияр ва инвестицияр сада-садахъ галаз дегиша-рунин, инсанар санай-масани аздакьаказ финин рекьел алай, манийвилер алудзавай регионра жуван кесерлувал гегьеншарда.

2015-йисан 1-январдилай Евразиядин экономический союзди тамам кьуватдалди кьвалахда. Адан асул дибдин принципар гьихьтинбуру я? За рикел хкида. Сифтени-сифте абур барабар ихтиярар хьуникай, гьакь-икьи менфят хьун фикирда кьуникай ва сада-садаз гуьрмет авуникай ибарат я. Абур а союздин иштиракцияр тир вири уьлквейрин милли кьетленвилер ва государстводин аслу туширвал хуьникай ибарат я. Зун инанмиш тирвал, сих кооперация Евразиядин союздин вири иштиракцияр патал виликди финин гзаф кьудратлу чешмедиз элкьведа.

Играми дустар!

Чи вири планар са шартли алачиз кьил-лиз акьудун, чеб гьеле 2014-йисан майдиз Президентдин указра раижнавай, государ-стводи яшайишдин жигьетдай вичин хивез кьачунвай вири мажбурнамаяр тамамарун патал чна экономикада, финансин хиле, социальный жигьетдай вилик финин рекьий вуч ийидатла, кьилинди лагьайтла, стратегиядин жигьетдай чи рехь гьихьтинди жедатла, гьа-даз талукь суалдиз жаваб гун чарасуз я.

За тикрарзава, Россия дуьнья патал, са-нал кьвалахун патал, кьечепатан уьлквейрай инвестицияр желб авун патал, саналди тир проектар кьилиз акьудун патал ачухди яз жедач. Кар алайди вуч я лагьайтла, чна чун виликди фин сифте нубатда чалай аслу тир-ди аннамишна кланда.

Эгер чна кьулай гьалар арадал атуник ва я тахьайтла, кьечепатан конъюктурдик умуд кутун тавуна, жуван хушбахтвал ва ген-вал патал кьвалахтайтла, чавай агалкьунни кьазанмишиз жедач. Тешкилузвилел ва жа-вабдарсузвилел, кьабулай кьарарар кьилиз акьудун "чарарин кланик кутунин" хесетдал тлем гьиз хьайитла, агалкьунни кьазанмишиз жедач. Заз вирибуру и кардин гьавурда гьатна кланзава: винидихъ лагьанвай татугайвилер гилан шартлара Россия вилик финин рекье гьакан са манийвал ваь, адан хатасузвилел ачухдаказ кьурху гузвай крак я.

Алай вахтунда кар алайди вуч я лагьайтла, граждандиз чпин алакьунар ачухардай мум-кинвал гана кланда. Экономикада, яшайиш-дин хиле вилик фин патал, граждандилин инициативаяр кьалурунин рекье азадвал гун - им кьечепатай эцигзавай сергьятвилериз, гьакни чи кьенепатан месэлайриз лап хьсан жаваб гун я. Гражданди чпин яшайиш пай-гардик кутунин карда гьикьван активнидаказ иштирактайтла, гьам экономикадин, гьам по-литикадин жигьетдай абур гьикьван дережа-да аслу тушиз хьайитла, Россиядин кьудрат-лувални гьакьвал винизди жедач.

Гуьзчивалдай, контролвалдай, кьанун-кьайда хуьдай органрин кьвалахдив цийи кьа эгечлунар чарасуз герек тирдан патахьай чна лугьуз сад лагьай сефер туш. Амма дегишвилер лап явашдаказ кьиле физва. Гьа виликдай хьиз, тахсирар кутунихъ ялу-нин рекьиз артуханвал гузва. Кьилин кьа-нунсузвилерин вилик пад кьадай чкадал, рехь михьиз агалзава, кьанун-кьайдадал

амалзавай, инициатива къалурзавай агъзур-ралди ватандашар патал четин месэляяр арадал гъизва.

Эхирни, садни хкуд тавуна, виридан килел датлана контролвал авунин принципди-кай къерех хьун герек я. Гьина хаталувилер, ва я къанунар члурунин лишанар гьакькъатдани малум жезватла, гьанра гьалар пайгардик кутуна къанда. Квез чир хьана къанзаватла, чна сергьятвилериз талукъ яз алай вахтунда тайин тир къвалах тухванвай члавуз а сергьятвилери пис нетижаяр гун тийизвайди хьиз акъвазайлани, ахтармишзавай органрин къадар акъван гзаф хьанва хьи, абурукай гьар сад садра хьайитлани ахтармишиз атайитла, вири члуру жеда, гьи фирма хьайитлани агалдай чкадал къведа. 2015-йисуз ахтармишунриз талукъ яз ахтын системадал, сергьятвилер эцигуниз талукъ системадал элячлуни барадай лазим тир вири къарарар къабулун лазим я.

Гъвечи бизнесдикай рахайтла, за адаз "гуьзчивал авунин барадай рухсатар гунин" къайда кардик кутун теклифзава. Эгер карханадин тивар умудлуздак хьсан патахъай акъатнаватла, пуд йисан муддатда адаз еке туьгьметар авуначтла, гуьгьунин пуд йисуз госуларстводин ва муниципальный контролдин сергьятра аваз пландал бинелу ахтармишунар ерли киле тухун тийин. За налогрин барадай исятад кардик квай шартлар мукьвал тир къуд йис патални "тестикарун" теклифзава. И месэладал мад элкьвена хквен тийин. А шартлар дегишар тийин.

Мадни са кардикай лугьун. За элкьвена Россиядиз хквезвай капиталриз тамамвилелди менефис авун теклифзава. Эхъ, тамам менефис авун. Ша, чна и кар исятад ийин, анжах са сеферда. Россиядиз хквез къанзавай вирибуру идакай менфят къачун герек я. За умуд кутазавайвал, малум тир, "Кипрда киле феи вакиайрилай" гуьгьуниз, гила басрухар гунин гьерекатар киле тухузвай члавуз чи бизнес къецепатан улквейра вичин итижар гьич са куьнайни къан тийизвайдан, гьатта вичин "хам миьхиз алажун" мумкин тирдан гьавурда эхирни акьунва.

Бизнес вилик тухун, цийи производствойриз чка гун патал гьазурнавай майданар ва транспортдин къурулуш герек я. Федерациядин субъектар регионрин ва чкадин рекьер къайдадиз гьунал мукьувай машгьул хьун лазим я - и мураддалди регионрин рекьерин фондар патал алава чешмеяр кардик кутазава. Чун улкведа санлай рекьер туькьурунин къвалахрин къадарар къве сеферда артухариз чалишмиш хьун лазим я.

2015-йисалай Федерациядин субъектрай индустриальный паркар тешкилуниз акъатзавай харжияр эвез хьувунин программани кардик кутазава. Зун умудлу тирвал, регионри и мумкинвилекай хьуси промышленностдин къуват артухарун патал активнидаказ менфят къачуда. Чна улкведин стратегиядин жигьетдай важиблу регионра экономика ва промышленност вилик финиз алава серенжемрин гьисабдай куьмек гун лазим я.

Кье чун агакьзувал валютадин такьатрин къадар тимил хьунал ва, идан нетижа яз, милли валютадин - манатдин къимет агъуз аватунал расалмиш хьана. Квез чизвайвал, Россиядин Банк чи пулуни кимет дегиш жедайди хьунин къайдадал элячнава. Амма им чун чи пулдин киметдиз таъсир авунивай къерех хьана акъвазнава ва чи пулдин кимет финансрин жигьетдай алверчивилин гьерекатар киле тухудай шейиниз, са жазани агакь тавуна, элкьуриз жеда лагай члал туш.

Алверчияр лугьудайбуру Россиядин валютадин къиметдик дегишвилер акатуникай чпин члуру ниятар аваз менфят къачуниз темягь тийидайвал, за Россиядин Банкдивай ва Гьукуматдивай клеви, чпин патахъай меслятнавай серенжемар къабулун тлабзава. И жигьетдай аз вуч лугьуз къанзавай. Ахтын алверчияр вужар ятла властриз чизва, абуруз таъсирдай такьатарни авазва, а такьатрикай менфят къачудай вахт алуькнава.

Гьелбетда манат зайиф хьуни куьруь вахтуналди пул гзаф дережада агъуз аватуни хаталувилер артухарзава. Эвелни-эвел гъвечи доходар къачузвай гражданин итижар хуьн, Гьукуматди ва регионри лагайтла, суьрсетдин продуктралди, дарманралди, сифте нубатда герек маса метягьралди алишверше киле тухузвай чкайра гьалар гуьзчивилик кутун таъминарун герек я. Им лап якьиндаказ ийиз жедай кар я ва авунни герек я.

Идахъ галаз сад хьиз, милли валюта зайиф хьуни, гьелбетда, къиметрин конъюктурани, чи компаниривай конкуренциядин хура акъвазиз хьунин дережани хжажзава. И кардикай къецепатан улквейрай чиниз гьизвай шейэр жуванбуруалди эвез авунин политика (гьич тахьайтла, гьина ихтын лазимвал ва чарасузвал аватла, гьана) тухун герек я, гьа гьисабдай пуд - вад йисан муддатда чна инсанар, гьелбетда, хейлин дережада чи улкведа акъуднавай ерилу ва тлем акакьдай къиметрай тир дарманралди ва недай суьрсетралди таъминарун герек я.

Импортдикай рахайтла, къецепатан улквейрай, гьакькъатдани, надир жуьрейрин тадаракар ва технологияр маса къачун лазим я. За алава хьийида, яшайишдин къвалеринни коммунальный майишат, общественный транспорт, хуьруьн майишат, маса хилер цийи хьийидайлани, чи улкведин продукция акъудзавайбурухъ далу акална къанда.

Экономикада хамалдихъ галаз алакьвалу тушир ва маса хилер вилик тухун патал пулдин хейлин такьатар герек къведайдан гьавурда гьатзава. Россиядихъ финансрин ахтын такьатар авазва. Чахъ улкведин къенепата къватнавай пулдин гзаф къадар такьатар ава. Абуру менфятлу инвестицияриз элкьуьн герек я.

Госуларстводин оборонадин заказ патал ахъайнавай бюджетдин такьатар тайинар тавунвай рекьериз ишлемишун ва я чуьнуьхун - им милли хатасузвилеиз ачуьхдаказ агъун къун хьиз гьисабна къанда ва ихтын фактарив, терроризм финансламишунин вилик пад къуьнв гьикл эгечизаватла, гьакл дериндай ва клеви истемишунар авуналди эгечлун лазим я.

Госкомпаниярин бюджетриз талукъ язни къайда тун герек я. И мураддалди анра гьахъ гьисабар ийидай сад тир центраяр, пулдин такьатар ачуьхдаказ ва дуьзгьундаказ ишлемишун, абуру менфятлуздак идара авун таъминардай казначействодиз ухшар къурулушар тешкилна къанда. Кьилин компанириз чпин гьилик квай къурулушра а такьатар гьикл ишлемишзаватла, гьа кар хьсандиз акун лазим я. Чне 50 процентдильай виниз акцияр госуларстводинбуру тир компанира менфятлувилеин кар алай делилар ишлемишуник кутун, гьа гьисабдай талукъ серенжемар къабулдайла акъатзавай харжияр гьар йисуз 2-3 процентдин агъзарунин истемишун вилик эцигун герек я. Кьейд авун лазим я хьи, госкомпаниярин руководстводин зегьметдиз гьакь гун къазанмишнавай нетижайрихъ, экономикадин жигьетдай гьакькъатда арадал атанвай шартлариз галаз къевелай къадай гьалдиз гьун герек я.

Лап къвенкъечи технологияри къвалахун патал а технологияр вилик тухуз ва ишлемишиз алакьдай инсанар герек я. Гьайиф хьи, чна хейлин пай инженерар чеб фадлай производстводин гьакькъи бинеиривай, чпин рекьерай къвенкъечи ахтармишунривай, цийи шейэр туькьурунивай фадлай къакъатнавай вузра гьазурзава. **Къадардихъ калтгун тавуна, къуватар кадрияр гьазурунин еридал желб ийидай, инженерар промышленностдихъ галаз мягькем алакьсар авай гужлу вузра, жез хьайитла, гьелбетда, чпин регионра гьазурун тешкилдай вахт алуькнава.**

Гьурметлу юлдашар, зун маса темадал - демографиядал элячда. 2000-йисарин сифте килера ООН-дин эксперти чина демографиядин жигьетдай гьалар агъуз аватда лугьузвайди тир. **ООН-дин гьисабралди, 2013-йисан эхирра чи улкведин агьалийрин къадар 136 миллион касдив агакьдайвал тимил хьун лазим тир. 2014-йисан 1-январдин делилралди, Россиядин агьалийрин къадар саки 144 миллион касдив агакьна. Им ООН-дин прогностдильай 8 миллион касдин гзаф я. 2014-йисан нетижаяр къурла, Крым ва Севастополнин кваиз, Россиядин агьалийрин къадар 146 миллион касдильай алатун гуьзлемишзава.**

Цинин йисуз дуьньядин здравоохраненидин рейтингда Россия сифте яз къулай гьалар авай улкве яз гьисабна. Ахтынбурук чне агьалийрин уьмуьрдин яргивал юкъван гьисабдалди 70 йисалай алатзавай госуларствояр акатзава. Алай вахтунда Россияда и делил 71 йисалай винизди я. За гьисабзавайвал, чахъ мукьвал тир гележегда юкъван гьисабдалди уьмуьрдин яргивал 74 йисав агакьдайвал артухардай, инсанар къинин дережа агъузарунин барадай цийи, ерилу

ериш къазанмишдай вири бинеяр ава. Идахъ галаз алакьвалу язза 2015-йис чеб кье инсанар къинин асул-себебдиз элкьвенвай рикинин дамаррин азаррихъ галаз женг члугвадай Милли йис яз малумарун, и месэла гьалун патал медицинадин работникрин, культурадин, образованидин, массовый информациядин такьатрин, общественный ва спортдин организациярин векилрин чалишмишвилер сад авун теклифзава.

Бажарагьлу аялар - им миллетдин девлет я. Чна чпи гьеле школада амаз технический ва гуманитарный яратмишунриз, цийи шейэр туькьуруниз майилвалзавайди къалурзавай, милли ва международный интеллектуальный ва пешекарвилине акъажунра агалкъун къазанмишнавай, патентар ва илимдин журналриз акъатнавай макъалаяр авай ксариз куьмек гунин алава мумкинвилер жагьурун лазим я. Ахтын аялар лагайтла, чахъ тимил авач. **За вуздиз гьахьнавай ахтын жегьилриз гьар йисуз Президентдин 5 агъзур грант чара авун теклифзава. Грантдин къадар лагайтла, гьар вацра 20 агъзур манатдин агакьда.**

Вичин патахъай зун алатай йисан Чарче гьеле рахай мад са хци месэла школайра ва классра аялар къадардильай гзаф аваз хьунихъ галаз алакьвалу я. Талукъ тир гьисабар авунва: чна, алава яз, къелдай 4,5 миллион чка тешкилу герек я.

Гьелбетда, школадиз фидай яш тахьанвай аялрин идарайриз талукъ яз 2012-йисан указра вилик эцигнавай месэла гьалун герек я. Вири мумкинвилер гекьгун лазим я. Амма вичин хцивал артух жедай месэла - школайра чкайриз талукъ месэла рикелай ракъурна виже къведач. За Гьукуматдивай регионрихъ галаз санал и месэляяр гьалунив эгечлуни комплексный къайда теклифун тлабзава.

Гьурметлу юлдашар! Образование, здравоохранение, яшайишдин жигьетдай куьмек гудай система, гьакькъатдани, обществендин девлет хьун, абуру улкведин вири гражданириз къуллугь авун герек я. **Инсанриз фикир гуьзвайди хьиз къалурна виже къведач, преподавателдин къвалах тухузвайди хьиз, медицинадин, яшайишдин жигьетдай куьмек гуьзвайди хьиз къалуриз алахъна къандач. Жува-жуваз гьурмет ийиз чирна къанда, тиварцин гуьндурвал хьтин важиблу келима рикел хьун, тайин тир больницаярин, школайрин, университетрин, яшайишдин идарайрин гуьндурваликай санлай улкведин гуьндурвал арадал къвезвайди рикел хьун герек я.**

Алай вахтунда чаз граждани чеб гьикьван активнидаказ къалурзаватла, абуру месэлайрив гьикл гьакькъат вилив хуьналди эгечизаватла акъваза. Абуру неинки властдин вилик месэляяр эцигзава, гьакьна а месэляяр гьалунин карда чпини иштиракзава. Абуру чпин чалишмишвилериле гзаф крар аслу тирди аннамшзава. Ахтын ксарин къастуни, абуру кьилиз акъудзавай крари ва абурун руьгьдин чехивили улкведин, гражданилин, яшайишдин къимет авачир хьтин багьа девлет арадал гьизва.

Вичин хивез жавабдарвал къачуз гьазур тир гьар са кас улкве, тайин тир регионар ва муниципалитетар вилик тухунин планар кьилиз акъуднал желб авун герек я. Госуларстводини общественди гьа са саягьда, санал къвалахунин ва ихтибарвилине гьалара гьерекатар киле тухузватла, им агалкъун къазанмишиз хьунин замин я.

Заз вири политический партирин, общественный къуватрин векилрихъ элкьвена рахаз къанзава. За чи саналди тир, санал агуднавай къвалахдик умуд кутазава. Россиядин итижри чавай гьа ихтын садвал, гьа ихтын къвалах истемишзава.

Гьурметлу дустар! Россиядин гьурметлу гражданир! За къенин Чар келай башламишнатла, гьадалди куьтягьда. Тарихдин къадар-къисметдихъ галаз алакьвалу макъамра шумудни садра хьайивал, алай йисузни чи халкъди милли руьгь хжаж хьуни, уьмуьрда четинвилериз дурум гуз алакьунин ватанпересвал жанлудаказ къалурна. Чун расалмиш жезвай четинвилери лагайтла, чун патал цийи мумкинвилерни арадал гьизва. Чун девирдин гьар гьихьтин хьайитлани басрухрин хура къавазиз ва гьалибвал къазанмишиз гьазур я.

(Са къадар куьруь авуна чапзава).

Сергьятар гегьеншарзава

ФОРУМ

5-декабрдиз Дагьустандин Кьил Рамазан Абдулатипов Кеферпатан Кавказдин СМИ-рин II Форумда иштирак авун патал Пятигорскдиз атана. СКФО-дин регионрин руководителар тир Рашид Темревовахъ, Таймураз Мамсуровахъ, Владимир Владимироввахъ ва Юнус-Бек Евкуровахъ галаз санал Рамазан Абдулатипов форумдал къалурзавай экспозицияриз килигна.

Кьейд авун лазим я хьи, форумдин сергьятра аваз округдин вири субъектар регионрин СМИ-рин тарихдин асул дережаяр ва алай макъамда медиахице чпи къазанмишнавай кьилин агалкъунар къалуриз чалишмиш хьана. Санлай къачурла, форумдал СКФО-дин регионрин къадардиз килигайвал, выставкадин 7 зона, 400 кв.метрдин чка чара авунвай.

Дагьустандин делегациядин медийный майдандал республикадин неинки печатдин, электронный СМИ-рихъ ва интернет-изданийрихъ галаз, гьакьни Дербентдин 2000 йисан юбилей кьейд авуниз талукъ проект килиз акъудзавай гьалдихъ галаз таниш жедай мумкинвал авай. Регионрин килериз Россиядин виридалайни къадим шегьердиз талукьарнавай фильмаяр къалурна. Экспозициядиз килигзавайбуруз Нарын-къаладин патав виртуальный шиклар ядай мумкинвални гана.

СКФО-дин субъектрин руководителрин фикир "Дагьустан" РИА-дин проектдини желбна. Ада махсус технологиярин куьмекдалди Дербентда виртуальный сиясет ийидай мумкинвал гуьза. И проектдиз Россиядин Гьукуматдин Председателдин заместитель Александр Хлопонина ва СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтияр ганвай Векил Сергей Меликова иллаки еке итиж авуна. Абуру выставкада республикади теклифнавай медийный инновацияриз виниз тир къимет гана.

Форум тешкилнавайбуру кьейд авурвал, алай йисуз Дагьустан Республикадиз вири Россия патал лишанлу вакиадихъ - Дербентдин 2000 йисан юбилейдихъ галаз алакьвалу яз къетлен фикир гуьза. Кавказдин алай аямдин политикадин "Кавказ" центрадин директор Игорь Сопова кьейд авурвал, Кеферпатан Кавказдин СМИ-рин форумди вичин сергьятар ва тематика хейлин гегьеншарна.

* * *

Ахпа Кеферпатан Кавказдин СМИ-рин II Форумдин сергьятра аваз кар алай серенжем - "Кеферпатан Кавказ: гьакькъат ва ам СМИ-ра ачухарун" лишандик кваз пленарный заседание киле фена.

Адан къвалахда РФ-дин Гьукуматдин вице-премьер Александр Хлопонина, СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил Сергей Меликова, Россиядин Минкавказдин кьил Лев Кузнецова, округдик квай регионрин руководителри, "Кеферпатан Кавказдин курортар" ОАО-дин гендиректор Сергей Верещагина, федеральный ва регионрин СМИ-рин векилри иштиракна. Грозный шегьерда киле феи бедбахтвилеин вакиайрихъ галаз алакьвалу яз заседание Чечен Республикадин меркезда

Россиядин Федерациядин Конституциядин Югь

Чехи уьлкведин агъалийриз - сад хьтин ихтиярар

12-декабрь

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Къанни са йисуз Россиядин Федерациядин Конституцияди государстводиз, гьукмдин вири кьурулушриз, уьлкведа яшамиз жезвай халкъариз, миллетриз кьуллугъзава. 12-декабрдин югьни чна гьар йисуз сувар хьиз кьейдзава. Уьлкведин Дибдин Закондин гьакьиндай чна тарихдин илимрин доктор, Дагъустандин госпедуниверситетдин профессор АКВЕРДИЕВ Эфенди Таривердиевичехъ галаз сугьбетзава.

- Дуйньяда уьлквейр гзаф ава, хейлинбур алаатай девирра пуч хьана. Тарихдин делилри успатзавайвал, лап дегь девиррин государстворихъни гьукмдин кьурулушар, инсанрин яшайиш, гьерекартар кьиле тухудай законар авай. Абуру авачир чкада алашбулаш, къал-къиж, дявер жедай. Гьавилляй исятда вири уьлквейрин халкъари чкадин законрал амалзава ва уьмуьр кьиле тухузва, - лугъзава Э.Аквердиева.

Конституциядал асаслу яз Россиядин Федерация президентвилдин республика яз малумарна. Гьукмдин кьурулушарни тайнарна: Президентдин Администрация, Гьукмат, Федеральный Собрание: Федерациядин Совет, Государстводин Дума. Алай вахтунда РФ-дин Президент Владимир Путин, Гьукматдин Председатель Дмитрий Медведев, Федерациядин Советдин Председатель Валентина Матвиенко, Госдумадин Председатель Сергей Нарышкин я. Федеративный кьурулушни республикайрикай, крайрикай, областрикай, автономный областрикай, автономный округрикай ва федеральный метлеб авай шежеррикай ибарат я.

■ **Эфенди Таривердиевич, уьлкве, халкъ патал Конституция вуч я?**

- Россиядин Федерациядин Конституция - уьлкведин Дибдин закон. Чун адан куьлгедик кваз яшамиз жезва. Гьелбетда, алаатай тарихриз вил вегейла, им лап тимил вахт я. Гьавилляй ара-ара адак дегивилерни кхатазва. Вучиз лагьайтла уьлкведин политический, федеральный, суддин, федеративный кьурулушрари цийивилер, гуьзлемиз тавур крар, вакъияр жезва.

Чаз малум тирвал, Конституцияда государстводин тукьлуьр хьуниз, халкъарин азадвилериз, общество мягкемарзавай вири хилериз, такьатриз, гражданиндиз кьелдай, кьвалахдай, яратмишдай, ял ядай шартлар тешилуниз ва и вири заминвилер, галайвилер хьуниз талукьарнавай дибдин принципар кьалурнава, положенияр тестиькарнава. Конституцияди зурба уьлкведин гьар са агьалидин гьакьиндай жаваб гузва, адаз бахтлудаказ, барбардаказ яшамиз жедай, общество патал зегьмет члугвадай сад хьтин ихтиярар гузва.

Дибдин законда кьалурнавайвал, Конституцияди уьлкведа лап вини дережадин юридический кьуват ава. Амни квекай ибарат я лагьайтла, Россиядин Федерацияда кьабулзавай гьич са федеральный законни, нормативно-правовой акти Конституциядин положенийриз акси атана виже кьведач. Ахьтин активилер арадал атай члавуз Россиядин Федерациядин Конституция кьуватда аваз жедда. Наразивал арадал гьизвай нормативный актириз, обществодиз зиян хкatzавай законриз,

указриз талукь месэляяр РФ-дин Конституционный судди гьялда. Ада кьабулзавай кьарарар акьалтлай дережадинбур я ва абур са шартни алачиз кьилиз акьудун гьар са субъектдин, идарадин, гражданиндин буржи я.

Чаз чизвайвал, Россиядин Федерация жуьреба-жуьре динриз кьуллугъзавай гзаф халкъарикай, миллетрикай ибарат государство я. Виридаз гьа сад хьиз уьлкве сад, общество сад ва Дибдин законни сад я. Гьавилляй адан законар, положенияр, кьалурнар, статьяяр виридаз талукьбур, гьаммаша амална кланзава. Государстводин кьуллугьрал алайбуруни, идарайра, карханайра, фирмайра зегьмет члугъвазвайбуруни, пенсионеррини, жегьилрини, тахсиркаррини... Конституциядин нормайрал амал тавун къанунар члурун яз гьисабзава ва и кардай тахсирлу ксар, абуру рехъ ганвай къанунсузвили агуьрвилелай аслу яз, уголовный, административный ва я тахьайтла, юридический рекьяй маса жавабдарвилеиз члугвада.

Уьлкведин Кьилин законда лаганвайвал, Россиядин Федерация социальный, демокративлин государство я. Адан политика инсандиз уьмуьрдин лайихлу ва азаддаказ вилик финин шартлар яратмишунихъ элкъурнава. Государстводин властдин ва ида-ра ийидай вири дережайрин органрин кьвалахдин лап важиблу терефар зегьмет ва инсанрин сагьламвал хуьнихъ, члугур зегьметдай вахт-вахтунда гьакъи гунихъ, хизандиз, дидейриз, аялриз, набутриз ва яшлугуруз куьмек гунихъ галаз алакьалу я.

■ **Гьахъ я, Конституцияда вири месэляяр хьсандиз ачухнава, амма уьмуьрдин тежриба бязи вахтар масад жезва.**

- Садавайни инкар ийиз жедач, Конституциядин вири положенияр, кьалурнар уьлкве, халкъар, инсанар патал я. Гьайиф хьи, эхиримжи йисара уьлкведа ахьтин кьуватар-политикар, общественный организацияр, жуьреба-жуьре фондар пайда хьанва хьи, гьатта Госдумадин са бязи депутатрини, журналистрини, халкъарин арада къал-къиж твадай, жуьреба-жуьре регионра кьизгьин гьалар арадал гьийдай абурун ихтилатриз, таблгьат тухуниз, эвер гуьнриз рехъ гузва. Алаатай йисара гьа и жуьредин гьерекартар ийизвай, кланикай уьлкведиз ва халкъариз зиян гузвайбуруз "къацу экв" ганайтлани, гила уьлкведин Президент Владимир Путин ва талукь органри и месэла чпин гуьзчивилик кутунва, "вад лагьай колонна" твар алайбурун дестеяр чкадал ацукьарнава.

Гьа ида намуслу, ватанперес агьалияр фикирдикни кутазава. Гьахъ я, чи уьлкве, Конституцияда кьейднавайвал, социальный, демокративлин государство я. Халкъариз вири жуьредин ихтиярар, азадвилер ганва. Амма им уьлкведиз, халкъдиз, обществодиз зиян хкatzдай гьерекартар ая лагьай члал туш эхир. Рагьакьидай патан вилик фенвай уьлквейра ва Америкадин Садхьанвай Штатра ахьтин крарин, татугайвилерин вилик пад кьазвайди я. Уьлкведиз, обществодиз акси гьерекартар авур, гаф-члал лагьай касдив гьасятда кьели жаза агакьарзава. Гьайиф хьи, чи уьлкведа гилани ахьтин лагьлагьчийрив, рикле члурун ниятар авайбурув пара хьуьтуьлвилелди эгечзава. Конституцияда, кьайдаяр хуьниз талукь законра ахьтинбур жавабдарвилеиз члугунин гьакьиндай дуьзгун статьяяр аватлани.

Суал арадал кьезева: бес вучиз и тахсиркарвилерин вилик пад къуна кланзавай органрин, гьукмдин кьурулушрин регьберри вилер акьалзава, чпиз ван тахьай, такур кьасарзава? Мегер абуруз эхиримжи йисара члурун ниятдал алайбуру Кеферпатан Кавказдиз ва адан халкъариз ганвай ва гузвай зиянар акьазвачни? Урус халкъдиз санлай кавказвияр таканарзавай сиясат тухузвайбуруз газетрани, телешоу-уйрани ахьтин мумкинвал вучиз гурай? Абуруни Россиядин Федерациядин сад хьтин ихтиярар авай граждана я эхир. Гьа ихьтин лагьлагьчийрин гьерекартар себеп яз жуван уьлкведа дагъустанвияр мигрантриз элкьвенва. Им Конституциядин махьсадар, положенияр члурун я. Зун инанмиш я, ихьтин гьалар амуькдач. Владимир Путина уьлкведин халкъарин арада дуствал, садвал, амадагвал мягкемарун патал гзаф алахьунар ийизва, вучиз лагьайтла, акьазва США-ди, Рагьакьидай патан Европада Россиядиз акси гьихьтин сиясат тухузватла.

■ **Вучиз ятлани законар, Конституциядин кьалурнар кваз такьазвайбур гьар са регионда, гьа чи республикадани ава...**

- Дибдин закондал вирида сад хьиз амал авун лазим я, амма уьмуьрдин гьакьикьат масад жезва. Регионра, шежерра, районра гьукм гьилевай бязи ксари Конституциядин истемешунар, нормаяр рикелай алудзава, агьалияр кьиле твадай, садбур хайибурай кьаз, масадбур тахайбурун жергейра тваз, яшайиш пайгардикай худдай крариз рехъ гузва, гьатта тахсиркарвилериз кьил язава. Законар, кьуллугьдин дережаяр, мумкинвилер хуси игьтиярар таъминарунин рекье эцгиз алахьзава. Уьлкведин кьайдаяр хуьдай органар Конституциядин принципар хуьн патал чалишмиш жезватлани, бязи дуьшуьшра гьахьсузвал винел акьалтзава, тахсиркар жаза агакьар тавуна амуькзава. Ихьтин гьалари зегьметчи инсанар нарази жедай, чкадин, федеральный гьукмурзин акси акьазардай чкадал гьизва.

Ихьтин ва государстводиз зиян хкatzвай маса гьерекартар, бязи чиновникрин зиянлу сиясат себеп яз уьлкведа кесиб хизанар, бейкарар, члурун рекье гьатзавай жегьилар, террористар гзаф жезва. Яшайишдин шартларни тарифдайбур туш. Инсанриз пакадин йикьакьайни кьурху ава. Россиядин Федерациядин Президентвилдин кьуллугьдал хтайдалай гуьгуьнлиз Владимир Путин уьлкведа кьайда тваз, агьалийрин вири кьатариз хьсандиз яшамиз жедай, зегьметдиз кьабил вири кьвалахдай таъминардай, жегьилриз кьелдай, начагьбуруз чеб сагьардай шартлар яратмишдай политика тухуз эгечнава. Акьазва, хьсанвилеихъ дегивилерни жезва, амма вири месэляяр Конституцияда кьалурнавайвал пайгардик ква лугьуз жедач.

Уьлкведин Дибдин закон кардик кваз 21 йис жезва. Адахъ инанмишвалзавай чи халкъ пакадин югь хьсан жедайдахъ, коррупциядин, терроризмдин вилик пад кьадайдахъ, бейкарвал квахьдайдахъ, халкъарин арада дуствал мягкем жедайдахъ, уьлкведин вири пипера цуьк акьуддайдахъ умудлу я. Ихьтин мурадар дагъустанвийрихъни ава. Бахтлу уьмуьрдин иесияр хуьн патал вирида, Конституциядин законрал амал ийиз, гьакьисагьвилелди зегьметни члугуна кланда.

Мумкинвилекай менфят кьачуна, аз вири дагъустанвийриз Конституциядин сувар тебрик ийиз кланзава.

Сергьятар гегьеншарзава

3 <

телеф хьайи къанун-къайда хуьдай органрин кьуллугьчийр рикел хуьн яз са декьикадин кисна акьвазунилай башламиш хьана.

Мярекар ачухай Александр Хлопонина кьейд авурвал, террористри Грозныйдин Печатдин квал гьужумдай чка яз хьагьуни массовый информациядин такьатрихъ еке кьуват хьанвайдан гьакьиндай шагьидвалзава. А.Хлопонина малумаривал, алаатай йисуз регионрин СМИ-рин кьвалах акьадайвал дегив хьанва, абуру Кавказда кьиле физвай вакъийрикай делилар фикир желбдай жуьреда гуз башламишнава.

Сергей Меликова вичин рахунра властдиз ихтибар авунин темадал фикир желбна. Адан гьисабралди, им информационный хиле кар квети ийидай роль кьугъвазвай лап важиблу месэла я. "Цийи передачяр тукьлуьрун тимил я, информационный майдан цийи хуьвун герек я. Идани гражданин государстводи мадни сихдаказ санал кьвалахдай мумкинвал гудай. Власть мадни ачухди хуьн герек я. Ша чна чаз ихтибар ийиз жедайди инсанриз кьалурин. Вичин Чарче уьлкведин Президентди СМИ-яр бинеламиш хуьн лазим тир принципар раижна: журналистар неинки кьуллугьчийр, сифте нубатда жуван уьлкведин ватандахар хуьн лазим я", - малумарна Сергей Меликова.

Адан гафаралди, Кеферпатан Кавказда миллетрин арада авай алакьайриз талукь месэляяр авач. И ва я маса дережада хцибур хуьн мумкин тир кьилдин месэляяр ава. Абуруни округдин субъектра, гьам санлай уьлкведа гьялзава. Полпреддин фикирдалди, журналистарилар кар бажармишиз алакьунин месэлан важиблуди я: "Гьар са кас тайин тир тематикадал машгьул хуьн герек я: садаз спортдин месэляяр хьсандиз чиде, сад политикадин месэлайрай гужлу я, масадахъ регионда кьиле физвай вакъийриз таъсирзавай кьечепатан политический факторриз кьимет гудай бажарагь ава".

Кеферпатан Кавказдин крарин рекьяй министрстводин кьил Лев Кузнецова, кьватл хьанвайбурухъ элкьвена, лагьана: "Кавказдиз атуни заз ина кьиле физвай вакъийриз масакла кьимет гудай мумкинвал яратмишна. Зи гьисабрай, СМИ-ра Кавказ гзаф терефрихьай кьалурун, адан гьам агалкьунар, гьамни гьяллиз тахьанвай месэляяр раиж авун герек я. Им лап важиблу кар я".

Пленарный заседанидал СКФО-дин субъектрин кьилер ва региондин векилар рахана. Кьилди кьачуртла, Рамзан Абдулатипова ихьтин форум тухунин теклиф гунай РФ-дин Гьукматдин вице-премьердиз, гьакьни тешиллувилдин серенжемар кьабулунай СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил Сергей Меликоваз ва адан заместитель Михаил Ведерниковаз сагьрай лагьана. Республикадин Кьили СМИ-рин рекьяй вилик акьваззавай хци месэляяр санал веревирд авун ва санал гьялун патал мадни мукьвал-мукьвал кьватл хьанайтла хьсан тирди кьейдна.

Эхирдай Дагъустандин Кьили республикада хьсан журналистар гзаф авайди, и карни СМИ-рин жуьреба-жуьре мярекартар кьиле тухудайла субут жезвайди кьейдна.

Кылин редактордин гаф Мураддив агакьрай!

«Дагъустан лап гуьрчег республика я» лагъанай Рамазан Абдулатипова ОРТ-телеканалдин корреспондентдиз интервью гудайла. Республикадин Кыли са кьюруь вахтунда телетамашачийрин суалризни жавабар, «Дагъустандин правда» газетдин кылин редактор Бурлият Токболатовадизни члехи интервью гайиди фикирда кюртла, ада саки кьве йисан вахтунда тамамарай кваллахрин нетижар кьазвайди ашкара жеда.

Гьакьикъатдани, ам вичин везифайрив эгечайдалай инихь агуна-такуна акъатна и вахт. Къазанмишай агалкьунарни ам кьведальди аваз хьайи гьаларив гекъигайла, аннамисиз жеда. Бурлият Токболатовадиз гайи интервьюда ада лагъана:

«Кьве йис идалай вилик агъзурралди дагъустанвийриз флешкаяр ракъурзавай, инсанар залукарвиле кьазвай. Гьар юкьюз квалерин подъездра, останоккайрал хьиткьинарунар арадал кьезвай. Инсанриз кьезел экъечлиз кичезвай. Кьуд патта авайди кьарникьуруш, чукун, барбатвал, гьахъсуздаказ ЕГЭ кьиле тухун ва ихьтин маса чуру крар тир. Кье республика масад я. Им агуна, аннамисна кланда. Бажарагьлу, алакьунар авай команда арадал гъана за. Хизри Шихсаидован гьузчивилик кьаз парламентди, Абдусамад Гьамидов кьиле аваз Гьукуматди, Рамазан Алиев кьиле аваз республикадин Кылин ва Гьукуматдин администрацияди цийи жуьреда кваллахзава».

Нивай инкар ийиз жеда и делилар? Телетамашачийрин суалриз жавабар гудайлини республикадин Кыли экономикадин режъай фикиз талуь са жерге делилар гъана: «Экономика вилик финин еришрал гьалтайла чун эхиримжи 1,5 йисан муддатда РФ-да сад лагъай чкадал, промышленность вилик финин еришрал гьалтайла сад лагъай чкадал экъечйнава, гьиле авай 10 вацран нетижар квалурзавайвал, чавай ихьтин еришар хуьзни жезва. Алай йисуз машинар ва жуьреба-жуьре алатар 17 сеферда гзаф акъуднава, транспортдин такъатар акъудун 35 процентдин артухарнава.

Рамазан Гьажимурадовича телетамашачийрин суалриз жавабар «Каспийдин кьелеч шувейрин завод» ОАО-дин мулкунал «Ачух власть» проектдин сергятра аваз ганай. «Чун кье иниз вучиз атанвайди я лагъайтла, производстводиз, рабочий классдиз, илимдинни технический интеллигенциядиз мукьва хун лазим я, мукьва женни ийиди. Ихьтин адет кутуни, за гьисабзавайвал, санлай республикадиз хьсан нетижар гуда. Нубатдин сеферда эфирдиз колхозрин чуьлларай экъечиди. Хуьруьн майишатдин хилени гьелелиг гьалгиз тахъанвай месэлар хейлин ава. Хиве кьуна кланда хь, эхиримжи кьад йисуз чна чун суьрсетдалди таъминарзавай бур риклелай ракурна. Абуру риклелай ракурун лагъайтла, виже кьведай кар туш. Им Россиядин Федерациядин аксина басрух гунир жуьреба-жуьре серенжемар (санкция), чиркин технологияр ишлемшзавайла иллаки важибу я. Абуру а нагъакан кьайдайрикой Россияди дуньядин политикадиз ийизвай таъсир тилимарунин ниятар аваз менфят кьачузва. Амма гьар гьикл ятлани, чи регьбер Владимир Владимирович Путинан кесерлувал, чи улкведдин кесерлувал исятда лап гьундуьр дережада ава».

Винидихь ихтилат феи «Каспийдин кьелеч шувейрин завод» ишлемшзда вахкайдалай инихь са акъван гзаф вахт алатнавач. Ам вични чи баркаллу ватангьли Сулейман Керимован такъатрихь эцигнай. Адан куьмеқдалди лап гуьрчег «Анжи» стадионни эцигна ишлемшиз вахканай. Лап татугай гьалда хьайи «Труд» стадионни гила цийикла туькуьр хувунва. Хасавюртда лап члехибуркай сад тир перинатальный центр ишлемшиз вахканва. Исятда Махачкьаладани ихьтин члехи перинатальный центр эцигунир эгечйнава. Шаз медицинадин 37, образованидин 38 объект кардик кутуна. Махачкьаладай Аэропортуниз шегьре рехъни цийикла туькуьр хувуна куьтягъана. Аэропортуни члехи кваллахар кьиле физва. Адан дарамат, патарив гвай чкаар яваш-явашдиз фикир желбдай хьтин кьулайбуруз элкъеда. Дагъустандин цийи авиакомпанияни арадал гьидайвал я. Хейлин дагъустанвийр Азербайжандиз, Минводриз, Пятигорскдиз, Кисловодскдиз физвайди фикирда кьуна, региондин авиация вилик тухузни алахьнава. Гьатта дагълух са жерге районризни самолетрин рейсер кардик кухтадайвал я. И мураддалди гьевчи авиация арадал гьунин кваллахар гьиле кьунва.

Мукьвара республикада вичиз барабарди гьатта Голландиядани авачир парникрин майишат кардик кутада. Республикадин Кыли кьведай йис багъманчивилинди яз малумарнава ва и жигьетдай еке кваллахарни гьиле кьада лугъузва.

Россиядин суьруйра авай 20 процент лапагар чи республикадин бур я. И кар фикирда кьуна, яклун, некледин продукция, салан майваяр, емишар хуьдай, маса гудай логистикадин центрая, зурба холодильникар кардик кутунив эгечйнава. Рамазан Абдулатипова гьатта Москвадин мэр С.Собянинахь галаз и жигьетдай рахунари кьиле тухвана.

Машгур карчи Исаь Умалатова «Дагагрокомплекс» проект кардик кутунва. Исятда ана лап вини дережадин технологиярладил салан майваяр хуьдай цийи склад эцигзава. Салан майваяр хуьзвай складра, адет яз, продукциядин 15-20 процент пуч жезватла, ада эцигзавай складда продукция 2-3 йисан вахтунда пучвилер авачиз хуьдай шартлар арадал кьеда. Чи ватангьли карчи Абдулжелил Абдулкеримовани Меграмдхуьруьн районда кьушарин зурба фабрика эцигзава. Республикадин Кылин фикирдалди, амни кьведай йисан гад алуькдалди ишлемшиз вахкуда.

Советрин девирда 70 агъзур гектар уьзуьмлухар авай чахъ. Сад-кьве йис вилик лагъайтла, 10-15 агъзур гектарни амачир. Ингье гила абурун майданар 20 агъзур гектардив, бегьердал атанвайбурун кьадарни 15 агъзур гектардив ахаькнава. Гьар са гектардайни 270-280 центнер ципицлар квалт хьийиз алахъзава.

Рамазан Абдулатипов Республикадин Кылиз атайдалай инихь гьар гь, жигьетдай кьачуртлани хьсан паттах хейлин дегишвилер хьанва. Аялриз бахчайра, яслийра 5 агъзурдалай артух чкаар тешкилнава. Са йисни зуран вахтунда 40 шегьрдани районда адетдин культурадин центраяр тешкилнава. Къанун-кьайда хуьдай органри террориствилин кьурхулувилин дережа хейлин агъзарнава. Алай йисуз чина ЕГЭ вахкун виридалайни чиркинди хьанайтла, алай йисуз ам вахкун виридалайни михьиди хьайиди хиве кьазва.

Гьукуматдин органри тамамарзавай кваллахарин еридал гьалтайла, чи республика исятда Россиядин Федерацияда 16 - чкадал акъатнава. Идани республикадин Кылелай вичин командадив, гьакьикъатдани, дурумлуздаказ кваллахиз таз алакьзавайди квалурзава.

И агалкьунар, гьелбетда, чеб-чпелай арадал атай бур туш. Агъалийрин жуьреба-жуьре дестейрихъ галаз 200-дав агакьна сессияр кьиле тухвана. Анрал республика вилик тухунин важибу терефар веревирдна. Республика вилик тухудай кар алай 10 проект туькуьруна. Абуру галай-галайвал кьилиз акъудунин кваллахарни давам жезва. Кар алай проектар, асул-гьисабдай, промышленностда, хуьруьн майишатдин, образованидин, культурадин, здравоохраненидин хилера кардик кутунва. Бес общественный тешкилатрин, дидейрин, карчийрин, промышленностда кваллахзавайбурун форумар, жегьилрин съездар гьикъван тешкилна?!

Къазанмишнавай агалкьунрихъ галаз санал, гьелбетда, кьилиз акъудиз тахъанвай крарни тлимил авач. Рамазан Абдулатипова вичи кьейдзавайвал, чахъ нефтладин зурба запасар ава. Гьа са вахтунда чна йиса анжах 160 агъзур тонн нефт хжудзава. Икьван тлимил нефт хжудун менфятлуни жезвач. Менфятлу хун патал гьич тахъайтла, 3 миллион тонн нефт хжудна кланзава. Чахъ саки 800 миллион кубометр тлебии газ ава. Ятлани чна ам анжах 15 процент ишлемшиззава. Чун «Каспий» гьуьлуьн кьерехдив гва. Амма чна чун балугьралди анжах 7 процентдин таъминарзава. Республикадихъ кье, и хел кьайдадиз хкана, гьар йисуз 60 агъзур тонн кизирияр кьадай ва гьа идалди 2-2,5 миллиард манат къазанмишдай вири жуьредин мумкинвилер ава. Гьайиф хь, гьелелиг чавай са затни ийиз жезвач, вучиз лагъайтла балугьчиллин хел тамамвилелди тергнава. Балугьар кьадай я гимияр, я рефрижераторар амач. Хуьруьн майишатдани чна вучиз ятлани 135 агъзур гектар цадай чилер гадарнава.

Заз инал Дербентдин кьве агъзур йисаз талуь яз республикадин Кыли лагъай келимаярни гьиз кланзава: «Юбилей сувар яз кьейд авуниз гъузурвал акунин барадай зурба программа кьилиз акъудзава. Дугьри я, гьелелиг чна и кваллахар республикадин такъатрин гьисабдай тамамарзава, мукьвал тир вахтар федеральный пуларни чара авун лазим я. И вакъиадиз РФ-дин Гьукуматдин Кеферпатан Кавказдин краун режъай министерстводи, СКФО-да Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил Сергей Меликова еке фикир гузва. Кьведай йисуз юбилей кьейд авун патал чна алай вахтунда санал активдаказ кваллахзава».

«Гьар са инсанди вичин зегьметдин нетижайрал шадвал авун лазим я, -лугъузва республикадин Кыли. - Зи везифа вири дагъустанвийрив чпин зегьметдин бегьеррал шадвал ва дамах ийиз туникай ибарат жезва. Иншаллагь, чна виридан куьмеқдалди гьар са жигьетдай хатасуз, вилик феновай, агьваллу Дагъустан арадал гьиди ва гьа члавуз захъ галаз санал кьунни вири и мураддив агакьада». Чнани, гьелбетда, республикадин Кылин тереф тамамвилелди хуьзава.

Президентдин Чарчин царцезав Пакадин йикъахъ умудлу яз

Хийр ЭМИРОВ

Россиядин Федерациядин Президент Владимир Путин Федеральный Собранидиз клелай Чарчихъ телевизордай, радиодай гьам чи ва гьам кьезцепатан улквейрин миллионралди инсанри яб акална. Дуньяда члехибуркай сад тир гусударстводин Кыил Владимир Путин гьам кьенепатан ва гьам кьезцепатан политикадиз режъикай ачухдиз лагъана.

Чин кьун тавуна лугъун, эхиримжи варцара дуньяда ва улкведа кьиле физвай вакъийайри, арадал кьезвай гьаларичи инсанри секинсузвал кутунвай. Украинада кьиле физвай вакъийайрай, чавай самолет яна гадарунин тахсир Россиядин хиве туна, Евросоюзди, США-ди Россиядин Федерациядин аксина санкцияр кьабулна. США-ди басрухар гуналди нефтладин улквейри адан кьиметар агъузардай чкадал гъана. Идахъ галаз алакьалу яз Россиядин манатни ужоз хьанва. Кье са доллардин кьимет 53, са евродин кьимет 65 манат хьанва. Икьван агъуз дережадиз манат садрани аватайди туш. Доллар виниз акъатунихъ галаз алакьалу яз чи базарра, туьквенра авай вири шейэрин кьиметарни хжакъ хьанва.

Владимир Путин вичин Чарче чи халкьдик гьалаба куьтазвай вири и месэлайрикой ачухдиз лагъана. Ада кьейд авурвал, са бязи улквейриз Россия кьуватлу, кьудратлу хуьн, улкведа промышленность, хуьруьн майишат ва маса хилер пайгардик ахатун, гусударстводихъ вичин мурадлар, къастар, сиясат хуьн залан акъвазнава. Цийи Россияди вири улквейриз дуствал, амадагвал теклифнатлани, виликан «кьайи дьяедин» иесиярни дустарай кьунатлани, анжах санал ва амадагвилелди кваллахунин шартлар тешкилнатлани, Россия гьамиша усал яз агуна кланзавай улквейр мад чаз «кьайи дьяедин» гьалар малумариз алахьнава. Малайзиядин самолет ягуникай багъна кьуна, санкцияр кьабулна. И кар хь-

начиртла, абуру са маса багъна жагьурдай. Къуй чир хуьрай, гьихьтин кьуьруькар абуру акъудайтлани, Россия абурун кьиринай фидач. Абуру лап ягъсузвилелди Россиядин Федерациядиз акси сиясат тухуватлани, чаз кьурху хун лазим туш. Алай вахтунда Россия-дихъ вичин аслу туширвал, азадвал, халкьарин итижар хуьдай, душманриз лап вини дережадаваз жаваб гудай кьуват, такъат, армия, вири жуьредин яракьарни ава.

Улкве авайдалай мадни абад, мублагь хуьн, хайи Ватандин азадвал, аслу туширвал хуьн гьар са агъалидилани аслу я, - лагъана Президентди. И кар патал гьар сада вичин кьуллуьгъдин, пешевдин везифаяр намуслувилелди, гьакьисагъвилелди кьилиз акъудун, халкьдиз менфят хкатдай крар гзаф авун, тарашунриз, тахсиркарвилериз рехъ тагун лазим я. Гьайиф хь, алай вахтунда гусударстводивай гзаф кланзавай, амма умуми девлетрик вичин зегьметдин пай куьтаз таклан бур гзаф жезва. И нукьсандикай азад хьанва кланда. Иллаки гьукумдин, властдин идарайра, кьайдаяр хуьдай органра ва кьурлуьшра кьуллуьгьрал алай бур, акционервилеи обществойрин, фирмайрин, компанийрин, холдингрин регьберар. Президентди кьезцепатан улквейрин банкара чпин капиталар эцигнавай-бурузни абуру хайи ватандиз хун теклифна. Улквевдин садвал, аслу туширвал кланзавай-буру гьа и кар авун герек я.

Президентди инанмишвилелди ва кьетивилелди лагъана хь, кьезцепатай Россиядин тумунал кьуьл илисиз кланз ийизвай гьерекарихъ са метлебни жедач. Ида гена чун мадни мукъаят хуьниз, гьар са хиле крар вилик тухуниз, четинвилериз дурум гунир куьмеқда. Кьенепатан продукция артухардай шартлар арадал гьиди.

Эгер куьрелди лагъайтла, Президентди вичин Чарче гьар са агъалидиз пакадин йикъахъ умуд ва вири крар хьсан хуьн патал гьунарлу зегьмет чуьгуниз эвер гузва.

Кхьихъ газет

Инжилжагъсан АЛИСТАНОВА, зегьметдин ветеран

«Лезги газет» зав гьар гьафтеда хемис йикъан сятдин цликъведиз агакьзава. Октябрдин варз тир. Са сеферда газет хкайла, квалле хуьряй атай мугьманар аваз, заз ам вахтунда клелдай мумкинвал хьанач. Газет клел тавуна, бес зун гьикл кьудат? Ваъ, лагъана за жува-жуваз, акл жедач. Эхирни вири ксайла, йифен сятдин цликъведалай пудалди за ам клелна. Зун тажуб я газет хьин тийизвай инсанрал. Вуч лагъай гаф я жуван дидед члалал акъаззавай милли газет кхьин тавун?! Ам клел тавун жуван дидедиз, члалаз гьуьрмет тавур мисал я. Газет клелзавай инсан вири краун гьавурда акада, гьикл лагъайтла, ана авай хабарар чаз чарасуз герек бур я.

Газет акъудзавайбурузни еке кьимет гана кланда. Заз лагъайтла, газет хтайла, хийирдин муштулух гайиди хьиз жеда. Виридаз, заз хьиз, ам клелдай, кхьидай ашкъи авайтла, хупл хьсан туширни! Кьведай йис патал газет кхьидайбурун кьадар цининдалай къуй гзаф хуьрай.

Эцигунрин устад, зурба регьбер

Къагьриман ИБРАГЬИМОВ

ЭХИРИМЖИ йисара чи республикадин шегьерра, районра, хуьрера цийи-цийи микрорайонар арадал къевезва. Кьилдин ксари, эцигунардай компанияри яшайишдин квалер эцигзава, эцигзава, эцигзава... Ик, республикада гьар йисуз 585-610 агьзур квадратный метрдин яшайишдин квалер хкажзава. Амай регионриз килигайла, им хейлин гзаф я. Гележег патал метлебул и кардик лайихлу пай "Дагюгстрой" ЗАО-дини кутазва.

Рикел хкин, акционервиллини общество алаатай асирдин 90-йисара Дербентдин ири панелрикай квалер эцигдай комбинатдин чкадал арадал атайди я. Гьа йисара баркаллу коллективди шегьердин кеферпата яшайишдин квалерин чехи цийи микрорайон арадал гьана. Ингье 30 йисан къене шегьер аваданламышиз, инсанриз яшамиз жедай къулай, ери авай квалер хкажиз, аялар патал школяр, бахча-я, лугьун чна, соцкультбытдин вири объектар эцигиз, организациядин твар дегиш хьанатлани, квалахдин асул мана дегиш тахьай коллективди эцигунардай производствон хьсан тешкилатчи, бажарагьлу пешекар, жегилрин камаллу насыгьатчи **ЖАБРАИЛОВ Гьажи Ражабовича** регьбервал гузва.

"Дагюгстрой" ЗАО-ди са Дербент шегьерда квалахзава. Эцигунардай къурулушда хьсан авторитет хьуниз килигна, абурал Каспийск, Избербаш, Кьизляр, Махачкъала шегьерра, чи районра ва республикадилай къецепатани эцигунрин объектар ихтибарзава. Муштерияр абурухьди куь члугвазва? Гьелбетда, амадагвилли икьраррал тайнарзавай вахтарал, проектдал амал авуни ва гьил агакьдай кьиметри.

Эцигунардай материалрин кьиметар гьар йисуз хкаж жезватлани, ЗАО-дин администрация чи акьудзавай продукциядин кьиметар хкажиз алахьзава. Ик, ина эцигзавай квалерин 1 кв метрдин кьимет 14 агьзур манатдилай виниз алудзава. Са квалерин квартира - 500 агьзур манатдай акьваззава.

Компаниядин руководствондин тайин мурадихь элкьурна тухвай политикади, производствондин къуватар чуклур тавуна, хуьдай, гьар жуьредин эцигунра ишлемиззавай гьазур продукция акьудзавай цехар ва маса объектар модернизация ийидай ва зегьметдин беьгерлувал хкаждай мумкинвал гузва.

- Чи карханада работникар руьгьдинни яшайишдин жигьетдай гьевесламышдай къайда кардик кума, - лугьузва Гь.Жабраилова. - Лап хьсандиз квалахзавай подразделенийрин работникрин чна премияр, учирдал амал авуна, квалер гузва. Виридаз гузвай кьиметдай ваь. Умуми кьиметдин са паюнай. Ик, эхиримжи йисара чна винидихь лагьай къайдада саки 100 работникрин яшайишдин квалер гана. Чна чи работникрин квалахдай ва ял ядай хьсан шартлар яратмишзава ва мажибар хкажзава. Карханадин столовойдай работникрин 50 манатдай нисинин хуьрек гузва. Идакай работникрин жибиндай физвайди 15 манат я. Амайди карханадин гьисабдай я. Медпунктни кардик ква.

"Дагюгстрой" ЗАО чехи коллектив я. Ина 600-далай виниз рабочий-

КУЬРУБЪ КЪЕЙД.

Гьажи Ражабович ЖАБРАИЛОВ 1934-йисуз Кьурагь райондин Гелхенрин хуьре дидедиз хьана. Одессада инженервиллини кьилин училище акьалтарна энергетиквиллини неше къачуна. 1955-1964-йисара ада са шумуд организацияда жвабдар къуллугьрал Квалахна. 1965-йисуз ам 88-нумрадин механизмламинашвай колоннадин кьилин инженервилли, ахна начальниквиле тайинарна. 1979-1982-йисара ам 6-нумрадин СМУ-дин начальник тир. 1982-йисалай Дербентдин ири панелрикай квалер эцигдай комбинатдин начальник ва 1996-йисалай гилалди "Дагюгстрой" ЗАО-дин генеральный директор я. Ам Дагьустан Республикадин лайихлу эцигунардайди, техникорин илмрин кандидат, энерго-информационный илмрин академик, "Гьакьисагьвиллини зегьметдай" медалдин сагьиб, Кеферпата Кавказдин федеральный округдин общественный Советдин член я. Адаз нуд велел ва 40-далай виниз хтуларни ттулар ава.

ри ва инженервиллини техниквиллини работникрин гьакьисагьвилелди зегьмет члугвазва. Дагьустанда авай эцигунардай компаниярин арада "Дагюгстрой" ЗАО вилик жергейра ава. Коллективдин ва производствондин зегьметдиз гьукьуматди лайихлу кьимет ганва. Абурун квалахар гьуьрметдин грамотайралди, премийралди, дипломралди ва сертификатралди къейдана. Им, коллективдин пешекарри ва рабочийри хиве къазвайвал, алай девирдин истемишунриз жаваб гузвай руководител, камаллу инсан, ватанперес, жуван багьри халкьдин вири мярекатрин активный иштиракчи, жумарт ва виклеь хва, гелхенви Гьажи Жабраилова галатун тийижир зегьметдин нетижа я.

Гьелбетда, гьамиша "Дагюгстройдихь", къе хьиз, агалкьунар ва умуд кутаз жедай крар авачир. Уьлкве чклизвай йисара арадал атай компаниядин еришар агьуз аватна. Амадагвиллини алакьа авай чехи пай

заводар, фабрикаяр, эцигунардай комбинатар Дагьустанда, гьакьни Россиядин маса регионрани чкьана, тар-мар хьана. Гьакьван инсанар квалах авачиз куьчейра, базарра гьатна. Гьукьуматдин, хуси инсанрин заказарни акьваз хьана. Ихьтин четин шартлариз виридавай дурум гуз хьанач. Мягкем руьгьдаллаз дагда чехи хьана, уьмуьрдин писни хьсан чизвай, четинвилери лигьмарнавай Гь.Жабраилова алай неинки компания, коллектив, устларар хуьз алакьна, ада производствондин къуватар артухарна, эцигунардай къурулушда вилик жергейра чка къуна.

Квалах гуьнгьна тунин мураддалди ада ерисуз материалар гузвай организационнихь галаз кутлуннавай икьрарар акьвазарна, чкадал ери авай эцигунардай материалар акьуддай цехар кардик кутуна. Гила эцигунардай маса организационнихь абурувай материалар къачуз башламышна. Ик квалахар вилик фена.

Эхиримжи йисара коллективди неинки Дербентда, гьакь Дагьустандин майданда эцигунар кьиле тухузва. 2006-йисалай инихь авунвай квалахриз талукь са бязи делилар гьин. Дербент шегьерда, санлай къачурла, 936 квартира ишлемизшиз ваханва, гьар вацра 17-20 миллион манатдин эцигунринни монтажин квалахар беьгемарзава. Избербаш ва Каспийск шегьерра 60 квартирайрин квалер, Астраханский областда ва Чечен Республикада са шумуд объект хкажна.

- Чна яшайишдин квалер чехи панелрикай эцигзава, - сугьбетзава Гь.Жабраилова. - Чехи панелрикай эцигзавай дарамат им дуьньяда къабулнавай стандарт я. Чун сейсмологиядин гьалар акьван хьсан тушир чилел яшамиз жезва. Иниз килигна, эцигзавай вири объектар залаладин бедбахтвиле хуьнин мураддалди чна абур Москвадин Якушеван тварунихь галай институтди гьазурна къабулнавай архитектурадин проектдин бинедаллаз, 9 баллдин залаладиз дурум гудайвал эцигзава. Гьелбетда, и квалахар чаз багьаз акьвазнатлани, яшайишдин квалер мягкембур хьун - им ана яшамиз жезвай инсанрин хатасузвал хуьнин замин я, - давамарзава вичин ихтилат ада. - Чи агалкьунар рабочийрин, инженервиллини техниквиллини пешекаррин зегьметдин гьунар я. Заз инал гьакьисагьвилелди зегьмет члугвазвай, чи коллективдин дамах тир рабочийр Экбер ва Натик Ибрагимоврин, Гьажимурад ва Мегьамед Исаеврин, Мевлудин Юнусован, крановщицаяр Аминат Муртузалиевадин ва Ума Абдулазизовадин, бригадирар Зейнал Межидован, Гьалим Пирмегьамедован, Миши Матащеван, Омар Мегьамедован, Рустам Абдулаеван, Ханлар Кьурбанован, БСУ-дин цехдин начальник Рамазан Хидирилован, прорабар Шагьабудин Марданован, Фирудин Ибрагимован тварар къаз кланзава. Заз производствондин рекьий зи заместитель тир Тагьиров Азиз Тагьировичан кьилдин тариф ийиз кланзава. Баркалла тварар къурубурузни, амай вири коллективдизни.

Алай вахтунда "Дагюгстрой" ЗАО-ди Дербент шегьердин кьиблепата ирид гектар чилел "Кьиблепад" твар алай яшайишдин квалерин цийи микрорайон эцигзава. Ина, проектда къалурнавайвал, 1746 квартирадин 9 мертебайрин квалер, 640 чкадин школа, 120 чка-

дин аялрин бахча, поликлиника, алишверишдин центр, гаражар эцигда, эквер, тьеби газ, яд гьанва, канализациядин коллектор, трансформатордин подстанция эцигнава - са гафуналди, вири коммуникацияр гьанва, яни, са пай квалахар беьгемарнава.

Алатай хемис юкьуз "Гияр" твар алай банкетрин чехи залда "Дагюгстрой" ЗАО-дин коллективди "Сертификат доверия работодателю" вузгвай мярекат шад гьалара кьиле фена. Ана вири коллективди, РД-да авай РФ-дин зегьметдин госинспекциядин руководитель Арсен Булатова, адан заместитель Молла Щутунова, "Дербент шегьер" МО-дин кьилин сад лагьай заместитель Татжудин Султанова, журналистри ва масабур иштиракна. Мярекат сифте гаф рахуналди Гь.Жабраилова ачухна ва эхирдалди кьиле тухвана.

Арсен Булатов сертификат вузгдалди, адан мана-метлебдилай рахана. Ик, чаз малум хьайивал, Россиядин регионра "Сертификат доверия работодателю" къачун регьят кар туш. Дербент шегьерда ва гьакь Дагьустандани "Дагюгстрой" ЗАО ихьтин сертификатдиз лайихлу хьанвай сад лагьай компания я. Малум тирвал, зегьметдинни квалах ийизвайбурун Федеральный къуллугьда "Работникрин ва квалахдалди таъминарзавайбурун зегьметдин ихтиярар кьилиз акьудунин барадай карханаири тухузвай квалах раиж авун" проект кардик кваз са шумуд йис я. Адал асаслу яз компаниядин руководителди работникрин вири ихтиярар хуьда, вахт-вахтунда мажибар гуда, зегьметда саламатвал ва техникадин рекьий хатасузвал хуьнихь галаз алакьалу вири мярекатар кьиле тухуда ва мадни маса серенжмарни къабулда лагьана малумарзава (декларация къабулзава).

- Гьелбетда, ихьтин сертификат кланзавайбуру гзаф жедда. Чун организационнихь атанвай материалриз килигдайла, чна абур виликдай гьакь квалахнатла, сифте нубатда гьаниз кьимет гузва. Эгер виликдай ана члурувилер авайди тиртла, абурун материалар къуллугьди элкьурзава. Лайихлу организационнихь руководителриз чна "Сертификат доверия работодателю" гузва. Им еке ихтибар я. Гьакь лагьайтла, сертификат авай организация вад йисан къене чи зегьметдин инспекциядин вири ахтармишунрикай азад жезва. Эгер а организацияда сертификат ганвай муьгьлетда бедбахтвиллини дуьшуьшар, мажибар тагуз ва гьакьни рабочийрин ихтиярар члуриз хьайитла, чаз а сертификат элкьувена вахчудай ихтиярни ава, - лугьузва А.Булатова. - За фикризава, куь баркаллу коллективди вири генани хьсан патухьди дегиш жедда, гьакь лагьайтла, куь коллективдин руководитель Гьажи Ражабович жвабдарвал гьиссзавай, квалахда цийи къайдаяр твазвай, рабочийдин залан зегьметдикай хабар авай, дамах гвачир, виридаз хьсанвал ийиз алахьдай чехи пешекар, зурба руководитель, машгьур инсан я.

И гафарилай гуьгьуниз ада Гь.Жабраилова Сертификат вугана. Анал рахай Дербент шегьердин администрациядин кьилин сад лагьай заместитель Татжудин Султанова эцигунардайбурун чехи коллективдиз нубатдин агалкьун

шегьердин кьил Имам Яралиеван, Собранидин депутатрин ва вичин патай рикин сидкьидай мубаракна ва зегьметчи коллективдиз шегьердин администрацияди гьамиша фикир гузвайди кьейдна.

Рабочийрин патай анал профкомдин председател Людмила Потехина рахана. Ада коллективдиз зегьметдин ва низамдин نتیжа тир Сертификат мубаракна, атай мугьманриз коллективдин патай чухсагьул малумарна ва коллективди, вири кьуватар садна, зегьметда мадни чехи агалкьунар къазанмишдагдахь инанмишарна.

Гь.Жабраилова регьбервал гузвай компаниядин вилик чехи планар ква. Чун агьунва, гьинай чаз и компаниядин ван атайтлани, ам анжах тарифдинди жеда. "Дагюгстрой" - им виниз тир еридин ва ихтибарвили чешне я.

Гьажии Ражабовичакай фикирар

Дербент шегьердин кьилин заместитель КЪАФАРОВ Мегьамед Фейтулаевич:

- Зун 1995-йисуз Дербент шегьердин кьенепатан крарин отделдин начальнивиле тайинарнавай. И йисуз Гьажии Ражабовича регьбервал гузвай ДСК-ди шегьерда кьенепатан крарин отделдин дарамат эцигзавай. Ингье 20 йис жезва заз ам устад эцигунардайди, ватанперес, лайихлу ва мягькем руководитель хьиз чиз. 90-йисарин четин шартлара (виринра халкьдин зегьметдалди кватнавай кван девлетар тар-мар ийиз, заводар, фабрикаяр, карханаяр чукурриз, хизан хузвай рабочийдин сивихь галай фу атузвай вахтунда) адалай вахтунин завалдин хура акьвазиз алакьна. Са бязибуруз чукурриз канзавай карханани, коллективни, вич къастунал кьели инсан хьуниз килигна, адавай хуьзни алакьна, гьунгьунани хтуна, гила Дагьустандин эцигунрин хиле вилик жергейрани ава.

Агьвал авачирбур патал ада эхиримжи йисара гзаф зегьмет чулгузавна. Ада эцигзавай квалерив абурун гьилни агакьзава.

Куь рикел аламатила, алатай асирдин 90-йисарин кьвед лагьай паюна Дербентда миллетрин арада гьулгьула твадайбуру кьил хкажнавай. Лап четин вахтар тир. Шегьерда ислягьвал хуьн патал Гьажии Ражабовича вири кьуватар эцигна. Адан патав вири меслят канз фидай. Гьи миллетдин векил гьи месэладин патахъай атайтлани, Гьажии Ражабовича виридаз дуьз меслят квалурдай. Шегьердин ОВД-дин начальник яз кваллахдайлини, гилани зун гьалтзавай месэлайрин патахъай меслят канз муьвал-муьвал адан патав фейиди ва физвайди я.

Гьелбетда, чи яшариз килигайла, завай ам зи дуст я лугьуз жедач, амма заз ам савадлу, гзаф акьуллу ва лап хьсан инсан хьиз чиде ва за адаз гьамиша халу лугьуз. Ам гзаф гьурметдиз лайихлу кас я.

80 йисан юбилейдин вилик за адаз вичин птулрихь галаз кьугьвадайвал мадни цудралди яшар ва мягькем сагьламвал алхишзава.

Дербент шегьердин 21-нумрадин СОШ-дин директор Агьаширин ДАВУДОВ:

- Сад лагьайди, Гьажии Ражабович авторитет авай инсан я. Ам ми хьби лезги чалал рахада. Ада, куьмек тлалабайла, гьамиша кьуьн кутада, четин месэла гьалун патал ада дуьз меслят гуда. Шегьерда агьсакьалрин арада виридалай гьурмет адаз ава. Ада регьбервал

гузвай карханади чи школадал шефвалзава.

"Дагюгстрой" ЗАО-дин кьилин инженер Сейфудин МИСРИХАНОВ:

- За ДСК-да, "Дагюгстройда" кваллахиз 37 йис я. Гьина аваз хьайитлани, за шегьерда Гьажии Ражабович хьтин са пуд-кьуд руководитель мад хьанайтла, шегьерди цуьк акьуддай лугьуз тикрарда. Ада ина таммарзавай кван кваллахар анжах тек-бирдавай кьилиз акьудиз жеда. Ам яратмишдай кас, гзаф зурба инсан я. Гьажии Ражабович карханадин работникрин вилик вичин хиве авай жавабдарвал гьиссзавай ва работникривайни кьевиз истемиздай инсан я. Ам гьамиша устаррихь галаз

алакьада ава, зегьметчи инсандиз ада чехиз гьурметда. Ам кваллахдай бажарагь авай инсан я. АкI туширтла, чавай вад йисан кьене шегьердин кьиблепата са-са цийи микрорайон арадал гьиз алакьдачир. Им саки 1700 квартира я. Абурус, кьве, пуд, ва кьуд квартирадин бур я. Ина газ, яд, эквер, канализация ава. Алай вахтунда квалер чими ийидай турбаяр тухуз башламишнава. Аниз лазим тир модулдин катуларни заказ ганва, йисан эхирдалди абурун чкадив агакьда.

Гьажии Ражабович вичин сагьламвал мягькемариз Москвада хьайи пуд вацра инаг, лагьайтла жеда, яд атлай регьуз ухар хьанвай. Ам авачирла, ада кваллахдин вецифаяр вахтуналди таммариз ихтибарнавайбурувай кваллах дуьз тешкилиз хьанач. Са тлимил амай 350 кас кваллах авачиз амуькдавал жез (Больницадай хтай Гьажии Ражабовича, кваллах дуьз тешкил тавуна, гьилий-вилей вегьинай кар алай подразделенийрин вири руководителар кваллахдикай азадна). Аллагьдиз шукур, гила вири чкадал хтана. Гьажии Ражабович экуьнлай няналди кваллахал жеда. Гьи месэла хьайитлани, чи подразделенийрин руководителрин тем акакь тийизвайбурни, масабурни адан авторитетдалди гьасятда гьализ жезва. Гьажии Ражабовичан кьетленвал вуч ятла чидани, адавай истемизшиз, тлалабиз жеда, мажбуриз жеда, гьар садаз вичин чка кьалуризни. Кьилинди, чаз Гьажии Ражабовича регьбервал гузвай, зегьмет чулгузав алакьдай, мягькем ва дуствили коллектив ава.

"Дагюгстрой" ЗАО-дин кадрин отделдин начальник, профкомдин председател Людмила ПОТЕХИНА:

- Гьар вацра чна Лезгийрин Стлал Сулейманан тварунихь галай госмуздраттеатрдиз, муьвал-муьвал ч карханади шефвалзавай 21-нумрадин юкьван школадиз, гьар жуьре турнирриз ва чемпионатриз физвай спортсменриз, 18, 19-нумрайрин школайриз, аялрин "Улыбка", "Аленушка", "Аленький цветочек" бахчайриз, инвалидрин обществодиз, яш тамам тахьанвай-

бурун реабилитациядин центрадиз, кьилин ксариз ва масабуруз спонсорвили куьмекар ийизва.

Коллективдиз кваллахдай ва ял ядай хьсан шартлар яратмишнава. Рабочийри ва инженервилини-техниквилини пешекарри юкьван гьисабдалди 15-22 агьзур манат мажиб кьачузва. Гьажии Ражабовичаз кьетивал, рабочийрив регьимлувилелди эгечлун, масадан кьайгьуда хьун хас я.

Чи карханада кваллахзавай работникрин 1996-йисалди квалер пулсуз гайиди я. 1997-йисалай коллективда гьакьисагьвилелди зегьмет чулгузавайбуруз квалер лап ужуз кьиметрай маса гана ва гузва.

Ракьунни бетондин шейэрин формовщик Валентин ЮСУФОВ:

- 1985-йисалай за Гьажии Ражабовичан регьбервилек кваз кваллахзава. Заз аквазва, ам фялейрихь галаз хьсан алакьада ава. Гзаф дикьетлу инсан тир ам чи гьар са теклифдиз рикивай килигзава. Чарасуз куьмек герек атайла, зазни, масабурузни гьамиша куьмек гузва. Чи столовойда виридалайни ужуз кьиметдай тлуьн гузва. Ада чна кваллахзавай тадаракрал гьузчивал тухузва, вахт-вахтунда абуру ремонтиз ва кьайдадик кутаз тазва. Ихьтин начальникди регьбервал гунал чна рикивай дамахзава.

Цехдин электросварщик Мавлудин ЮНУСОВ:

- За чи карханада зегьмет чулгувас 35 йис я. За "чи кархана" вучиз лугьузватла чидани, ам заз лап жуванди хьиз багьа тирвилей. 1982-йисуз регьбервилек Гьажии Ражабович атайла, чна чи вири кваллахда хьайи кван дегьшвилер гьасятда гьиссна: чи мажибар хкаж, яшайишдин шартлар хьсан хьана. Фадлай кваллахзавай фялейриз квалер гана. Чна адахь, бубадихь хьиз, далу акална.

Гьажии Ражабовича вичин гьилик кваллахзавай чехи коллективдиз еке фикир гузва. Зун пенсияда аватлани, заз кваллахдай элячиз канзавач. Ихьтин хьсан регьбердин гьилик мадни кваллахдай ашкьи ава.

Гьажии Ражабович ЖАБРАИЛОВА вичикай ва вичин кваллахдикай:

Кьез телевизорай аквазва жеда, квалер эцигзавай компанияри пуд йисан вахтунда кура-кура пулгуз квалер кьачу лугьуз, телефирриз гузвай кван малуматар. Чна са малуматни гузвайди туш. Вучиз лагьайтла, ужуз ва ерилу квалер эцигзавайвилей (чина са квадратный метрдин кьимет 14 агьзур манат ятла, Дагьустанда 17 агьзур манатдидлай тлимил авач) муьштерийри чун чпи жагьурзава.

Ингье алатай гьафтеда зи патав, твар кьадач, эцигунардай са фирмадин руководитель атана.

За адавай гьалар гьикI я? - лагьана хабар кьуна.

- Лап писзава, - жаваб гана ада. - Вучиз писзава? - Муьштерияр авач. - Квадратный метр гьи кьиметдай гузва? - 19 агьзурдай.

Гила гекьиг: я канализация, я электричество, я газ, я яд авачир чкадин кьимет 19 агьзур, вири коммуникацияр аваз чи компанияди маса гузвайбурун - 14 агьзур манат.

Чун Гьажии Жабраилован кабинетда авай вахтунда аниз яш тамам тахьанвайбурун реабилитациядин центрадин руководитель **Мая АГЪАЕВА** атана. Мая Агьаевадин гафаралди, абуру ана аялриз кьугьвадай гьевчи майдан ийиз кьванер гьанвай. Амма цемент авачиз кваллах акьвазнава. Адаз цемент канзавай. Гьажии Ражабовича гьиле-гьил аваз атайдан тлалабун кьилиз акьудна.

- Зун башсагьлугьвал гуз жуван хайи хуьруьз хьфенвай, - давамараза суьгьбет Гьажии Ражабовича. - Чун дуьадал ацукьнавай члавуз зи фикир хуьруьн агьа патай физвай, чуруяр квай жегьилри желбна. Кьвед лагьай юкьзуни абуру, дуьадал татана, гьа агьа патай винелди физвай. За зи кьвалав гьайдавай абуру вужар я лагьана хабар кьуна. Ада абуру заз нинбур ятла, тварар кьуна, лагьана. Абуру инал вучиз кьезвац лагьана хабар кьурла, заз, абуру вагьабитар я лагьана жаваб гана. Малла Исади заз, "вуна хуьруьн жемят патал мисклин эцигна, гила а цийи дин гьайбуру аниз чун ахьайзавач" лугьуз арза авуна. За адаз пака (жуьмя юкьуз) сятдин садаз вири агьсакьаларни галаз аниз ша лагьана. Зун мисклиндиз са тлимил кван фад фена. Зи гьугьуналлаз агьсакьаларни атана. Пак чкада заз, кьвачерни хкажна, эйбержер кьайдада ярх хьанвайбур акуна. Сад ана эцигнавай турнирдикай куьрс хьанвай. Ихьтин мешребузувал пак чкада акун завай эхиз хьанач. За а жегьилриз патав эверна, "кьез иниз кьведай ихтияр ни ганвайди я" лагьана хабар кьуна. Кьенин йикьалай заз ина куь камни тахкурай. Эгер куьне куь амалар давамариз хьайитла, кьелайни фейибур атана, кьез дуьз чка кьалурда. Кьенин йикьалай башламишна ина чи гьурметлу агьсакьалар жеда. Куьлегарни вахце. Анлай кьулухь а жегьилар Россиядин регионриз фена.

80 йисан уьмуьр екеди я. Датлана кваллахдин яцла аваз ам гьикI фенатлани чирни хьанач. Одессадай энергетиквилини пеше кьачуна хтай заз "Дагьэнергода" кваллахдай направление гана. Ина зал старший инженервилини кьуллуьг ихтибарна. Нисинин хуьрек чна кьвалав гьай "Металлист" заводдин столовойда недай. Аниз нисинин хуьрек нез эцигунардай министерстводин министрни кьведай... Заз чир хьайивал, ам Алиханов Велихан Рамазанович тир. Куьрелди лугьун, са юкьуз чун таниш жедай агьвалат хьана. Са тлимил вахт фейила, ада заз вичин патав эверна, зун гьинай я, вуч кваллах ийизва лагьана хабарар кьурдалай гьугьуьниз кьиблепата кваллахиз канзавани ваз, лагьана хабар кьада. За эхь лагьана жаваб гана. Гьа икI, ада заз Дербентда авай "Сельэлектросетда" производственно-технический кьуллуьгдин начальнивиле зегьмет чулгувадай приказ акьудна. А вахтунда "Сельэлектросетда" кваллахзавайбур вири чувудар тир. Лезги бала атана лугьуз, са жуьреда килигзавайбурни авай. Вавай начальнивиле кваллахиз жедайди яни? Ам жавабдар кьуллуьг я, четин отдел я лугьуз хьана анин начальник Борис Коксиди. Яни зун а кваллахдив гатумариз

канзавачир. Министрди кьевивал тавунайтла, Борисан ниьат кьилиз акьатни ийидай. Са ругуд вацра за ина са туьгьметни авачиз кваллахна. Б.Коксиди за кваллах тухузвай тегьердилей рази яз амуькна.

1965-йисуз зун КПСС-дин Дербент шегьердин комитетдин сад лагьай секретардин теклифдалди 88-нумрадин механизмламишнавай колоннадин кьилин инженервиле, ахпа начальнивиле тайинарна.

1979-1982-йисара за 6-нумрадин СМУ-дин начальник яз, 1982-йисалай Дербентдин квалер эцигдай комбинатдин начальник яз кваллахна.

- Чи тухумда чи хизан виридалайни чехиди я. 40-далай виниз хтулар птуларни ава. За квалер виридалайни гьурметзавай са инсан ава.

Чехи бубади заз рамкада аваз столдал алай 11 йис яш хьанвай гьурчег акунар авай гададин шикил кьалурна. Малум хьайивал, ам Гьажии Жабраилован виридалайни рикI алай птул Гьажии Жабраилов я. Птулдикай рахадайла, Гьажии Ражабовичан чиниз экуь нур члана. Адан гафаралди, птулди лап хьсан кьиметралди 5-классда кьелзава.

- Кваллахал саки югьди, ягьлавда авай харар хьиз, чразвай зун, нянихь кваллиз хтайла, са патахъай птул Мурада, муькуь патахъай птул Гьажиди, дивандин вилик гьана, пуд кьвач квай стол эцигна, адал суффрани вегьена, шаддиз кьаршиламишда. Ахпа абуру чпин диде-диз буйругьар гуз башламишда, бубади з и шей гьваш, бубади з шей гьваш лугьуз. Ахпа чна санал чай хьвада, хуьрек неда. Птулар акваз, зи юргьунвал алатда, заз регьет жеда. Им виридалайни асул лезет я.

Зи чехи руш Ольгади шегьердин поликлиникада кьилин духтур, Эльмиради Дербентдин медколледждин директордин заместитель яз ва Инаята Каспийскда вилерин хирург яз зегьмет чулгузавна. Зун уьмуьрдила, веледрилай, коллективдидлай пара рази я. Гьикьван йисар захь аматла, абуруни инсанрин, чи халкьдин яшайиш хьсан хьуниз, кьени крар авуниз гуда.

Баркалла ваз Гьажии Ражабович! 80 йисан юбилейдихь мадни юбилеяр хуьрай!

Мубаракрай!

Дербентдин ири панелрикаяй квалер эцигдай комбинатдин (ЗАО "Дагюгстрой") генеральный директор, лезги халкьдин баркаллу хва Гьажии Ражабович ЖАБРАИЛОВАН 80 йисан юбилейдиз бахшзава:

Ваз 80 йис мубаракрай, Заз лап жуьв кван масан стха. Гьилерикай мад хкатрай Мертебаяр кьакьан, стха.

Лезги чилин дамах я вун, Гелхенвийрин баркаллу хва. Пак крарив уртах я вун, Мерд элдикай кьуна арха.

Килигайла буй-бухахдиз, Ни лугьуда 80 я ви?! Аферин ви кьаназжагьдиз, Эл бахтлу хьун макьсад я ви.

Ви зегьметдиз мад Ватанди Кьимет гудай гафар ава. Вун хайи югь кьубд ятлани, Чи риклера гатфар ава.

Мекьи хуьтлер кьулухь туна, Ваз виш гатфар кьисмет хуьрай.

Эцигзавай шегьер вуна Яшайишдин женнет хуьрай!

Нариман КЪАРИБОВ

Дагъустандин гележег патал

Ноябрдин эхирра Махачкьалада ДГУ-дин физический факультетдин актовый залда “Дагъустандин гележег патал” лишандик кваз жегьилрин стратегиядин сессия кыле фена

Заур Къурбанов

Мегьамед ИБРАГЪИМОВ

Месэляяр ва кылин терефар

Мярекат, РД-дин Кыл **Рамазан АБДУЛАТИПОВА** ва Гьукуматди сессиядин иштиракчийрин тварцихъ рекье тунвай тебрикдин телер келуналди, РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель **Анатолий КЪАРИБОВА** ачухна:

- Жегьилрин стратегиядин сад лагъай сессия алаатай йисан мартдин вацра кыле фенай, - рикел хкана А. Къарибова. - Республикадин Кылиз а вахтунда Жегьилрин гьукуматди са жерге проектар-моделар теклифнай. И кьурулушдин кваллах кардик акатна йисалай артух я. И гъвечи девирда абурулай чпик кутунвай умудар кылиз акьудиз алакьна. Хейлинбуру жегьилрин крарин рекъай цийиз арадал гъанвай министерствова ва гьукумдин маса кьурулушра кваллахзава. Мадни башкъа, жегьилри республикадин кар алай проектар кылиз акьудуникни лайихлу пай кутазва. Гафбуру чпин алакьунар “Инсанвилдин капитал” твар алай проектин сергьятра ашкара авуна. Жегьилрин гьукуматдин членрикай министррин, абурун заместителрин дублерар хъана. Абуру тежриба неинки министрвойрани ведомствойра, гьакни гьукуматдин аппаратда ни къачуна. Къвед лагъай сессия алай йисан августдин вацра тешкилнай. Нетижада чалай Жегьилрин гьукуматдин кваллахиз анализ гуз, адан къвед лагъай состав арадал гъиз алакьна. Республикадин Кыли жегьилрин вилик эцигай месэляяр абуру хъсан ери аваз тамамарна. Нубатдин сессиядал чна генани важиблу месэла гьялна кланзава: Дагъустанда жегьилрин сиясатдин концепция тукьлуьрун. Къве йикъан къене чалай, сад хъана, и месэла гьялиз жедайдахъ зун кьелвай инанмиш я, - лагъана А. Къарибова.

Гьугъунлай сессиядин иштиракчийрин вилик РД-дин жегьилрин крарин рекъай министр **Заур КЪУРБАНОВ** экъечна. Вичин рахунра ада стратегиядин III сессия министрстводи эхиримжи 4-5 вацра кыле тухвай кваллахрин нетижаяр къазвай ва виликди финин рекъай цийи рекьер тайинарзавай важиблу мярекат тирди къейдна:

“Къе Дагъустандин гьикл кваллахна ва гьи рекъерай фена кландатла кьалурзавай цийи “продукт” герек я. Адан эхиримжи вариант республикада жегьилрин сиясат вилик тухунин рекъай госпрограмма къабулуникай ибарат жеда. Чна къенин мяре-

Жегьилри чеб республикадин гележегдин кьайгъударар тирди субутна

катдиз районрай, хуьрерай, вузрай, колледжрай гзаф жегьилри теклифнава. Сессиядин сергьятра аваз чна са шумуд хел веревирдда: государстводинни гьукумдин арада алакьна, спортда жегьилрин сиясат, жегьилрин илимдин, культурадин, кадрийрин сиясат. Анжах и вахтунда чалай жегьилрин сиясатдин терефар, вилик финин рекьер тайинариз жеда” - лагъана министрди.

Жегьилрин теклифар ва веревирдер

Мярекат ачухайдалай кьулухъ иштиракчийр вилик эцигнавай месэляриз килигун патал са шумуд дестедиз пай хъана: “Жегьилар ва гьукум”, “Аялрин ва жегьилрин общественный тешкилатар вилик тухун” (ДиМОО), “Культура”, “Спорт” ва “Жегьилрин сиясат”. Дагъларин улкьведдин саки вири пилерай санал кватл хъанвай жегьилрин кваллах яцла гьатна. Сессиядин къвед лагъай юкьуз иштиракчийрихъ галаз жегьилрин крарин рекъай федеральный агентстводин (Росмолодежь) кылин заместитель **Сергей ЧУЕВ** гьурушмиш хъана. Дестейриз пай хъанвай жегьилрик Росмолодеждин эксперт тир **Олеся БУНЯЕВА, Вардан БАРГЕСЯН, Юрий БЫКАДОРОВ, Антон БРЕДИХИН** ва масабур экечл хъувуна. Сессиядин эхирдай дестейрин спикерри РД-дин жегьилрин крарин рекъай министрстводиз чпин фикирар, зендер, проектар раижна.

Ик, спортдиз талукь майдандал кваллахай жегьилри министрстводиз программадик са шумуд мярекат кутун теклифна: гьар йисуз кыле тухудай ГТО-дин (готов к труду и обороне) фестиваль, футболдай, волейболдай, теннисдай универсиада, спортдин милли жуьрейрай акъажунар. “Спорт гьар са хуьре, районда, шеьгерда вилик тухвана кланда. Къенин юкьуз чун ахьтин татугайвилерал гьалтзава хьи, инфраструктура авачирвилей бязи чкайра спортдин тарсар, секцияр къайдик квац, спортдин хейлин жуьреяр ми хьиз рикелай алуднава. Виридалайни кылинди, администрациядин патай лажим тир куьмек ва фикир кими я”, - лагъана “Спорт” дестедин спикер **Эльдар МИРЗАХАНОВА**.

Сессиядал аялрин ва жегьилрин общественный тешкилатар вилик тухун патал ДиМОО-йрин руководителрин республикадин школа кардик кутунин, вири улкьведай пешекарж эвер гунин, хуьрера, районар, шеьгерра мастер-классар кыле тухунин теклифни гана. Жегьилрин фикирдалди, тешкилатрин руководител-

рин арада сечмебуру хьагъун патал конкурсар тешкилайтла мадни хъсан я. Материально-технический базадин зайифвал грантин куьмекдалди ва спонсорар желб авуналди арадай акьуддай, хабарар, малуматар агакъарунин кваллах эглеш тахьун патал аялрин ва жегьилрин общественный тешкилатрин махсус портал ва телевиденида передачадин цикл арадал гьидай рекьер кьалурна.

“Жегьилар ва гьукум” дестедин спикер **Гьасан ОСМАНОВА** сессиядин иштиракчийрик руьгь кутадай келимаяр лагъана: “Къе, дестейриз пай хъана кваллахуналди, чна хейлин татугайвилер винел акьудна ва абур арадай акьуддай рекьерни тайинарна. Зун жегьилрин сиясатдиз ва жегьилринни государстводин арада авай алакьайриз цийи жуьреда, цийи вилерай килигна. И карди зак руьгь кутуна. Сагърай куьн!”

“Культура” дестедин спикер **Фатима ИБРАГЪИМОВАДИН** фикирдалди, республикада авай виридалайни хци месэляяр хайи члаларихъ ва милли адетар квахъунихъ галаз алакьалу я. Абур гьалун патал, адан фикирдалди, гьа члаларикайни адетрикай менфят къачуз жеда. Къетпен фикир и дестедин векилри туризмдиз талукь месэляриз гана: “Жегьилрин фикир халкъ гзаф кватл жедай мярекатрин куьмекдалди желб ийиз жеда: театрал, инизаниз сиягъатриз фин, культурадин аллеяяр... Амма фикир желб авунин кылин такъат общественный тешкилатрихъ, СМИрихъ, социальный сетрихъ галаз алакьада хъун я”, - къейдна абур.

Туризмдиз талукь месэляяр “Жегьилрин сиясат” дестедини веревирдна. Абуру гьисабзавайвал, агъалийриз гьиниз фидатла, гьина ял ядатла тамамдиз чир жедайвал, туриствилдин хабарин база тешкилайтла хъсан я. Нетижада it-технологийрин, дизайндин хилера кваллахдай чкаярни пайда жеда. Абуру гьакни экологиядин, образованидин, культурадин, тербиядин хилерайни са жерге проектар теклифна.

Эхирдай Заур Къурбанова жегьилрин крарин рекъай федеральный агентстводин векилриз ва сессиядин иштиракчийриз нетижа хъсанди ва ери авайди хъун патал зегьмет члугунай сагърай лагъана. “Чун Дагъустандин, гьа са вахтунда Россиядин жегьиларни я. Эхъ, чун гьар жуьрединбуру я, амма чи фикир, макьсад сад я: багъри республика вилик фин ва аваданламишун. Къе куьне ганвай теклифиз къимет гайдалай гьугъуьниз чна гележегда вуч авун лажим ятла тайинарда. Саналди чавай вири крар кылиз акьудиз жеда”, - акъалтарна вичин суьгьбет министрди.

Нетижаяр кьуна

8-декабрдиз РД-дин милли политикадин рекъай министерствова массовый информациядин такъатриз Дагъустандин халкъарин члалал акъатнавай лап хъсан материалар патал Республикадин “Машгьур хъухъ, зи багъри ерияр” твар ганвай конкурсдин нетижаяр къадай комиссиядин заседание хъана.

И МЯРЕКАТДА министр **Татьяна ГАМАЛЕЯ**, конкурсдин членар тир Дагъустан Республикадин милли политикадин рекъай министрдин сад лагъай заместитель **Зикрула ИЛЬЯСОВА**, республикадин газетрин редакторри, РД-дин журналистрин Союздин векилри иштиракна.

Конкурсдиз теклифнавай материалар веревирддай члавуз комиссиядин членри сад лагъай премия Дагъустандин халкъарин арада дуствал ва сад-садан гъавурда акьун мягъкемаруниз куьмек гузвай са жерге материалрай “Дагъустандин правда” газетдин яратмишдай коллективдиз гун кьарардиз къачуна. Къвед лагъай премийриз лайихлу хъана: “Гьакъикъат” газетдин редакция - “Аваррин театрдin - 80 йис” твар алаз гайи материалрай (автор **Г.КЪАЗИЕВ**); “Нур” газетдин редакция - “Са халкъдин къве ватан” материалдай (автор **К.ОМАХАНОВ**); “Илчи” газетдин редакция - “Эгер къел члур хъайтла...” материалдай (автор **З.ТАХАКАЕВА**).

Пуд лагъай премияр хайи ерийрин тарихдиз ва медениядиз талукъарнавай са жерге макъалайрай “Замана” газетдин корреспондент **М.РАБАДАНОВАЗ**; райондин школьникар Севастополь шеьгерда хъуниз талукъарнавай са жерге макъалайрай Буйнакский райондин “Халкъдин сес” газетдин корреспондент **Х.ХАЙРУЛЛАЕВАЗ**; “Ватандикай фикирар” твар алаз “Лезги газетдиз” акъатнавай са жерге макъалайрай ДГУ-дин студентка **Э.ГЪАЖИЕВАДИЗ** гана.

Гражданвилдин активный рехъ кьунай ва дидед члалар чирун пропаганда авунай дидед члалан муаллим **А.КЪУРБАНОВАЗ** ва республикадин “Гьакъикъат” газетдин корреспондент **А.МЕГЪАМЕДОВАЗ** РД-дин милли политикадин рекъай министрстводин гьуьрметдин грамотаяр гунин кьарар къабулна.

Нубатдин заседание

И МУКЪВАРА Мегьарамдхуьруьн райондин Собранидин депутатрин нубатдин заседание кыле фена. Анал депутатри Мегьарамдхуьруьн райондин 2015-йисан бюджетдин гьакъиндай кьарардин проект сад лагъай сеферда келнавайди яз къабулна. Райондин финансрин управленидин начальник **Эдуард ФЕРЗАЛИЕВА** къейд авурвал, алуькьзавай йисан бюджет гзаф кьитвал аваз къабулзава, и кар экономикадин гьалар пайгардик тахъунихъ галаз алакьалу я.

Гьугъунлай депутатри 2015-2016-йисара Мегьарамдхуьруьн районда массовый физический культура, спорт вилик тухунин ва сагълам уьмуьр тешкилуни программа веревирд авуна ва ам тештикарун патал сер гана.

Собранидал райондин хуьрериз талукь са жерге месэлярни веревирдна.

Фермерри чпин къуватрик умуд кутунва

Абдулафис ИСМАИЛОВ

Мегьарамдхуьруьн районда кар алай "Нетижалу АПК" проект агалкьунар аваз умурьдиз куьчурмишзава

Республикадин жуьреба-жуьре районрай, Россиядин маса регионрай, къецепатан уьлквейрай Мегьарамдхуьруьн райондиз атай мугьаманар, Самур дереддин тлебиатдин гуьрчегвал, чи уьлкведин виридалайни къиблединди тир и муниципалитетдин чилин берекатлувал акурла, гьейран хьана амукьда.

Газет кьелзавайбуруз, аз чиз, итижлу хьун мумкин я, и чилин гуьрчегвилел, мублагвилепай, бегьерлувилелай гьеле 2 агьзур ийс идалай вилик иниз дяведин рекьери гьайи римлуьри гьейранвалнай. Кьадим девирдин (античный) автор Страбона кхьейвал, ацлай вацари, "гзаф гуьзел чурари", тлебии тушир къаналрин системари "албанрин чилер Вавилондин ва я Египетдин чилериллай хьсандиз" дигиз куьмекзава. Ада гьакни и кьил а кьил авачир багьларикайни уьзюмлухрикай лагана: абуру "ципицрин бегьер акьван гузвай хьи, гьатта адан чехи пай тегьенгрик кумукьзавай".

Агьзур йисарин вахтунда вацарни ацлайбуру яз амукьнач, чилин тлебии тир мублагвилел агьзур хьана, тлебиат вич дегеши хьана - хьсан патахъ ваь. Амма гьа "Албаниядин чили" алатнавай девирдин вахтунда инсандин къайгударвилез жуваб гун квардарнач, алатай асирдин эхиррачна ам рикелелай алуьдалди. Чун лагьайтла (Дагьустандин къиблепатан агьалир), асирдин вахтунда вердиш хьанва, Страбона лагьайвал, "са сеферда тум цайи чили кьвед, пуд сефердани бегьерар гунив".

Багьлар ва уьзюмлухар кьурана, цавай никер, килиг тийиз, гадарна, инсанар лагьайтла, "Аллагьди гайидал" рази яз ацукьна. Амма чили инсандилай, ада къайгусузвал авун, рикелелай ракурун себеб яз, "кьисас вахчуна" ва, нетижа яз, берекатлу чилел кесибвал атана.

Халкьди райондин кьилин чкадал майишатчи Мусафенди Велимуратов хьагьайла, гьалар дегеши жез башламишна. "Чили кьвалахун ва къазанжияр гьун лизим я" лугьудай фикирдал алай ада чилер "чилел кьвалахиз кьандай ва жедай ксарив" яргьал тир вахтуналди арендадиз вугуз эгечна.

Чилин месэладив гьа икел эгечунин нетижада алай вахтунда районда 5000 гектардин майданда багьлар канва. Тахминан 2000 гектар уьзюмлухри кьунва, абурун чехи пай лагьайтла, цийиз кутунвайбуру я, - лугьузва райондин кьил Фарид Агьмедова. - Республикадин маса са райондани чахъ авай кьван багьлар авач. Чна кутазвай багьлар фад бегьердал къведай жуьрединбуру я, и карда стьал-стьал дигидай технологияни ишлемешзава. Чна садрани тахьай хьтин бегьерар гуьзлемешзава. Кар алай "Нетижалу

АПК" проектдин сергьятра аваз арендаторриз ва КФХ-риз гьар жуьре куьмекар гузва. Гьикл лагьайтла, кьвалахун ва районгьилин яшайишдин дережа хкажун патал вири шартлар тешкилун чи вилик квай кьилин месэла я. Кьез вуч аватла чидани, аз республикадин Кьилин кар алай проектриз шак алаз килигзавай ксариз чи райондиз атун теклифиз кьандай, икел хьанайтла, абуру и проекттар махар ваь, гьакьикьатда кьилиз агьзурдиз жезвай планар тирдахъ инанмиш жедай. Районда хуьруьн майишат, дугьриданни, акваз-такваз кьвачел акьалтзава.

Агьалиьри чпиз кьвалахиз ва кьакьан нетижайрив агакьариз чизвайди кьалурзава. Бут-Кьазмайрин хуьре Мегьамед Рашидханован лежбервиллинни фермервиллин "Эче" майишатди, адан кьвачихъ 14 гектар чил гала, гьар йисуз 300 тонндай артух ципицар кьватл хьийизва. Вичин майишатдал адан рикел ала ва адахъ вири къуватар садна гелкьезва. Неинки жергейрин, гьакни куькурин аряарни кваз гьязлавай ва лап хьсандаказ гелкьезвай адан ципицлухри гьамиша кьакьан бегьерар ва къазанжияр гьизва. Алатай йисуз М.Рашидхановавай лазим тир алатарни галаз цийи ва алай вахтунин трактор къачуз хьана. Государстводи адаз трактордин 30 процентдиз барабар субсидияр хгуналди куьмек гана.

"Вардан" ООО-дин руководитель Тажир Абдулатифова виликдай Махачкъалада педуниверситетда муаллим яз кьвалахзавай. Хайи чилин эвердалди ам райондиз хтана ва 24 гектар куьгьне уьзюмлухар арендадиз къачуна. Абуру арадал хкана. Асул гьисабдай столовий сортар цана. Аязар хьайила, куькурин са паюнилай гзафбуру терг хьана, амма Тажир гьилер агьзунач. Кьвед лагьай йис я ада абуру цийи кьилелай арадал хкиз. Алай йисуз битмишарай бегьер писди хьанач. Гьич тахьайтла, зарар жедайвал туш. Государстводин патай финансрин куьмек ада гуьзлемешзава, вичин къуватрик умуд кутунва.

Оружба хуьре, Мегьамедшафи Агьасиев кьиле авай "Правда" совхоз" ООО-да 35 гектар емиш тарарин цийи багьлар, ва 28 гектар уьзюмлухар кутунва. Багьларни сад лагьай ва писди тушир бегьер ганва. Аязри зарар гайидалай кьулухъ гуьнгьна хтунвай уьзюмлухрай ада гьар са гектардай 120 центнер ципицар кьватлна.

Итижлу тежриба Оружба хуьруьн "Гранит" СПК-да кьватл жезва. Ина фад бегьердал къведай жуьредин 4 гектар багь кутунва, адахъ кооперативдин руководитель Разим Агьмедов гелкьезва. Кьелемри гьеле цайи сифте йисуз бегьер гана. Фикирзавайвал, багьди са гектардай 300 центнер бегьер гуда. Ина кьелемриз стьал-стьалдалди яд гузва. Зулун кьуьл цайи 4,5 гектардай ада районда виридалайни виниз тир бегьер кьватл хьувана: са гектардай 60 центнер. Идалайни гьейри, Разимахъ 120 мал хуьдай ферманна ава.

Виридалайни итижлуди ам я хьи, майишатда вири кьвалахар Разима вичи ийизва. Багьдиз яд гуз, векьер ягьиз, данайриз яд гуз, куьгьне техника ремонт ийиз ам кьилди гьикл агакьзаватла, ала-матдин кар я. Чилел кьвалахуни, и кьвалахдин нетижайрал шадвал авуни адаз кьетлен лезет гузва.

Оружба, Ярукьвалар, Азадогьли хуьрерин арендаторри гьар йисуз са гектардай 800 центнердив агакьна помидоррин бегьерар вахчузва.

Районда вичин патав хуьруьн майишатдин жуьреба-жуьре куьтураяр цунин карда куьмек ва я меслят канз гьамиша физ жедай кас ава. Им виликдай уьзюмчивилел машгуьл, виридалайни хьсан совхозрикай садан директор хьайи кас ва алай вахтунда райадминистрациядин хуьруьн майишатдин управленидин начальник Насир Ибрагьимов я. Адахъ вичихъ чешнедин ЛПХ ава. Насир Абдурагьимовичан багьвил атлуз тежедайди я. Июндилай ноябрдалди ина таза емишар - субтропикрин и чилел битмишариз жедай саки вир жуьрединбуру - ава. Жергейрин арада кьайдада аваз кьелемар канва, пуд майдандал. Ада емишрин тарарин буьбайрилай амукьнавай сортарин чехи коллекция кьватлнава, къиблепатан зулунин маса хуьрера ихьтинбуру мад амач. Абуру адахъ 100 жуьредилай гзаф ава. Н.Ибрагьимовахъ гьвечи уьзюмлухуни ава.

Кьейдна кьанда хьи, Н.Ибрагьимова вири и майишат къазанжияр къачун патал хуьзвач. Им адан асул кьвалахдилай кьулухъ рикел аладарзавай машгуьлат я. Тежрибалу агроном Насир Ибрагьимов еке емишар гьидай "реджебли" сортунин алуца битмишарунин цийи технологиядин автор я, ам адан кандидатвиллин диссертациядин бинеда ава. Арендаторрин арада кьакьан бегьерар гьидай и сорт иллаки машгуьр я. Гьар са гектардай абуру 300 центнердилай артух бегьер вахчузва ва санлай къачузвайбуруз са килограмм 25 манатдай маса гузва.

Кьейдна кьанда хьи, кар алай проект умурьдиз куьчурмишунин сергьятра аваз, районда нетижалудаказ малдарвални виликди тухузва. Оружба хуьре йиса 4,5 агьзур тонн верчерин як гьасилдай кьушарин фабрика эцигзава. Райондин агьалиьри, чпин такьатар харж ийиз, дагьлара кьийи фермаяр арадал хкизва, цийибур эцигзава. Ири карч алай 30-170 мал хуьз жедай ихьтин фермаяр Гьепецгьрал, Гьугьандал, Хожа-Кьазмайрал, Оружбадал кардик ква ва абуру суьрсет гузва.

Районда алатай асирдин 90-йисара хьайи кесибвални усалвал кье амач. Чилел кьвалахиз кьандай ва жедай гьар са агьалидивай вичиз хьсан яшайиш таьминариз жезва. Дуьз лагьайтла, ина фадлай авай четин са месэла ава - дигидай цин месэла, ам гьалун патал государстводин патай куьмек герек я. Амай кьвалахра лагьайтла, Мегьарамдхуьруьн райондин фермерри чпин къуватрик умуд кутунва ва еке нетижайрив агакьарзава.

Вахтунда цаз агакьзава

ЧИ КОРР.

Мегьарамдхуьруьн районда зулун магьсулар цунин кьвалах тамам жезва. 2015-йисан бегьер патал 900 гектар чиле тумар цун планламишнава. Кьенин йикьалди абурукай 670 гектарда тум кутунва.

Тайинарнавай майданра зулун магьсулар цунин кьвалах "Гоганское" ОПХ-ди ва "СГИВ" ООО-ди куьтягнава. И карда еке агалкьунар Оружба, Цийихуьр ва Советский хуьрерин арендаторрихъ ава.

Идахъ галаз сад хьиз, райондин арендаторри багьларни кутазава. 2014-йисан пландик 75 гектарда кьелемар цун квай. "СГИВ" ООО-ди 3 гектарда алу-

чайрин багь кутунва. Оружба хуьрйи тир арендатор Тажидин Агьмадова 4 гектарда, са паюна алуцайрин, муькуь паюна хурмайрин кьелемар, гьа и хуьрйи тир Валерий Кьагьриманова 2 гектарда цил авай емишрин кьелемар канва.

Гьакни Гилияр хуьрйи тир Ибрагьимов Фейзудина 1 гектар чилел фад бегьердал къведай жуьредин багь кутунин кьвалах тамам жезва. Багьлар Тагьирхуьруьн, Советский хуьруьн, Кьепир-Кьазмайрин арендаторрини кутазава.

Райондин администрациядин пресс-кьуллуьгди хабар гузвайвал, тлебиатдин шартлар себеб яз бязи татугайвилер хьанатлани, пландик квай вири куьтураяр вахтунда цаз агакьзава.

Суфра берекатлу ийизвайди

Хазран КЬАСУМОВ

Сулейман-Стальский райондин Чухьверхуьрелай тир Султан АЛИСУЛТАНОВ чилин къадир авай, зегьметдал рикел алай лежбер итим я лагьайтла, зун ягьалмиш жедач. Ада 1975-йисуз Дербент шегьердин хуьруьн майишатдин техникум акьалтларна, хейлин йисара райондин УСХ-да агрономвиле, "Герейхановский" совхоздин Чухьверхуьрел алай куьмекчи майишатда бригадирвиле кьвалахна.

летлу авун патал салан майваяр гьасилна.

С.Алисултанов тварван авай майвачирилай гуьгьуьна амукьнач, адан участокдин гектардин бегьерлувили 300-320 центнер тешкилзавай. Им неинки районда, гьакл республикада виниз тир нетижа къазанмишун жезвай.

1990-йисарин сифте кьилериллай эгечна хуьруьн майишатдин хилез фикир гуз амукьнач, гзаф къадар чилер чурухьанриз элкьвена.

- Зегьметчи инсандиз кьимет

С.Алисултанов вичи битмишарнавай 23 килограмм къезвай буран гьаз

1970-1980-йисара Чухьверхуьруьн агьалияр "Дашлу" участокда арендадин кьайдада салан майваяр гьасилунал машгуьл хьанай. Султанани 0,7 гектардин участок арендада къачуна, помидорар цаз хьана.

- Гьа йисара помидоррин бул бегьерар битмишариз хьайи звеновод Гьулан Керимова Зегьметдин Баркалладин ордендиз лайихлу хьанай, адани майвачивилин бригададин бригадир Тагьир Тагьирова ВДНХ-да иштиракнай, лугьузва Султан Алисултанова. - Мадни, звеновод Абидат Рагьимханова СССР-дин Верховный Советдин депутатвиле хьанай, Мегьамедрасул Таривердиеван, Жарулагь Алдерован ва маса майвачиьрин тварар республикада машгуьр хьанай. Абуру авай кьимет, гьурмет акур зунни, бригадирвилей эгечна, звеноводвилез фена, алакьдайвал зегьмет чьугуна, халкьдин суфра дев-

гуз амукьнач, лугьузва С.Алисултанова. - Мадни, къабудай чкаяр авачиз, гьасилай продукция вара-зара жез хьана, гзаф инсанрихъ кьвалахдай ашкьигьевес амукьнач.

Пешекар агроном, чилин къадир авай инсан тир С.Алисултанов руьгьдай аватнач. Ада вичин ва дах Нежведилан кьвалерихъ галай чилин участокар гьар жуьре емишар авай багьлариз, помидорар, истиватар, келемар, афнияр, некийяр гьасилзавай бугтанриз элкьуьрнава. Хьуьтлуьн вахтундани Султана, парникар авуна, хуьрекрик кутадай жуьреба-жуьре хьчар, чичекар, серкер гьасилзава, абуралди хизан таьминарзава.

- Хуьруьн чкада яшамеш жез, пул гана, базардай картуфар, салан майваяр, шур, ниси, какаяр маса къачузвай инсанар акурла, зун мягьтел жезвайди я, - лугьузва С.Алисултанова. - Хизандиз игьтияж авай гьар са шей бес къадарда жува гьасилна кьанда. Мадни, жуван гьилералди гьасилай гьар са затл экологиядин жигьетдай миьини я, менфятлуни. За гьакни 50-далай виниз верчер, гьуьндушкаяр, къазарни хуьзва.

Гьахьлу гафариз вуч лугьуз жеда? Султанан вичин суфра берекатлу авун патал намуслудаказ зегьмет чьугузава, и кар амайбурузни меслят кьалурзава.

Мамедан памятник!

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

ГЪАЖИЕВ Мамед Исмаилович (1958-2000). Каспийск шегьердин "Дагдизель" заводдин бажарагълу инженер-конструктор. 2000-йисан июлдиз Баренцеван гъуле "Курск" АПЛ-да цийи яракъ-торпеда ахтармишдайла кылел атай мусибатдик ам игитвилелди телефон хъана. РФ-дин ВМФ-дин адмирал **В.КУРОЕДОВА** Виклегвиляй Орден адан уьмуьрдин юлдашдив вахкана. Гъа йисуз Хуьруьга, кьегалдин хайи хуьре, гьукуматди Мамед Гъажиевас памятник хкажна. Адаз гъуьрмет авунин, дирибаш дагъвидин къамат эбеди яз рикел хуьнин лишан яз анал датлана цуьквер ала.

Алатай 14 йисан къене и памятникдин постамент-дестек ва жугъунар куьгъне хъана, цийи хъувунин лазимвал авай. 2013-йисуз Хуьруьгрин хуьруьн администрациядай (къил Марат Рамазанов) 40 агъзур ва гилевай йисан октябрдиз Ахцегь райадминистрациядин бюджетдай 80 агъзур манат пул чара авуналди, и йикъара памятник кутугайвал гуьнгуьниз хканва. Баркалла!

Хиввийриз кьве кьулайвал

ЧИ КОРР.

Россиявийрин уьмуьрда эхиримжи вахтара твазвай регъятвал - "са даклардин" тегьерда къуллугъар авун ингъе Хив райондвини агакьна. 5-декабрдиз райцентрада шад гьалара МФЦ ачухна.

Мярекатра РД-дин алакьадин ва телекоммуникацийрин министр Сефер АЛИЕВА, Республикадин къилин патай Дагъустандин Кьиблепатан территорияльный округда тамам

шартлар республикадин маса МФЦ-ра хътинбур я.

МФЦ ачухайдалай къулхъ мугьманаррайцентрада цийи базар галайвал фена. Хивда базар авай, амма ам эхиримжи вахтара килигдай гьалда авачир. И кар фикирда къуна, райондин регьберрин тапшуругъдалди августдин вацра базар къайдадиз хкиз башламишна. Исътда базарда чими 13 дарамат ва са павильон эцигнава. Шад гьалара базар ачухайдалай къулхъ райондин къил Бейдуллагъ Мирзоева эцигунардайбуруз

ихтиярар авай **Мусафенди ВЕЛИМУРАДОВА**, Сулейман-Стальский райондин къил **Нариман АБДУЛМУТАЛИБОВА**, Сулейман-Стальский райондин администрациядин къил **Штибег МЕГЪАМЕДХАНОВА**, Къурагъ райондин администрациядин къил **Сеферберг ГЪАМИДОВА**, Агъул райондин администрациядин къилин заместитель **Осман МАЗАНЕВА** ва гзаф масабур иштиракна.

Сифте гаф рахай Хив райондин къил **Бейдуллагъ МИРЗОЕВА** Дагъустан Республикадин Къилиз, Гьукуматдиз, алакьадин ва телекоммуникацийрин министерстводиз вахтунда МФЦ-дин дарамат эцигиз куьмек гунай чухсагъул лагъана.

Мярекатдал рахай вири алай девирда агъалияр патал МФЦ-дин къуватдикай, ада агъалийриз са ва я маса документ туькьурдайла, государстводин ва муниципальный къуллугъар ийидайла, сада лайни аслу тушиз, садазни аман-минет тавуна, кар туькьуриз жезвайди лагъана.

МФЦ-дин дарамат Мусафенди Велимурадова, Сефер Алиева, Бейдуллагъ Мирзоева ачухна ва мугьманар цийи дараматда тешкилнавай шартлариз килигна. Центрада агъалияр къабулдай вад даklar ава ва нубатрани электронный тегьерда акъвазвава. Саки вири

чухсагъул лагъана ва абурун къвалах райондин администрациядин патай чухсагъулдин чараралди, къиметлу пишкешралди къейдна.

* * *

Алай вахтунда республикадин гзаф пиплера МФЦ-яр эцигзава. Абурун вири фадлай туькьурнавай пландин бинедаллаз эцигна куьтягъ жедайдахъ, вири района ва шегьерра авай агъалийрин уьмуьрдиз "МФЦ" лугъудай регъятвал къведайдахъ умудлу я. Къейд ийин, чи района "зеленка" авун патал агъалийрай гъихътин пулархаржар акъатзавай ва кар туькьурнавай ва телекоммуникацийрин министерстводиз вахтунда МФЦ-дин дарамат эцигиз куьмек гунай чухсагъул лагъана.

Республикадин МФЦ-дин пландин бинедаллаз, алай йисан эхирдалди Ахцегь райондани МФЦ ачухун лазим тир. Жегъилрикай ибарат коллективни туькьурнава, амма МФЦ-дин дарамат вучиз ятлани къени куьтягънавач. Умудлу я, и кардал 2015-йисан сад лагъай кварталда хъайитлани клукъ къведа.

Алай вахтунда МФЦ-дин сад хътин дараматар Къаякентда, Мамедкъалада, Дербентда, Избербашда, Белижда, Къасумхурел эцигзава.

Алакьадин "хаталу" тадаракар

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Дагъви ШЕРИФ

Республикада эхиримжи вахтара сотовый операторрин кар алай станцияр йикъалай-къуз гзаф жезва. Абурун райондин, шегьердин идарайрин гъаятра, паркара, гьакъ кучейрални эцигнаваз аквада. Гъа са вахтунда "Мегафондин" ихътин станцияр Махачкъала шегьердин школайрин гъаятрани эцигнавай дуьшубушар ава. Махачкъала шегьердин мэр Мегьамед Сулейманова аялриз чирвилер гунихъ галаз алакьалу тушир гъар жуьре тадаркар ва дараматар школайрин сергъятрай акъудуниз талукъ тапшуругъ ганай. Алай вахтунда операторрин махсус станцияр яваш-явашдиз школайрин гъаятрай акъудзава. Къиле физвай и крар акъвазвай бязи агъалийри аялрин сагъламвиллиз зиян гузвайилай, абурун ахлудзавайди я лугъуз сесер-ванер тунва, гъатта СМИ-ра макъалаяр чапнавай дуьшубушарни ава. И кардин эвел-эхир чирун патал шегьердин администрациядин, "Мегафон" ОАО-дин векилар Роспотребнадзордин махсус пешекарарни галаз чкайрал физ, а станцияри гузвай зиян ахтармишна. Малум хъайивал, саки гъар са агъалидин къвале авай микроволновый пичини чандиз гъа еке антеннарилай артух таъсирзава. И кардин гъавурда тун патал "Мегафон" ОАО-дин Кавказдин филиалдин регьберар журналистрихъ галаз гуьруьшмиш хъана.

Гуьруьшда Кеферпатан Кавказдин республикайра "Мегафон" ОАО-дин региональный отделенидин директор Руслан Ярагъмедова, "Мегафон" ОАО-дин Дагъустан Республикада авай къилин подразделенидин регьбер Евгений Гуляева, РД-дин алакьадин ва телекоммуникацийрин министр Сефер Алиева, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Мурад Пайзулаева, Махачкъала шегьердин къилин сад лагъай заместитель Рафик Бутаева, РФ-дин МЧС-дин РД-да авай къилин управленидин информацийрин, технологиярин ва алакьадин отделдин начальник Хирамегьамед Исаева иштиракна.

Мярекат ачухдайла Рафик Бутаева къейдайвал, пресс-конференция тешкилуниин сеbeb гъа станцияриз талукъ яз агъалийрилай гзаф арзаяр атун я. Абурун агъалийрин сагъламвиллиз гузвай зарар авач, амма шегьердин къили аялриз чирвилер гунихъ галаз са алакьадани авачир объекттар школайрин гъаятрай акъудунин тапшуругъ ганва. "Мегафон" карханади администрациядин тапшуругъ къилиз акъудна - абурун хкуднава ва гаталди чкаяр дегишардайвал я. Чна абурун а станцияр эцигдай маса чкаяр къалурнава, - лагъана ада.

Махачкъаладин къилин заместителди, гележегда "Мегафон" ОАО-дихъ галаз санал администрацияди алакьа хуьдайди, санал гъалун икьарар хъанвай проектар авайди къейдна. Абурун арадай яз, образованидин къурулушдихъ галаз алакьалу инновацийрин гъар жуьре технологияр вилик тухун,

школайриз карханадин патай электронный доскаяр гун ва икъ мад.

Сефер Алиева Дагъустанда "Мегафон" кар алай оператор, абонентрин къадр саки 1,5 млн тирди къейдна. Ада вичин суьгъбет "Мегафондин" куьмекдалди чи уьмуьрда жезвай бязи къезилвилерикай рахуналди давамарна.

Министрди "Мегафондихъ" галаз, къведай йисалай башламишна, алакьадин ери хкажунин месэладал къвалахун фикирдик квайдини лагъана.

Руслан Ярагъмедов Дагъустанда "Мегафондин" тарихдал акъвазна. Адан гафарай, Кеферпатан республикайрикай Дагъустанда алакьадин ва Интернет къуллугъар гзаф ишлемишзава. Ихътин мумкинвилер аваз технологияр вилик тухун тавуна акъвазиз тежезвайдакай лагъана.

Руслан Ярагъмедова "Мегафонди" агъалийриз вишералди къвалахдай чкаярни гузвайди ва и кар генини виликди фидайди къейдна.

Мярекатдин маса иштиракчярни сотовый алакьадикай, адан гележегдикай, агъалийриз ийизвай къуллугъарикай рахана ва абурун вирида журналистрин суалриз жавабар гана.

МЧС-дин векилди сотовый хъсан алакьадин куьмекдалди гъар жуьре бедбахвилерин вилик падкъаз регъят тирди, хаталу дуьшубушарикай вахт-вахтунда хабар жезвайди лагъана.

Евгений Гуляев "Мегафонди" датлана тешкилнавай ва къиле тухузвай мергъаматлувилин къвалахдални акъвазна.

Мярекатдин эхирдай Роспотребнадзордин векилди микроволновый пичини инсандин сагъламвиллиз гузвай хасатарвал махсус аппаратдалди виридаз къалурна. Телефондин зиян са шумуд сеферда тимили тир ва ихтияр авайдалай гзаф туширди базовой станцияди гузвай зарарни гьакъ тирди субутна.

КЪЕИД.

2015-йисан 1-июлдалди а станцияр вири тайинарнавай цийи чкайрал хухахун лазим я. Са станция дуьз хъувун патал 3-4 гъафте вахт герек жезва. 1-июлдалди вахтни гъавилай ганвайди я.

понедельник, 15 декабря

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
11.35 Местное время Вести Дагестан
14.30 Местное время Вести Дагестан
17.10 Местное время Вести Дагестан
18.35 Сказки моего детства. Галерея «Вагидат»
18.55 «Акценты». Аналитическая программа Ильмана Алиплатова (Комментарии к посланию Президента РФ)
19.35 Местное время. Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
07.30 «Тарарам»
08.00 Х/ф «Приключения Петрова и Васечкина. Обыкновенные и невероятные»
10.40 Д/с «Севастопольские рассказы» Броненосец «Потемкин» и «мятежный» флот
11.40 «Аулы Дагестана» Кумух
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Д/ф «Байкеры»
13.30 «Все грани»
14.00 «Служа Родине»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Защитник»
15.45 Золотая коллекция фильмов цикла «Соотечественники» (Республика Татарстан) Д/ф «Мурад Аджи» (12+)
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
17.00 «Красота 05.ru» в прямом эфире
17.35 Д/ф «Мир природы»

18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 Х/ф «Дорогой мой человек»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Спорт на канале
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Владыка морей»
02.05 Х/ф «Елена и мужичины»
03.40 Т/с «Защитник»
04.30 Д/ф «Мир природы»
05.20 Х/ф «Без вины виноватые»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 «Сегодня вечером с Андреем Малаховым».
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.

15.15 «Время покажет». (16+)
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят с Андреем Малаховым».
21.00 «Время».
21.30 Т/с «Мажор». (16+).
23.30 «Вечерний Ургант».
0.00 «Познер». (16+).
1.00 Новости.
1.15 Т/с «Вегас». (16+).
2.45 «Мужское/Женское».
3.00 Новости.
3.05 «Мужское/Женское». (16+).
3.40 «В наше время». (12+).
4.25 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Небесный щит». (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды». (12+).
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).

17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «По горячим следам». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Тайны следствия 14»
0.45 «Химия нашего тела. Витамины». (12+).
1.50 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).

НТВ

6.00 «НТВ утром».
8.25 «Прокурорская проверка». (16+).
9.35 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.30 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.30 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.45 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.20 Т/с «Лесник». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лесник». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).

19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Братаны». (16+).
23.00 «Анатомия дня».
23.55 Т/с «Человек ниоткуда».
1.45 «ДНК». (16+).
2.50 «Дикий мир».
3.05 Т/с «Один против всех».
5.00 Т/с «Супруги». (16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.20 Х/ф «Три дня на размышление». (12+).
10.55 «Доктор И...» «Глазо».
11.30 «События».
11.50 «Постскриптум».
12.50 «В центре событий».
13.55 «Осторожно, мошенники!» «Красота в кредит». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.15 «Городское собрание». (12+).
16.05 Детектив «Чисто английское убийство». «Благородный спорт».
17.30 «События».
17.55 Детектив «Чисто английское убийство». «Благородный спорт».
18.20 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «Виктория» (16+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Оружие вежливых людей». Спецрепортаж. (16+).
23.05 «Без обмана». «Криминальный паштет».
0.00 «События. 25-й час».
0.30 «Футбольный центр».
1.00 «Мозговой штурм. Чем опасен спайс?» (12+).
1.30 «Петровка, 38». (16+).
1.45 Х/ф «Время счастья».
3.25 Х/ф «Эмигрант». (Италия - Испания - Германия). (16+).

СТС

6.00 М/ф «Кот-рыболов», «Маугли. Ракша».
6.35 М/с «Смешарики».
6.40 М/с «Миа и я». (6+).
7.10 М/с «Пингвиненок Пороро».
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
8.00 «6 кадров». (16+).

9.00 Т/с «Воронины». (16+).
9.30 Т/с «Молодежка». (12+).
10.30 Шоу «Уральских пельменей». День смешного Валентина». (16+).
11.40 Шоу «Уральских пельменей». Эз бэд». (16+).
13.05 «6 кадров». (16+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Т/с «Корабль». (16+).
16.00 Т/с «Восьмидесятые».
17.00 Т/с «Воронины». (16+).
18.30 Т/с «Воронины». (16+).
19.00 Т/с «Воронины». (16+).
20.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
21.00 Т/с «Молодежка». (12+).
22.00 Боевик «Такси 2». (Франция). (12+).
23.40 «6 кадров». (16+).
0.00 «6 кадров». (16+).
0.30 «Кино в деталях с Федором Бондарчуком». (16+).
1.30 «6 кадров». (16+).
2.15 «Животный смех».
3.45 «6 кадров». (16+).
5.05 М/ф «Пони бегают по кругу», «Пятючок», «Самый большой друг».
5.40 «Музыка на СТС». (16+).

REN TV

5.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
6.00 «Верное средство».
7.00 «Информационная программа 112». (16+).
7.30 «Званный ужин». (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко».
11.00 «Документальный проект: Вселенная». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Званный ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы». (16+).
16.00 «Не ври мне!» (16+).
17.00 «Не ври мне!» (16+).
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 Триллер «Глубокое синее море». (США). (16+).
22.00 «Смотреть всем!» (16+).
23.00 «Новости 24». Итоговый выпуск. (16+).

23.30 «Смотреть всем!» (16+).
0.00 Триллер «Глубокое синее море». (США). (16+).
2.00 Х/ф «Перегон». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происхождения».
10.00 «Сейчас».
10.30 Х/ф «Курьер на восток». (16+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Х/ф «Курьер на восток». (16+).
12.50-17.40 Т/с «Тульский Токарев». (16+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «ОСА. Лесной хозяин». (16+).
19.45 Т/с «ОСА. Заказ». (16+).
20.25 Т/с «ОСА. Две жизни». (16+).
21.15 Т/с «ОСА. Во имя воды». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. Доставка».
23.20 «Момент истины».
0.15 «Место происхождения. О главном». (16+).
1.15 «Большой папа».
1.45 «День ангела».
2.10-5.30 Т/с «Детективы. Цыганское золото».

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
8.30 Давай разведемся! (16+).
10.30 Спасите нашу семью. (16+).
12.20 Рублево-Бирюлево. (16+).
13.20 Домашняя кухня. (16+).
14.20 Т/с «Женский доктор 2». (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 Одна за всех. (16+).
19.00 Т/с «Сваты». (16+).

20.55 Т/с «Бальзаковский возраст, или Все мужики - свои...» (12+).
22.55 Т/с «Краткий курс счастливой жизни». (16+).
0.00 Одна за всех. (16+).
0.30 Комедия «Не валяй дурака...» (Россия - США). (12+).
2.35 Мелодрама «Законный брак». (12+).
4.20 Д/с «Звездные истории». (16+).
5.00 Домашняя кухня. (16+).
6.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.30 Д/ф «Затерянные миры. Эра взлетов». (12+).
10.30 Д/ф «Затерянные миры. Тайный город Аль Капоне». (12+).
11.30 Д/ф «Затерянные миры. Жестокий Мир Ивана Грозного». (12+).
12.30 Д/ф «Затерянные миры. Незвестный царь Ирод». (12+).
13.30 Д/ф «Городские легенды. Самарканд. Гробница Тимерлана». (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
14.30 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории. (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.30 Т/с «Слепая». (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Синдром дракона». (16+).
21.30 Т/с «Элементарно». (16+).
23.15 Х/ф «Кобра». (США). (16+).
1.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
1.30 Х/ф «Пьяный рассвет». (США). (16+).
5.30 М/ф.
Профилактика.

вторник, 16 декабря

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Гюлистан» (на азербайджанском языке)
11.35 Местное время Вести Дагестан
14.30 Местное время Вести Дагестан
17.10 Местное время Вести Дагестан
18.35 Дорожный патруль
18.55 Брейн-ринг
19.35 Местное время. Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
07.55 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Путешествие на край света»
09.25 Х/ф «Дорогой мой человек»
11.55 «Память поколений. Юсуф Акаев»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Ток-шоу «День матери»
14.05 Д/ф «Гамзат Цадаса»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Спорт на канале
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Мистер Питкин в тылу врага»
18.45 Передача на лакском языке «Аьрчи на агьлу»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Бизнес Дагестана»

21.10 Фильмы Исупбека Шахназарова
22.00 «Правое поле»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 «Оксюморон»
23.50 Т/с «Оранжевые ерши»
00.30 Время новостей Дагестана
01.30 Т/с «Владыка морей»
02.35 «Бизнес Дагестана»
03.05 Х/ф «Бродвейская мелодия»
04.45 Д/ф «Мир природы»
05.35 Х/ф «Гроза»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 Т/с «Мажор». (16+).
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят с Андреем Малаховым».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Мажор». (16+).
23.40 «Вечерний Ургант».
0.15 Новости.
0.30 «Структура момента».
1.30 Т/с «Вегас». (16+).
3.00 Новости.
3.05 Т/с «Вегас». (16+).
3.15 «Мужское/Женское».
4.00 «В наше время».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Юрий Андропов. Терра Инкогнита». (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай».

14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды».
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «По горячим следам». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Тайны следствия 14». (12+).
0.45 «Нюрнберг. 70 лет спустя». (16+).
1.45 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).

НТВ

6.00 «НТВ утром».
8.25 «Прокурорская проверка». (16+).
9.35 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.30 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.30 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.45 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.20 Т/с «Лесник». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лесник». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Братаны». (16+).
23.00 «Анатомия дня».
23.55 Т/с «Человек ниоткуда». (16+).
1.50 «Главная дорога». (16+).
2.20 «Враги народа». (16+).
3.10 Т/с «Один против всех».
5.00 Т/с «Супруги». (16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.20 Х/ф «Не могу сказать прощай». (12+).

10.00 Д/ф «Три жизни Виктора Сухорукова». (12+).
10.55 «Доктор И...» «Слух».
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Четверг, 12-е».
13.25 «Простые сложности». (12+).
14.00 «Тайны нашего кино». «Карнавал». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.15 «Без обмана». «Криминальный паштет». (16+).
16.00 Детектив «Чисто английское убийство». «Только не на моей территории». (12+).
17.30 «События».
17.55 Детектив «Чисто английское убийство». «Только не на моей территории». (12+).
18.15 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «Виктория» (16+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Осторожно, мошенники!» «Автосалоны-лохотроны». (16+).
23.05 «Удар властью. Михаил Евдокимов». (16+).
0.00 «События. 25-й час».
0.30 «Стинья». Лидия Козлова о Михаиле Таниче. (12+).
1.00 «Петровка, 38». (16+).
1.15 Комедия «Маленький купальщик». (Франция - Италия). (12+).
2.45 Х/ф «Женатый холостяк».
4.15 Д/ф «Вертинские. Наследство короля». (12+).

СТС

6.00 М/ф «Лиса и медведь», «Маугли. Похищение».
6.35 М/с «Смешарики».
6.40 М/с «Миа и я». (6+).
7.10 М/с «Пингвиненок Пороро».
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
8.00 «6 кадров». (16+).
8.30 Т/с «Воронины». (16+).
9.00 Т/с «Воронины». (16+).
9.30 Т/с «Молодежка». (12+).
10.30 Боевик «Такси 2». (Франция). (12+).

12.10 «6 кадров». (16+).
12.30 Т/с «Восьмидесятые».
13.00 Т/с «Воронины». (16+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Т/с «Корабль». (16+).
16.00 Т/с «Восьмидесятые».
17.00 Т/с «Воронины». (16+).
18.30 Т/с «Воронины». (16+).
19.00 Т/с «Воронины». (16+).
20.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
21.00 Т/с «Молодежка».
22.00 Боевик «Такси 3». (Франция). (12+).
23.35 «6 кадров». (16+).
0.00 «6 кадров». (16+).
0.30 «6 кадров». (16+).
3.30 «6 кадров». (16+).
4.50 М/ф: «Что такое хорошо и что такое плохо», «Чужие следы», «Снежные дорожки», «Утенок, который не умел играть в футбол», «Шапка-невидимка».
5.50 «Музыка на СТС». (16+).

REN TV

5.00 «Следаки». (16+).
6.00 «Верное средство».
7.00 «Информационная программа 112». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происхождения».
10.00 «Сейчас».
10.30-13.20 Комедия «Особенности национальной охоты». (16+).
12.00 «Сейчас».
13.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
16.55 Х/ф «Отряд особого назначения». (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы. Ох, рано встает охрана». (16+).
19.30 Т/с «Детективы. Дед и внуки». (16+).
20.00 Т/с «Детективы. Неудачный гамбит». (16+).
20.30 Т/с «След. Смерть на обочине». (16+).
21.15 Т/с «След. Чужая жена». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. Арка смерти». (16+).
23.15 Т/с «След. Горькая правда». (16+).
0.00 Драма «А зори здесь тихие». (12+).
3.40 Детектив «Алмазы шаха». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
8.55 Давай разведемся! (16+).
10.50 Спасите нашу семью. (16+).
12.25 Рублево-Бирюлево. (16+).
13.25 Домашняя кухня. (16+).
14.25 Т/с «Женский доктор 2». (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 Одна за всех. (16+).
19.00 Т/с «Сваты». (16+).

20.55 Т/с «Бальзаковский возраст, или Все мужики - свои...» (12+).
22.55 Т/с «Краткий курс счастливой жизни». (16+).
0.00 Одна за всех. (16+).
0.30 Мелодрама «Тихая семейная жизнь». (16+).
2.25 Драма «Осенний марафон». (12+).
4.15 Д/с «Звездные истории». (16+).
5.00 Домашняя кухня. (16+).
6.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Синдром дракона». (16+).
10.30 Т/с «Синдром дракона». (16+).
11.30 Д/ф «Затерянные миры. Загодка библейского народа». (12+).
12.30 Д/ф «Затерянные миры. Камасутра - двигатель прогресса». (12+).
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
14.30 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории. (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.30 Т/с «Слепая». (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Синдром дракона». (16+).
21.30 Т/с «Элементарно». (16+).
22.20 Т/с «Элементарно». (16+).
23.15 Х/ф «Турбулентность». (США). (16+).
1.15 Х-Версии. Другие новости. (12+).
1.45 Х/ф «Летучие мыши: Операция уничтожение». (США). (16+).
3.30 Х/ф «Мнимый больной».

среда, 17 декабря

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

- 8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
11.35 Местное время Вести Дагестан
14.30 Местное время Вести Дагестан
17.10 Местное время Вести Дагестан
18.35 Наш вернисаж. Выставка Юбилея
18.50 Послание Президента РФ в комментариях
19.35 Местное время Вести Дагестан

РГВК

- 07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на ласком языке «Арьци ва аглу»
07.55 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Путешествие на край света»
09.25 Х/ф «Пассажир дождя»
12.00 Д/ф «Тридцатилетие»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Бизнес Дагестана»
13.30 «Оксоморон»
14.00 «Правое поле»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Защитник»
15.45 Золотая коллекция фильмов цикла «Соотечественники» (Республика Татарстан) Д/ф «Василий Аксенов. Казань. Автограф на юности»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «На темной стороне луны» 3 с.
18.10 «Линия судьбы. Казань Нухов»
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»

- 19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «На виду» Эльмира Абдуллаева
21.05 «Час размышлений»
21.35 «Актуальная тема»
22.00 «Все грани»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 «Аутодафе»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Владыка морей»
02.05 «Час размышлений»
02.30 Х/ф «Маленький магазинчик ужасов»
03.40 Т/с «Защитник»
04.30 Х/ф «На темной стороне луны» 3 с.
05.40 Х/ф «Четвертая высота»

ПЕРВЫЙ

- 5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 Т/с «Мажор». (16+).
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженимся!» (16+).
19.50 «Пусть говорят с Андреем Малаховым» (16+).
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Мажор». (16+).
23.40 «Вечерний Ургант» (16+).
0.15 Новости.
0.30 «Политика». (16+).
1.30 Т/с «Вегас». (16+).
3.00 Новости.
3.05 Т/с «Вегас». (16+).
3.15 «Мужское/Женское». (16+).
4.00 «В наше время». (12+).

РОССИЯ 1

- 5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Сталин. Последнее дело». (12+).
9.55 «О самом главном». (12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия». (12+).
12.55 «Особый случай». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды». (12+).
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «По горячим следам». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Тайны следствия 14». (12+).
0.45 «Томограмма судьбы. Извилины таланта». (12+).
1.45 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).

НТВ

- 6.00 «НТВ утром».
8.25 «Прокурорская проверка». (16+).
9.35 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.30 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.30 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.45 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.20 Т/с «Лесник». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лесник». (16+).

- 18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Братаны». (16+).
23.00 «Анатомия дня».
23.55 Т/с «Человек ниоткуда». (16+).
1.45 «Квартирный вопрос».
2.50 «Дикий мир».
3.05 Т/с «Один против всех».
5.00 Т/с «Супруги». (16+).

ТВЦ

- 6.00 «Настроение».
8.15 Х/ф «Человек-амфибия».
10.05 Д/ф «Зинаида Шарко. В гордом одиночестве». (12+).
10.55 «Доктор И...» «Реформа здравоохранения».
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Хозяйка белых ночей».
13.40 «Простые сложности».
14.10 «Наша Москва». Техническое творчество для детей и взрослых.
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.15 «Удар властью. Михаил Евдокимов». (16+).
16.00 Детектив «Чисто английское убийство». «В хорошей форме для убийства». (12+).
17.30 «События».

- 8.30 Т/с «Воронины». (16+).
9.00 Т/с «Воронины». (16+).
9.30 Т/с «Молодежка». (12+).
10.30 Боевик «Такси 3». (Франция). (12+).
12.05 «6 кадров». (16+).
12.30 Т/с «Восьмидесятые».
13.00 Т/с «Воронины». (16+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Т/с «Корабль». (16+).
16.00 Т/с «Восьмидесятые».
17.00 Т/с «Воронины». (16+).
18.30 Т/с «Воронины». (16+).
19.00 Т/с «Воронины». (16+).
20.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
21.00 Т/с «Молодежка».
22.00 Боевик «Черная молния».

- 0.00 «6 кадров». (16+).
0.30 «6 кадров». (16+).
1.30 «Животный смех».
3.30 «6 кадров». (16+).
4.50 М/ф: «Чуфык», «Лошарик», «Мой друг зонтик», «Лесная хроника», «Мы с Джексом».
5.50 «Музыка на СТС». (16+).

REN TV

- 5.00 «Следаки». (16+).
6.00 «Верное средство».
7.00 «Информационная программа 112». (16+).
7.30 «Званый ужин». (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
11.00 «Документальный проект: Земля. В поисках создателя». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Званый ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы».

СТС

- 6.00 М/ф: «Мишка-задира», «Маугли. Последняя охота Акелы».
6.35 М/с «Смешарики».
6.40 М/с «Миа и я». (6+).
7.10 М/с «Пингвинок Пороро».
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
8.00 «6 кадров». (16+).
8.30 Т/с «Воронины». (16+).
9.00 Т/с «Воронины». (16+).
9.30 Т/с «Молодежка». (12+).
10.30 Боевик «Черная молния».

- 0.00 Х/ф «Циклоп». (США). (16+).
1.50 Х/ф «Духов день». (16+).
4.00 «Следаки». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

- 6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Драма «Без вести пропавший». (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Драма «А зори здесь тихие». (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
16.50 Мелодрама «Ты у меня одна». (16+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы. Двойной удар». (16+).
19.30 Т/с «Детективы. Нет жизни без тебя». (16+).
20.00 Т/с «Детективы. Родительская любовь». (16+).
20.30 Т/с «След. Бесконечная любовь». (16+).
21.15 Т/с «След Буратино». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. Красота - страшная сила». (16+).
23.15 Т/с «След. Волшебница». (16+).
0.00 Х/ф «Сицилианская защита». (12+).
1.50 Х/ф «Человек в проходном дворе» (12+).
2.50 Х/ф «Человек в проходном дворе» (12+).
4.55 Х/ф «Человек в проходном дворе» (12+).

ДОМАШНИЙ

- 6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
8.50 Давай разведемся! (16+).
10.50 Спасите нашу семью. (16+).
12.25 Рублево-Бирюлево.
13.25 Домашняя кухня.
14.25 Т/с «Женский доктор 2». (16+).

- 18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 Одна за всех. (16+).
19.00 Т/с «Сваты». (16+).
20.55 Т/с «Бальзаковский возраст, или Все мужики - свои...» (12+).
22.55 Т/с «Краткий курс счастливой жизни». (16+).
0.00 Одна за всех. (16+).
0.30 Комедия «Семь невест ефрейтора Збруева».
2.25 Мелодрама «Еще раз про любовь». (12+).
4.15 Д/с «Звездные истории».
5.00 Домашняя кухня. (16+).
6.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ТВ-3

- 6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Синдром дракона». (16+).
10.30 Т/с «Синдром дракона». (16+).
11.35 Д/ф «Затерянные миры. Титаник. Великое строительство!» (12+).
12.30 Д/ф «Затерянные миры. Доктор Джекилл и мистер Хайд. Правдивая история». (12+).
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
14.30 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Годалка». (12+).
16.30 Д/ф «Годалка». (12+).
17.00 Д/ф «Годалка». (12+).
17.30 Т/с «Слепая». (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража». (16+).
19.30 Т/с «Грэх». (16+).
20.30 Т/с «Грэх». (16+).
21.30 Т/с «Элементарно».
23.15 Х/ф «Бегемот». (США). (16+).
1.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
1.30 Х/ф «Рыжий, честный, влюбленный».
4.30 Х/ф «Летучие мыши: Операция уничтожение». (США). (16+).

четверг, 18 декабря

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

- 8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Очар»
11.35 Местное время Вести Дагестан
17.10 Местное время Вести Дагестан
18.35 Территория общения. Ток-шоу, посвященное 2000 летию Дербента
19.35 Местное время Вести Дагестан

РГВК

- 07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
07.55 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Гречия лазами гурмана с Нардой»
09.25 «На виду» Эльмира Абдуллаева
10.00 Х/ф «Приключения Толи Клюквина»
11.30 «Аутодафе»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Час размышлений»
13.30 «Все грани»
14.05 «Актуальная тема»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Защитник»
15.45 Золотая коллекция фильмов цикла «Соотечественники» (Республика Татарстан) Д/ф «Хади Атласи»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «На темной стороне луны» 4 с.

- 18.30 Обзор газеты «Хакыкьат»
18.45 Передача на аварском языке «Паданги галамалги замани»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «На виду. Спорт» в прямом эфире
21.05 «Ах, вернисаж!»
21.50 Обзор газеты «Дагестанская Правда»
22.00 «Агросектор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Владыка морей»
02.05 Х/ф «Дикая гонка»
03.10 Т/с «Защитник»
04.00 Х/ф «На темной стороне луны» 4 с.
05.05 Х/ф «Право выбора»

ПЕРВЫЙ

- 5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Пресс-конференция Президента Российской Федерации Владимира Путина. Прямая трансляция.
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет» (16+).
17.00 «Наедине со всеми» (16+).
18.00 Новости.
18.50 Хоккей. Кубок Первого канала. Сборная России - сборная Финляндии. Прямой эфир.
21.00 «Время».
22.00 Т/с «Мажор». (16+).
0.05 «Вечерний Ургант» (16+).
0.40 Новости.
0.55 Т/с «Вегас». (16+).

- 2.30 «Наедине со всеми».
3.00 Новости.
3.05 «Наедине со всеми».
3.20 «Мужское/Женское» (16+).
4.05 «В наше время». (12+).

РОССИЯ 1

- 5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Шифры нашего тела. Сердце». (12+).
9.55 «О самом главном». (12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
12.00 Пресс-конференция Президента Российской Федерации Владимира Путина. Прямая трансляция. (12+).
15.00 Х/ф «Подруги». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «По горячим следам». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Тайны следствия 14». (12+).
0.45 «Гений разведки. Артур Артузов». (12+).
1.45 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
3.20 «Шифры нашего тела. Сердце». (12+).
4.10 «Комната смеха». (12+).

НТВ

- 6.00 «НТВ утром».
8.25 «Прокурорская проверка». (16+).
9.35 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.30 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.30 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.45 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.20 Т/с «Лесник». (16+).

- 16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лесник». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Братаны». (16+).
23.00 «Анатомия дня».
23.55 Т/с «Человек ниоткуда». (16+).
1.50 «Дачный ответ».
2.55 «Дикий мир».
3.05 Т/с «Клеймо». (16+).
5.00 Т/с «Супруги». (16+).

ТВЦ

- 6.00 «Настроение».
8.20 Х/ф «Безотцовщина». (12+).
10.05 Д/ф «Борис Токарев. Тайна двух капитанов». (12+).
10.55 «Доктор И...» «Болезни от животных». (16+).
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Любовник для Луси». (16+).
13.35 «Простые сложности». (12+).
14.10 «Наша Москва». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Мистраль». Долгие проводы». Спецрепортаж. (16+).
15.40 Детектив «Чисто английское убийство». «Убийство в крайнем ряду». (12+).
17.30 «События».
18.20 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «Виктория». (16+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Истории спасения». Экстремальные роды! (16+).
23.05 Д/ф «Игорь Тальков. Я точно знаю, что вернусь». (12+).
0.00 «События. 25-й час».
0.30 «Петровка, 38». (16+).
0.45 Х/ф «Маши и море». (16+).
2.15 Х/ф «Хозяйка белых ночей». (16+).
3.55 Д/ф «Хочу быть звездой». (12+).
4.40 Д/ф «Зинаида Шарко. В гордом одиночестве». (12+).

СТС

- 6.00 М/ф: «Слоненок», «Маугли. Битва».
6.35 М/с «Смешарики».
6.40 М/с «Миа и я». (6+).
7.10 М/с «Пингвинок Пороро».
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
8.00 «6 кадров». (16+).
8.30 Т/с «Воронины». (16+).
9.00 Т/с «Воронины». (16+).
9.30 Т/с «Молодежка». (12+).
10.30 Боевик «Черная молния».
12.30 Т/с «Восьмидесятые».
13.00 Т/с «Воронины». (16+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Т/с «Корабль». (16+).
16.00 Т/с «Восьмидесятые».
17.00 Т/с «Воронины». (16+).
18.30 Т/с «Воронины». (16+).
19.00 Т/с «Воронины». (16+).
20.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
21.00 Т/с «Молодежка». (12+).
22.00 «МастерШеф». (16+).
23.30 Т/с «Восьмидесятые» (12+).
0.00 «6 кадров». (16+).
0.30 «6 кадров». (16+).
1.30 «Животный смех».

- 3.30 «6 кадров». (16+).
4.50 М/ф: «Лиса Патрикеевна», «Мухомор», «Топтыжка», «Терехина торатайка», «Снегирь».
5.50 «Музыка на СТС». (16+).

REN TV

- 5.00 «Следаки». (16+).
6.00 «Верное средство» (16+).
7.00 «Информационная программа 112». (16+).
7.30 «Званый ужин». (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Документальный проект: Тайны пропавших самолетов». (16+).
10.00 «Документальный проект: Гибель богов». (16+).
11.00 «Документальный проект: Сила древнего предсказания». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Званый ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!» (16+).
17.00 «Не ври мне!» (16+).
18.00 «Верное средство» (16+).

- 19.00 «Информационная программа 112».
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 Боевик «Хранитель».
21.50 «Смотреть всем!».
23.00 «Новости 24». Итоговый выпуск (16+).
23.30 Боевик «Хранитель». (США). (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

- 6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Х/ф «Человек в проходном дворе» (12+).
11.40 Х/ф «Человек в проходном дворе» (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Х/ф «Человек в проходном дворе» (12+).
13.10 Х/ф «Человек в проходном дворе» (12+).
14.20 Х/ф «Человек в проходном дворе» (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
16.50 Х/ф «Сицилианская защита». (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы. Охота за призраком».
19.30 Т/с «Детективы. Смертельный соблазн». (16+).
20.00 Т/с «Детективы. Ярмака сирот». (16+).
20.30 Т/с «След. Поцелуй смерти». (16+).
21.15 Т/с «След. Наследник императрицы».
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. Пластмассовый зверинец».
23.15 Т/с «След. Грязные тайны города Грещевска». (16+).
0.00 Мелодрама «Ты у меня одна». (16+).
1.55 Мелодрама «Безымянная звезда». (12+).
4.35 Драма «Без вести пропавший». (12+).

- 6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
8.50 Давай разведемся! (16+).
10.50 Спасите нашу семью. (16+).
12.25 Рублево-Бирюлево.
13.25 Домашняя кухня.
14.25 Т/с «Женский доктор 2». (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 Одна за всех. (16+).
19.00 Т/с «Сваты». (16+).
20.55 Т/с «Бальзаковский возраст, или Все мужики - свои...» (12+).
22.55 Т/с «Краткий курс счастливой жизни». (16+).
0.00 Одна за всех. (16+).
0.30 Мелодрама «Дом на обочине». (16+).
2.30 Мелодрама «Валентин и Валентина». (6+).
4.20 Д/с «Звездные истории» (16+).
5.00 Домашняя кухня. (16+).
6.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ТВ-3

- 6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Грэх». (16+).
10.30 Т/с «Грэх». (16+).
11.30 Д/ф «Затерянные миры. Загадка Города Афродиты». (12+).
12.30 Д/ф «Затерянные миры. Викинг». (12+).
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
14.30 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Годалка». (12+).
16.30 Д/ф «Годалка». (12+).
17.00 Д/ф «Годалка». (12+).
17.30 Т/с «Слепая». (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Грэх». (16+).
20.30 Т/с «Грэх». (16+).
21.30 Т/с «Элементарно».
23.15 Т/с «Элементарно» (16+).
0.15 Х/ф «Адский эндшпиль». (США). (16+).

пятница, 19 декабря

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
11.35 Местное время Вести Дагестан
14.30 Местное время Вести Дагестан
17.10 Вести - Северный Кавказ.
18.35 Мир Вашему дому
18.55 Один день из жизни Мунажат
19.05 Дагестан спортивный
19.35 Местное время Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Поданги галамалги заманги»
08.00 Обзор газеты «Хлакыкыат»
08.10 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Путешествие на край света»
09.25 Х/ф «Дон Сезар де Базан»
12.00 «Ах, вернисаж!»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Д/ф «Кала-Корейш»
13.10 «Агросектор»
13.40 «Колеса»
14.15 Обзор газеты «Дагестанская Правда»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Защитник»
15.45 Золотая коллекция фильмов цикла «Соотечественники» (Республика Татарстан) Д/ф «Галимжан Баруди. Дважды приговоренный»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Ссора в Лукашах»

18.20 «Наши дети»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Здоровье» в прямом эфире
21.10 «История Дагестана в лицах. Хасайхан Уцмиев»
22.00 «Все грани»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 «Город молодых»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Владыка морей»
02.05 Х/ф «Хай, мамаша!»
03.30 Т/с «Защитник»
04.10 Х/ф «Звездные пришельцы»
05.30 Х/ф «Я встретил девушку»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 Т/с «Мажор». (16+).
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Жди меня».
18.00 Новости.
18.45 «Человек и закон с Алексеем Пимановым». (16+).
19.50 Телеигра «Поле чудес». (16+).
21.00 «Время».
21.35 «Голос». (12+).
23.50 «Вечерний Ургант». (16+).
04.45 Д/ф «Группа The Who». История альбома «Tommy». (16+).
1.55 Х/ф «Смерть негодяя».
4.00 «Мужское/Женское».
4.50 «В наше время». (12+).

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
8.55 «Мусульмане». (12+).
9.10 «Жить на войне. Оккупация». (12+).
10.05 «О самом главном». (12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия». (12+).
12.55 «Особый случай». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды». (12+).
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «По горячим следам». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
21.00 «Специальный корреспондент». (16+).
23.00 Х/ф «От праздника к празднику». (12+).
1.00 Х/ф «Отчим». (12+).
2.50 «Горячая десятка». (12+).
3.45 «Жить на войне. Оккупация». (12+).
НТВ
6.00 «НТВ утром».
8.25 «Прокурорская проверка». (16+).
9.35 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.30 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.30 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.45 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.20 Т/с «Лесник». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лесник». (16+).

18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.45 Т/с «Братаны». (16+).
23.40 Спикер Норкина.
04.00 Х/ф «Репортаж судьбы». (16+).
2.40 Т/с «Клеймо». (16+).
4.35 Т/с «Супруги». (16+).
ТВЦ
6.00 «Настроение».
8.10 Х/ф «Зимняя вишня».
9.45 Х/ф «Зимняя вишня 2».
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Зимняя вишня 3».
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.15 «Советские мафии. Волшебники Изумрудного города». (16+).
16.00 Детектив «Чисто английское убийство». «Страшные тайны». (12+).
17.30 «События».
17.55 Детектив «Чисто английское убийство». «Страшные тайны». (12+).
18.15 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
СТС
6.00 М/ф: «Кто получит приз?», «Маугли. Возвращение к людям».
6.35 М/с «Смешарики».
6.40 М/с «Миа и я». (6+).
7.10 М/с «Пингвинок Пороро».
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
8.00 Т/с «Воронины». (16+).
9.00 Т/с «Воронины». (16+).
9.30 Т/с «Молодежка». (12+).
10.30 «МастерШеф». (16+).
12.00 Т/с «Восьмидесятые». (12+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Т/с «Корабль». (16+).
16.00 Т/с «Восьмидесятые». (12+).
16.30 Шоу «Уральских пельменей». Адам в хорошие руки». (16+).
18.30 Шоу «Уральских пельменей». В гостях у скалки». (16+).
19.00 Шоу «Уральских пельменей». МастерШеф». (16+).
22.00 Шоу «Уральских пельменей». Пель и Мень смешат на помощь». (16+).
03.00 «Большой вопрос».
1.30 Боевик «Адреналин». (18+).
3.05 «Животный смех».
4.05 «6 кадров». (16+).
5.00 М/ф: «Он попался!», «Приходи на коток», «Снегурка», «Стрекоза и муравей».
5.50 «Музыка на СТС». (16+).
REN TV
5.00 «Следаки». (16+).
6.00 «Верное средство».
7.00 «Информационная программа 112». (16+).
7.30 «Званый ужин». (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Документальный проект»: «Пикник на обочине». (16+).
10.00 «Документальный проект»: «Охотники за сокровищами». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Званый ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы». (16+).
16.00 «Не ври мне!» (16+).
17.00 «Не ври мне!» (16+).
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
22.00 «Документальный проект»: «Собачий разум». (16+).
23.00 Боевик «Отчаянный мститель». (США). (18+).
05.00 Х/ф «От заката до рассвета 3: Дочь палача». (2.30) Х/ф «Возвращение». (16+).
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 «Момент истины». (16+).
7.00 Х/ф «Фронт без флангов». (12+).
10.00 «Сейчас».
10.30 Х/ф «Фронт за линией фронта». (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 «Фронт за линией фронта». (12+).
14.05 Х/ф «Фронт в тылу врага». (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 Х/ф «Фронт в тылу врага». (12+).
17.30 Д/ф «Путь Сталина».
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «След. Ад». (16+).
19.45 Т/с «След. Главная улика». (16+).
20.30 Т/с «След. Должник».
21.15 Т/с «След. Школьная трагедия». (16+).
22.00 Т/с «След. Что скрывает ложь?». (16+).
22.50 Т/с «След. Мадонна с младенцами». (16+).
23.35 Т/с «След. Шарфик».
02.20 Т/с «След. Кровавая игра». (16+).
1.05 Т/с «Детективы. Ох, рано встает охрана». (16+).
1.35 Т/с «Детективы. Дед и внуки». (16+).
2.10 Т/с «Детективы. Неудачный гамбит». (16+).
2.40 Т/с «Детективы. Двойной удар». (16+).
3.10 Т/с «Детективы. Нет жизни без тебя». (16+).
3.40 Т/с «Детективы. Родительская любовь». (16+).
4.15 Т/с «Детективы. Охота за призраком». (16+).
4.40 Т/с «Детективы. Смертельный соблазн». (16+).
5.15 Т/с «Детективы. Ярмарка сирот». (16+).
5.50 Х/ф «Отряд особого назначения». (12+).
ДОМАШНИЙ
6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
8.00 Д/с «Звездная жизнь». (16+).
10.00 Комедия «Маша в законе!». (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 Одна за всех. (16+).
19.00 Мелодрама «Сакво-яж со светлым будущим». (Россия - Украина). (12+).
22.55 Т/с «Краткий курс счастливой жизни». (16+).
00.00 Одна за всех. (16+).
03.00 Давой поговорим о сексе. (18+).
2.25 Д/с «Звездные истории». (16+).
6.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
ТВ-3
6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Грэх». (16+).
10.30 Т/с «Грэх». (16+).
11.30 Д/ф «Затерянные миры. Секретные бункеры Америки». (12+).
12.30 Д/ф «Затерянные миры. Город на крови».
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории. (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.30 Т/с «Слепа». (12+).
18.00 Х-Версии. Колдунья мира. (12+).
19.00 Человек-невидимка.
20.00 Х/ф «Пароль Рыбачек». (США). (16+).
22.00 Х/ф «Сквозные ранения». (США). (16+).
00.00 Х-Версии. Колдунья мира. (12+).
2.00 Х/ф «На грани безумия». (США). (16+).
4.30 Х/ф «Адский эндшпиль».

суббота, 20 декабря

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10.10 Концерт для участников форума соотечественников Вести-Дагестан
14.25 Местное время. Вести-Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
07.40 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 «Здоровье»
09.40 «История Дагестана в лицах. Хасайхан Уцмиев»
10.30 «Город молодых»
11.20 О здоровье ребенка в программе «Мой малыш»
12.00 «Галерея вкусов»
12.50 Вечер памяти Анвара Аджиева
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «Круглый стол»
17.35 «Здравствуй, мир!»
18.10 Д/ф «Чувства ограниченных возможностей» Жизнь в тишине
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Чистое сердце»
20.20 «Молодежный микс»
20.45 Концерт «Музыкальный майдан»
21.55 «Разумный взгляд»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Х/ф «Не сошлись характерами»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Эрик Викинг»
02.30 Д/ф «Чувства ограниченных возможностей» Жизнь в тишине

02.55 Х/ф «Детектив Буллит»
04.35 Х/ф «Сильва»
ПЕРВЫЙ
5.35 «Контрольная закупка».
6.00 Новости.
6.10 Х/ф «Алые паруса».
8.00 «Ирай, гармонь любви!»
8.45 М/с «Смешарики. Новые приключения».
9.00 «Умницы и умники».
9.45 «Слово пастыря».
10.00 Новости.
10.15 «Смак». (12+).
10.55 Д/ф «Валентина Толкунова. Ты за любовь прости меня». (12+).
12.00 Новости.
12.15 «Идеальный ремонт».
13.10 «В наше время».
14.00 Хоккей. Кубок Первого канала. Сборная России - сборная Швеции. Прямой эфир. В перерыве - Новости.
16.10 «Достоинство Республики»: «Илья Резник».
18.00 Новости.

18.15 «Ледниковый период».
21.00 «Время».
21.30 «Сегодня вечером с Андреем Малаховым».
23.10 «Что? Где? Когда?»
02.5 Х/ф «Как обмануть телями». (18+).
1.45 Хоккей. Кубок Первого канала. Сборная Финляндии - сборная Чехии.
3.45 Д/ф «Продюсер Джордж Мартин».
5.10 «В наше время». (12+).

РОССИЯ 1

5.00 Х/ф «Зудов, Вы уволены!» (12+).
6.35 «Сельское утро». (12+).
7.05 «Диалоги о животных». (12+).
8.00 «Вести». (12+).
8.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
8.20 «Военная программа». (12+).
8.50 «Планета собак». (12+).
9.25 «Субботник». (12+).
10.05 «Моя планета» представляет. «Одна на планете. Италия. Остров Искья». (12+).

11.00 «Вести». (12+).
11.25 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.35 «Честный детектив».
12.05 Х/ф «Четвертая группа». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.25 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.35 Х/ф «Четвертая группа». (12+).
15.00 «Это история». (12+).
18.00 Х/ф «Тоблетка от слез». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.30 Х/ф «Позови и я придду». (12+).
02.0 Х/ф «Девушка в приличную семью». (12+).
2.25 Х/ф «Невеста на заказ».
4.10 «Планета собак». (12+).
4.45 «Комната смеха». (12+).
НТВ
5.35 Т/с «Дорожный патруль». (16+).
7.25 «Смотр».
8.00 «Сегодня».
8.15 «Золотой ключ».
8.45 «Медицинские тайны».
9.20 «Готовим с Алексеем Зиминим».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Главная дорога». (16+).
10.55 «Кулинарный поединок».
12.00 «Квартирный вопрос».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Поедем, поедим!»
14.00 Д/ф «Сталин с нами».
16.00 «Сегодня».
16.15 Д/ф «Доктор Бокерия. Хранитель сердечных тайн». (12+).
17.00 «Контрольный звонок». (16+).
18.00 «Следствие вели...»
19.00 «Центральное телевидение с Вадимом Такменевым».
20.00 «Новые русские сенсации». (16+).
21.00 «Ты не поверишь!» (16+).
22.00 Д/ф «Соль и сахар. Смерть по вкусу». (12+).
23.20 «Тайны любви». (16+).
01.15 «Мужское достоинство». (18+).
05.0 Т/с «Дознатель».

10.00 Т/с «Молодежка». (12+).
14.00 Шоу «Уральских пельменей». Адам в хорошие руки». (16+).
16.00 «6 кадров». (16+).
16.30 Шоу «Уральских пельменей». Пель и Мень смешат на помощь».
17.30 Шоу «Уральских пельменей». Волшебники страны Ой». (16+).
19.00 Анимационный фильм «Как приручить дракона». (США). (12+).
20.45 Боевик «Первый мститель». (США). (12+).
23.00 Боевик «Адреналин». (18+).
03.35 «6 кадров». (16+).
1.35 «Животный смех».
3.05 Боевик «Адреналин 2. Высокое напряжение». (18+).
4.45 М/ф «Ну, погоди!»
5.50 «Музыка на СТС». (16+).

REN TV

5.00 Т/с «Фирменная история». (16+).
10.30 «Обед по расписанию». (16+).
11.00 «Смотреть всем!» (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко». (16+).
17.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
19.00 Т/с «Стрелок». (16+).
22.40 Т/с «Стрелок 2». (16+).
2.10 «Смотреть всем!» (16+).
2.50 Т/с «Стрелок». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

7.15 М/ф: «Палка-выручалка», «Кто расскажет небылицу», «Муравьишка-хвостунышка», «Золотая антилопа», «Аленький цветочек», «Муха-Цокотуха», «Крошка Енот».
9.35 «День ангела».
10.00 «Сейчас».
10.10 Т/с «След. Кровавая игра». (16+).
10.55 Т/с «След. Рука Василины». (16+).
11.40 Т/с «След. Поцелуй смерти». (16+).

12.20 Т/с «След. Буратино». (16+).
13.10 Т/с «След. Бесконечная любовь». (Смерть на обочине). (16+).
14.35 Т/с «След. Чужая жена». (16+).
15.15 Т/с «След. Пластмассовый зверинец». (16+).
16.00 Т/с «След. Красота - страшная сила». (16+).
16.55 Т/с «След. Арка смерти». (16+).
17.40 Т/с «След. Доставка». (16+).
18.30 «Сейчас».
19.00-02.20 Т/с «Метод Фрейда». (16+).
1.25 Х/ф «Курьер на восток». (16+).
3.15 Х/ф «Фронт без флангов». (12+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
8.00 Д/с «Звездная жизнь». (16+).
9.00 Спросите повара. (16+).
10.00 Мелодрама «Сакво-яж со светлым будущим». (12+).
14.00 Мелодрама «Когда мы были счастливы». (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 Одна за всех. (16+).
19.00 Т/с «Великолепный век». (12+).
22.40 Д/с «Звездная жизнь». (16+).
23.40 Одна за всех. (16+).
00.00 Одна за всех. (16+).
03.00 Давой поговорим о сексе. (18+).
2.00 Д/с «Звездные истории». (16+).
6.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
ТВ-3
6.00 М/ф.
9.30 Школа доктора Комаровского. (12+).
10.00 М/ф.

РАДИО

ИСЛЕН, 15-ДЕКАБРЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.35 «Хважамжам».
САЛАСА, 16-ДЕКАБРЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Карчи Дагустан».
АРБЕ, 17-ДЕКАБРЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Девирар».
ХЕМИС, 18-ДЕКАБРЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар. Газетин обзор
12.30 «Вахт ва жегилар»
ЖУЬМА, 19-ДЕКАБРЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Исламдин сес».
КИШ, 20-ДЕКАБРЬ
10.43 «Гьафетдин нетижар».
10.50 Концерт.
ГЬЯД, 21-ДЕКАБРЬ
10.43 «Кард». Аялар патал программа
10.15 Х/ф «Мальчик и компания».
13.00 Х/ф «Каскадеры». (США). (12+).
14.45 Х/ф «Ближайший родственник». (США). (16+).
17.00 Х/ф «Сквозные ранения». (США). (16+).
19.00 Х/ф «Мерцающий». (США). (16+).
20.45 Х/ф «Зона смертельной опасности». (США). (16+).
22.45 Х/ф «Мальчик-налетчик». (США). (16+).
04.45 Х/ф «Дело о Пеликане». (США). (16+).
3.30 Х/ф «Каскадеры». (США). (12+).
5.15 Д/ф «Семь чудес света».

воскресенье, 21 декабря

**ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ**

- 10.20** Местное время. Вести Дагестана. События недели. Информационно-аналитическая программа
- РГВК**
- 07.00** Время новостей Дагестана
- 07.15** Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
- 07.40** Мультфильмы
- 08.30** Время новостей Дагестана
- 08.50** X/ф «Не сошлись характерами»
- 10.25** Тележурнал для детей «Хочу все знать»
- 10.35** Концерт «Музыкальный майдан»
- 11.45** «Молодежный микс
- 12.10** «Разумный взгляд»
- 12.45** «Дело вкуса» Дагестан
- 13.10** «Наши дети»
- 13.35** «Красота 05. pl»
- 14.20** Опера Ширвани Чалоева «Кровавая свадьба»
- 17.20** «Галерея вкусов»
- 18.05** «Тарарам»
- 18.30** Д/ф «Простое чувство Родины»
- 19.10** «Служа Родине»
- 19.30** Время новостей Дагестана. Итоги
- 20.00** «D news»
- 20.10** Д/с «Севастопольские рассказы» Русская Ривьера

- 21.10** «Аулы Дагестана» Ку-мук
- 21.40** «Промзона»
- 22.30** Время новостей Дагестана. Итоги
- 23.00** Концерт «Даргавар»
- 02.00** Д/с «Севастопольские рассказы» Русская Ривьера
- 02.45** X/ф «Гибель на вулкане Кракатау»
- 04.30** X/ф «Ночные забавы»
- ПЕРВЫЙ**
- 6.00** Новости.
- 6.10** X/ф «Случай с Поляниным» (12+).
- 8.10** «Служу Отчизне!»
- 8.45** М/с «Смешарики. Пинкод»
- 8.55** «Здоровье». (16+).
- 10.00** Новости.
- 10.15** «Непутевые заметки».
- 10.35** «Пока все дома».
- 11.25** «Фазенда».
- 12.00** Новости.
- 12.10** «Теория заговора».
- 13.00** «Черно-белое». (16+).
- 14.00** Хоккей. Кубок Первого канала. Сборная России - сборная Чехии. Прямой эфир. В перерыве - Новости.
- 16.10** «Голос». (12+).
- 18.35** Клуб Веселых и Неодичных. Высшая лига. Финал. (16+).
- 21.00** Воскресное «Время».
- 22.30** Д/с «Нерассказанная история США». (16+).
- 23.35** X/ф «Живая сталь».
- 1.55** Хоккей. Кубок Первого канала. Сборная Финляндии - сборная Швеции.
- 3.55** «В наше время». (12+).

РОССИЯ 1

- 5.35** Комедия «Нежданно-негаданно». (12+).
- 7.20** «Вся Россия». (12+).
- 7.30** «Сам себе режиссер».
- 8.20** «Смехопанорама».
- 8.50** «Утренняя почта». (12+).
- 9.30** «Сто к одному». (12+).
- 10.20** «Местное время. Вести - Москва». Неделя в городе. (12+).
- 11.00** «Вести». (12+).
- 11.10** «Кулинарная звезда».
- 12.10** Комедия «Служанка трех господ». (12+).
- 14.00** «Вести». (12+).
- 14.20** «Местное время. Вести - Москва». (12+).
- 14.30** «Смеяться разрешается». (12+).
- 16.15** Праздничный концерт ко Дню работника органов безопасности РФ. (12+).
- 18.05** X/ф «В плену обмана». (12+).
- 20.00** «Вести недели». (12+).
- 22.00** «Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
- 23.50** X/ф «Берега любви».
- 1.40** X/ф «Сокровище». (12+).
- 3.20** «Моя планета» представляет. «Одна на планете. Италия. Остров Искья». (12+).
- 4.10** «Комната смеха». (12+).
- НТВ**
- 6.00** Т/с «Дорожный патруль». (16+).
- 8.00** «Сегодня».
- 8.15** «Русское лото Плюс».
- 8.45** «Хорошо там, где мы есть!».
- 9.25** «Едим дома».
- 10.00** «Сегодня».
- 10.20** «Первая передача».

- 11.00** «Чудо техники». (12+).
- 11.50** «Дачный ответ».
- 13.00** «Сегодня».
- 13.20** «Поедем, поедим!»
- 14.00** Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
- 16.00** «Сегодня».
- 16.15** Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
- 18.00** «Чрезвычайное происшествие. Обзор за неделю».
- 19.00** «Сегодня». Итоговая программа с Кириллом Поздняковым.
- 20.10** «Профессия - репортер». (16+).
- 20.45** X/ф «След тигра».
- 22.45** Д/ф «По следу тигра». (16+).
- 23.45** Т/с «Дознаватель». (16+).
- 2.35** «Авиаторы». (12+).
- 3.05** Т/с «Клеймо». (16+).
- 5.00** Т/с «Супруги». (16+).
- ТВЦ**
- 5.15** М/ф: «Тайна третьей планеты», «Малыш и Карлсон».
- 6.35** М/ф «Сказка о царе Салтане».
- 7.30** «Фактор жизни». Права инвалидов. (12+).
- 8.00** X/ф «Неоконченная повесть».
- 10.00** «Барышня и кулигар». (12+).
- 10.30** «Смех с доставкой на дом». (12+).
- 11.30** «События».
- 11.50** X/ф «Карнавал».
- 14.50** «Московская неделя».
- 15.20** «Петровка, 38». (16+).
- 15.30** X/ф «Другое лицо». (16+).
- 17.25** X/ф «Девушка средних лет». (16+).

- 21.00** «В центре событий».
- 22.10** Т/с «Гуаро Агаты Кристи». «Немой свидетель». (12+).
- 0.10** «События».
- 0.30** X/ф «Тебе, настоящему». (12+).
- 3.00** X/ф «Екатерина Воронина». (12+).
- 4.35** Д/ф «Волосы. Запутанная история». (12+).
- СТС**
- 6.00** М/ф: «Муравьишка-хвостушишка», «Пингины», «Наш друг Пищиичай».
- 7.10** М/с «Пингвиненок Пороро».
- 7.30** М/с «Робокар Поли и его друзья». (6+).
- 8.05** М/с «Макс Стил».
- 8.30** М/с «Смешарики».
- 9.00** М/с «Смешарики».
- 9.10** М/ф: «Ох и Ах», «Ох и Ах идут в поход», «Ничуть не страшно», «Бременские музыканты», «По следам бременских музыкантов».
- 10.30** Шоу «Уральских пельменей». В гостях у скалки». (16+).
- 12.00** «Успеть за 24 часа». (16+).
- 13.00** «6 кадров». (16+).
- 13.15** Шоу «Уральских пельменей». Пель и Мень смешат на помощь». (16+).
- 14.15** Анимационный фильм «Как приручить дракона». (США). (12+).
- 16.00** «6 кадров». (16+).
- 16.30** Шоу «Уральских пельменей». Как я провел это». (16+).
- 17.45** Боевик «Первый мститель». (США). (12+).

- 20.00** Боевик «Живая сталь». (США - Индия). (16+).
- 22.25** «Большой вопрос». (16+).
- 23.25** Боевик «Адреналин 2. Высокое напряжение». (18+).
- 1.05** «6 кадров». (16+).
- 2.05** «Животный смех».
- 3.05** «6 кадров». (16+).
- 4.00** М/ф «Светлячок».
- 5.35** «Музыка на СТС». (16+).
- REN TV**
- 5.00** Т/с «Стрелок». (16+).
- 6.30** Т/с «Стрелок 2». (16+).
- 10.00** «Проклятые Монтемузы». (16+).
- 11.00** «Подводный разум».
- 12.00** «Планета обезьяны».
- 13.00** «Битва славянских богов». (16+).
- 14.00** «Звездные шепоты».
- 16.00** «Соити с орбиты».
- 17.00** «Гуд бай, Америка».
- 19.00** «Вся правда об Украине». (16+).
- 23.00** «Добров в эфире».
- 0.00** «Мемуары гейши».
- 2.00** «Девы славянских богов». (16+).
- 3.00** «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
- ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ**
- 8.30** М/ф: «Большой папа».
- 10.00** «Сейчас».
- 10.10** «Истории из будущего».
- 11.00-2.55** Т/с «Метод Фрейда». (16+).
- 17.00** «Место происхождения. О главном».
- 18.00** «Главное».

ДОМАШНИЙ

- 6.30** Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
- 8.00** М/ф.
- 8.30** X/ф «Двенадцать месяцев».
- 11.00** Мелодрама «Скарлетт». (США). (16+).
- 18.00** Т/с «Она написала убийство». (16+).
- 18.55** Одна за всех. (16+).
- 19.00** Комедия «Ты меня любишь?» (Украина).
- 20.40** Мелодрама «Про Любовь!». (16+).
- 22.45** Д/с «Звездная жизнь».
- 23.45** Одна за всех. (16+).
- 0.00** Одна за всех. (16+).
- 0.30** Давай поговорим о сексе
- 2.25** Д/с «Звездные истории»
- 6.00** Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ТВ-3

- 6.00** М/ф.
- 6.30** Школа доктора Комаровского. (12+).
- 7.00** М/ф.
- 7.15** X/ф «Тупфи с золотыми пряжками».
- 10.00** X/ф «Барвара красавица».
- 11.45** X/ф «Дело о Пеликанах». (США). (16+).
- 14.30** X/ф «На грани безумия». (США). (12+).
- 17.00** X/ф «Пароль «Рыба-меч»». (США). (16+).
- 19.00** X/ф «Быстрый и мертвый». (США). (16+).
- 21.15** X/ф «Во имя справедливости». (США). (16+).
- 23.00** X/ф «Мерцающий».
- 0.45** X/ф «Зона смертельной опасности». (США).

СПОРТ с 15 ПО 21 ДЕКАБРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

- 7.00** «Панорама дня. Live».
- 8.30** X/ф «Позывной "Стая". Остров смерти». (16+).
- 10.10** «Эволюция».
- 11.45** «Большой спорт».
- 12.05** X/ф «Сын ворона. Добыча». (16+).
- 13.50** X/ф «Сын ворона. Жертвоприношение».
- 15.35** «24 кадра». (16+).
- 16.05** X/ф «Мы из будущего 2». (16+).
- 19.25** «Биатлон с Дмитрием Губерниевым».
- 19.55** Баскетбол. Единая лига ВТБ. ВЭФ (Латвия) - «Н. Новгород» (Россия). Прямая трансляция.
- 21.45** «Большой спорт».
- 22.05** «Полководцы России. От Древней Руси до XX века». Петр Баграютин и Михаил Барклай-де-Толли.
- 22.55** «Эволюция». (16+).
- 23.55** X/ф «Позывной "Стая". Остров смерти». (16+).
- 1.35** Профессиональный бокс. Федор Чудинов (Россия) против Бена Маккалоха (Австралия).
- 3.40** «24 кадра». (16+).
- 4.05** «Трон».
- 4.35** «Наука на колесах».
- 5.05** «Рейтинг Баженова». Война миров. (16+).
- 5.30** X/ф «Тайная стража. Смертельные игры».
- ВТОРНИК**
- 7.00** «Панорама дня. Live».
- 8.30** X/ф «Позывной "Стая". Попутный ветер». (16+).
- 10.15** «Эволюция». (16+).
- 11.45** «Большой спорт».
- 12.05** X/ф «Сын ворона. Рабство». (16+).
- 13.50** X/ф «Сын ворона. Возвращение». (16+).
- 15.35** «Опыты дилетанта». Поискники.
- 16.05** X/ф «Мы из будущего 2». (16+).
- 17.55** X/ф «Подстава». (16+).
- 21.45** «Большой спорт».
- 22.05** «Полководцы России. От Древней Руси до XX века». А. Брусилев.
- 22.55** «Эволюция».
- 23.55** X/ф «Позывной "Стая". Попутный ветер». (16+).
- 1.45** Смешанные единоборства. «Битва героев». Александр Волков (Россия) против Роя Боутона
- 3.45** X/ф «Курьерский особый важности». (16+).

СРЕДА

- 7.00** «Панорама дня. Live».
- 8.30** X/ф «Позывной "Стая". Кулон атлантов». (16+).
- 10.10** «Эволюция».
- 11.45** «Большой спорт».
- 12.05** X/ф «След пиратки».
- 15.30** «Полигон». Панцирь.
- 16.05** «Небесный щит».
- 16.55** «Охота на "Осу».
- 17.45** X/ф «Летучий отряд. Порт». (16+).
- 19.30** X/ф «Летучий отряд. В тихом омуте». (16+).
- 21.20** «Большой спорт».
- 21.40** Смешанные единоборства. M-1 Challenge. Прямая трансляция.
- 0.30** X/ф «Позывной "Стая". Кулон атлантов». (16+).
- 2.10** «Основной элемент». Нефтегород.
- 2.40** «Основной элемент». Рождение бриллианта.
- 3.05** «Диалоги о рыбалке».
- 3.35** «Моя рыбалка».
- 4.00** «Рейтинг Баженова». Война миров.
- 4.30** «Дуэль».
- 5.25** X/ф «Детские дни».
- ЧЕТВЕРГ**
- 7.00** «Панорама дня. Live».
- 8.30** X/ф «Позывной "Стая". Восток - дело тонкое».
- 10.10** «Эволюция».
- 11.45** «Большой спорт».
- 12.05** X/ф «Вместе навсегда». (16+).
- 15.30** «Большой спорт».
- 15.45** «Биатлон с Дмитрием Губерниевым».
- 16.15** Биатлон. Кубок мира. Спринт. Женщины.
- 17.40** X/ф «Летучий отряд. Пятое дело». (16+).

- 19.25** X/ф «Летучий отряд. Стертые следы». (16+).
- 21.15** «Большой спорт».
- 21.35** «Полководцы России. От Древней Руси до XX века». Константин Рокоссовский.
- 22.25** «Эволюция». (16+).
- 0.00** X/ф «Позывной "Стая". Восток - дело тонкое».
- 1.45** Профессиональный бокс.
- 3.45** «Наука на колесах».
- 4.15** «Полигон». Путешествие на глубину.
- 5.20** X/ф «Платон». (16+).
- ПЯТНИЦА**
- 7.00** «Панорама дня. Live».
- 8.25** X/ф «Позывной "Стая". Экспедиция». (16+).
- 10.15** «Эволюция». (16+).
- 11.45** «Большой спорт».
- 12.05** X/ф «Подстава». (16+).
- 15.55** «Большой спорт».
- 16.15** Биатлон. Кубок мира. Спринт. Мужчины.
- 17.50** X/ф «Смертельная хватка». (16+).
- 21.20** «Большой спорт».
- 21.40** «Полководцы России. От Древней Руси до XX века». Георгий Жуков.
- 22.30** «Эволюция».
- 0.05** X/ф «Позывной "Стая". Экспедиция». (16+).
- 1.55** «Как оно есть». Сахар.
- 2.55** Кубок мира по бобслею и скелетону. Трансляция из Канады.
- 4.00** Профессиональный бокс.
- СУББОТА**
- 7.45** «Панорама дня. Live».
- 8.45** «В мире животных».
- 9.15** X/ф «Две легенды. Двойные стандарты». (16+).

- 10.55** X/ф «Две легенды. Полная перезагрузка». (16+).
- 12.40** «Большой спорт».
- 13.05** Биатлон. Кубок мира. Гонка преследования. Женщины.
- 14.00** «24 кадра». (16+).
- 14.30** «Большой спорт».
- 14.50** Биатлон с Дмитрием Губерниевым».
- 15.20** Биатлон. Кубок мира. Гонка преследования. Мужчины.
- 16.15** X/ф «Временщик. Переворот». (16+).
- 17.55** X/ф «Временщик. Танк Пороховщикова».
- 19.45** Смешанные единоборства.
- 23.30** «Большой спорт».
- 23.50** «Дуэль».
- 0.50** X/ф «Платон». (16+).
- 2.30** «НЕпростые вещи». Стекло.
- 3.00** «НЕпростые вещи». Ключика и шайба.
- 3.25** «Человек мира». Шпицберген.
- 3.55** Кубок мира по бобслею и скелетону. Трансляция из Канады.
- 5.00** Смешанные единоборства.

- ВОСКРЕСЕНЬЕ**
- 7.00** «Панорама дня. Live».
- 8.15** «Моя рыбалка».
- 8.55** «Язь против едь».
- 9.30** X/ф «Две легенды. По следу призрака». (16+).
- 11.10** X/ф «Две легенды. Выстрел из прошлого». (16+).
- 12.55** «Большой спорт».
- 13.20** Биатлон. Кубок мира. Масс-старт. Женщины. Прямая трансляция из Словении.
- 14.15** «Биатлон с Дмитрием Губерниевым».
- 14.45** «Большой спорт».
- 15.20** Биатлон. Кубок мира. Масс-старт. Мужчины. Прямая трансляция из Словении.
- 16.15** X/ф «Черта. Мучное дело». (16+).
- 19.50** X/ф «Путь». (16+).
- 21.55** Биатлон. Кубок мира. Трансляция из Словении.
- 23.30** Большой футбол.
- 0.15** Баскетбол. Единая лига ВТБ. «Н. Новгород» - ЦСКА.
- 2.05** «Основной элемент». Нефтегород.
- 2.30** «Основной элемент». Рождение бриллианта.
- 3.00** «Человек мира». С сумкой по Фиджи.
- 3.55** «Наше все». Мамонтовая кость.
- 4.40** X/ф «Сармат». (16+).

ТНТ с 15 ПО 21 ДЕКАБРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

- 7.00** М/с
- 9.00** «Дом 2. Lite». (16+).
- 10.30** X/ф «Гарри Поттер и кубок огня». (Великобритания - США). (12+).
- 13.30-19.30** Т/с «Универ». «Моя супербывшая».
- 20.00** Т/с «Интерны».
- 20.30** Т/с «Универ. Новая общага». «Марина».
- 21.00** «Comedy Woman».
- 22.00** Т/с «Сладкая жизнь».
- 23.00** «Дом 2. Город любви». (16+).
- 0.00** «Дом 2. После заката».
- 1.00** Драма «Новый свет». (США - Великобритания). (16+).
- 3.40** «Без следа 3» (16+).
- 4.35** «Без следа 3» (16+).
- 5.25** «Без следа 3» (16+).
- 6.20** Т/с «Саша+Маша».

СРЕДА

- 7.00** М/с
- 9.00** «Дом 2. Lite». (16+).
- 10.30** «Битва экстрасенсов». (16+).
- 11.30-19.30** Т/с «Реальные пацаны». «Ленин жив».
- 13.30** Т/с «Универ». «Невыносимая жестокость».
- 14.00** Т/с «Универ». «Звездные войны».
- 20.00** Т/с «Интерны».
- 20.30** Т/с «Универ. Новая общага». «Ведущий».
- 21.00** «Comedy Woman».
- 22.00** Т/с «Сладкая жизнь».
- 23.00** «Дом 2. Город любви». (16+).
- 0.00** «Дом 2. После заката».
- 1.00** X/ф «Похитители тел». (США). (16+).
- 2.40** «Без следа 3» (16+).
- 3.35** «Без следа 3», 16 с (16+).
- 4.30** «Без следа 3» (16+).
- 5.20** «Без следа 3» (16+).
- 6.10** Т/с «Саша+Маша».

ВТОРНИК

- 7.00** М/с «Кунг-Фу панды: Удивительные легенды».
- 7.30** М/с
- 8.25** М/с «Губка Боб Квадратные штаны». «Сквидвард гигант. Нос не знает».
- 9.00** «Дом 2. Lite». (16+).
- 10.30** «Битва экстрасенсов».
- 11.30-20.00** Т/с «Интерны».
- 13.30** Т/с «Универ». «Полком от гангстеров».
- 14.00** Т/с «Универ». «Невыносимая жестокость».
- 20.30** Т/с «Универ. Новая общага». «Недостатки 2».
- 21.00** «Comedy Woman».
- 22.00** Т/с «Сладкая жизнь».
- 23.00** «Дом 2. Город любви». (16+).
- 0.00** «Дом 2. После заката».
- 1.00** Комедия «Мгновения Нью-Йорка». (США). (12+).
- 2.45** «Без следа 3» (16+).
- 3.40** «Без следа 3» (16+).
- 4.30** «Без следа 3» (16+).
- 5.25** «Без следа 3» (16+).
- 6.15** Т/с «Саша+Маша». «Красота в мини» (16+).

ПЯТНИЦА

- 7.00** М/с «Кунг-Фу панды: Удивительные легенды».
- 7.30** М/с «Могучие Рейнджеры Супер Мегафорс». «Да здравствует принц Векор».
- 7.55** М/с «Пингины из "Мадагаскара"». «Лучшие враги. Ночь Везувиусов».
- 8.25** М/с «Губка Боб Квадратные штаны и Большая волна».
- 9.00** «Дом 2. Lite». (16+).
- 10.30** «Битва экстрасенсов».
- 11.30** «Танцы». (16+).
- 13.30-19.30** Т/с «Универ». «Интердевочка».
- 20.00** «Comedy Woman».
- 21.00** «Comedy Клуб». (16+).
- 22.00** «Comedy Баттл. Суперсезон».
- 23.00** «Дом 2. Город любви». (16+).
- 0.00** «Дом 2. После заката».
- 1.00** «Не спать!» (18+).
- 2.00** X/ф «V значит Вендетта». (Великобритания - Германия). (16+).
- 4.40** «Без следа 3» (16+).
- 5.30** «Без следа 3» (16+).
- 6.25** Т/с «Саша+Маша».

СУББОТА

- 7.00** М/с «Кунг-Фу панды: Удивительные легенды».
- 7.30** М/с «Могучие Рейнджеры Супер Мегафорс». «Дави на газ».
- 7.55** М/с «Пингины из "Мадагаскара"». «Мое вели

Нетижаяр, месэлаяр, умудар

ЧИ ГУЪРУЪШАР

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

ТЕАТР - им инсандин руьгъдин тарих, адан агъузвал ва винизвал, нурлу бажарагъдин ва надир алакьунар къалурзавай такъят я. Ам инсандин яратмишунрин зигъиндин тарихни я. Чи милли театрни тамашачийриз чи тарих къалурзавай ва руьгъер экуь, михи куьмекзавай халкъдин культурадин макан я.

Сентябрдин эхирра Избербаш шегъерда Лезгийрин театрдн цийи сезон шад гьалара ачухна.

Театрдин коллективдин хиве вичин яратмишунрин пландилай гъейри, чи культурадинни искусстводин машгъур деятелрин, шаирин, артистрин юбилеяр тухунин везифаярни гьатнава. Иниз килигна, чна Лезгийрин Стлал Сулейманан тиварунихъ галай госмуздратеатрдин директор Алибег МУСАЕВАВАЙ ва театрдин кьилин режиссер, Дагъустан Республикадин халкъди артист Мирзебег МИРЗЕБЕГОВАВАЙ цийи культурадин йисан сергъятра аваз коллективди тухвай къвалахдин нетижайрикай, цийи сезондин планрикай ва авай месэлайрикай суьгъбет авун тла-лабна.

Алибег МУСАЕВ: - Уьлкведа культурадин йис яз малумарнавай 2014-йис Дагъустандин культурадин машгъур ксарин юбилеяралдин девлетлуди хьана. Чна чи планда къалурнавай серенжемар тамарунилай гъейри, вири къуватар эцигна, XX асирдин Гомер Стлал Сулейманан 145 йисан, театрдин бинедилай артистар хъайи М. Къухмазован 100 йисан ва Ш.Къухмазовандин 90 йисан, РФ-дин лайихлу артист А.Гъабобован, РД-дин халкъдин артист И.Рамазанован 70 йисан юбилеяр талукьарна, яратмишунрин межлисар ва мярекатар гъазурна, Дербентда, Махачкъалада, Мегъарамдхуьре тухвана.

Малум тирвал, Дагъустан Республикадин Кьил Рамазан Абдулатипова РД-дин Халкъдин Собраниядин ракъурнавай Чарче XX асирдин Гомер С. Сулейманан 145 йисан, театрдин бинедилай артистар хъайи М.Къухмазован 100 йисан ва Ш.Къухмазовандин 90 йисан юбилеяр республикадин дережада тухунин лазимвиликай лагъанвай. Чна и хабар пара хушдиз къабулна, вучиз лагъайтла чи коллективди С.Сулейманан поэзиядин сувар, адет хъанвайвал, гъар йисуз тухузва, гила республикадин дережада аваз тухуда лагъайтла, чак лувар акатна.

Мирзебег МИРЗЕБЕГОВ: - С.Сулейманан 145 йисан юбилеярдин мярекат республикадин дережада аваз тухун чи пешекар коллективди тапшурмишнавай.

За неинки са чи театрдин коллектив, гьакни Дагъустандин саки вири милли театрин коллективрин ва Дагъустандин халкъдин яратмишунрин кваллин векилар и мярекатда иштиракун патал желбна. Санлай къачурла, Дагъустандин руководстводин ва яратмишунардай работникрин иштираквал аваз мярекат вини дережада аваз киле фена.

Заз квез са шад хабарни гуз къанзава. Са тлимил вилик хъиз хъайи нубатдин къаюмвилдин Советдал лезги халкъдин кьегьал хва

Яралиев Имам Музамудиновича вичин хизандин патай 13 миллион манат харжна, Лезги театрдн вилик Стлал Сулейманан памятник эцигда лагъанва. Баркалла вичиз, Дербент шегъердин 2000 йисан юбилеярдин суварик лайихлу пай кутазавай. Ихътин мергъяматлувлин крари чакни гьевес кутазава, чазни къуватар гузва.

Алибег Мусаев

Алукъзавай йисуз Дербент шегъердин 2000 йисан юбилеярдин сергъятра аваз Дагъустандин зурба арифдар Алкъвадар Гьасан эфендидин 180 йисан юбилеяр талукь яз тамаша эцигунин къвалах гъиле къунва. Къаюмвилдин Советдин фондуни вичин харжийрихъ Абдуслим Исмаилов Алкъвадар Гьасан эфендидин уьмуьрдин ва яратмишунрин рекъикай пьеса кхьин ва чал а пьесадай тамаша эцигун тапшурмишнава.

Алибег МУСАЕВ: - РД-дин Гьукуматди тапшурмишуналди, Дагъустандин делегациядик кваз за, машгъур шаирар ва публицистар Сажидин Саидгьасанова ва Шагъабудин Шабатова Новороссийскада - Игит шегъерда Стлал Сулейманан тивар алай куьчеда рикел хуьнин лишан яз мемориальний куьл ачуьзавай мярекатда иштиракна. Ам киле фейи тегъердикай "Лезги газетдани" кхьенай. Чна и мярекат тешкилай, Краснодарда авай Дагъустандин векилханадин ва чи диспорадин векилриз мад сеферда сагърай лугъузва.

Театрди тухузвай къвалахдик общественний тешкилатарни экечна. Ик, чна ФЛНКА-дихъ ва маса тешкилатрихъ галаз санал "Яран сувар", чи машгъур композитор Майина Абдулмуталибовандин яратмишунрин межлис, шегъердин центральный библиотекада Етим Эмианан яратмишунриз ва шегъердин 20-нумрадин школада "Лац дурнайрин" лишандик кваз Расул Гьамзатован яратмишунриз талукь мярекатарни тухвана, календардин суварин йикъариз талукь яз концертар-тамашаярни къалурна.

Алатай театральний сезондин пландин бинедаллаз Ф.Беделован "Аюхар" (режиссер М. Мирзебегев), Х.Хаметовандин "Марфадин стлар" тамаша-композиция (режиссер З.Салимгереева), Аб.Исмаилован "Пуд югъ" драма (режиссер М.Мирзебегев) тамашаяр эцигна.

И вацран эхирдиз аялар патал А.Абдулгъапурован "Суьгъуьрдин раг" хкет - тамаша эцигна акъалтардайвал я. Ам каникулрин вахтунда аялар патал хъсан савкъат жеда.

Тамашачийриз къалурун патал цийи сезонда репертуардик вуч кутунва? - хабар къуна за.

Мирзебег МИРЗЕБЕГОВ: - 2014-2015-йисарин театральний сезондин репертуардик художественний советди Хуьруьгъ Тагъиранни Къияс Межидован "Ашукъ Саид", И.Шамхалован "Периханум", Г.Хугаеван "Зи иран диде", А.Атаеван "Варз алай йифер", А.Мегъманан "Харубени Царубег", Ф.Беделован "Аюхар", Аб.Исмаилован "Пуд югъ", З.Салимгереевадин "Марфадин стлар", А.Аджаматован "Гуллухуй", Р.Рашидован "Алмас" ва А.Абдулгъапурован "Суьгъуьрдин раг" тамашаяр кутуна тешкиларнава.

Лезги халкъдин театр арадал атана 110 йис ятлани, 2015-йисуз адаз Гьукуматдин драмтеатр лагъай тивар ганвайдалай инихъ 80 йис тамам жезва. Чи театрдихъ галаз 80 йисан юбилеяр авар ва лак театрини кьейдда. Гьелбетда, чи театрдн юбилеяр чун хъсандиз

- Эхъ, Лезгийрин театрдн авай режиссер са зун я. Вилик квай планар уьмуьрдиз кечирмишун патал акъатзавай йисуз Дагъустандин театрдн, гьакни Россиядин регионрай режиссерар тир З.Салимгереевади, Мавлет Тулпарова, Москвада къвалахзавай Казбек Желиева РД-дин культурадин министрстводин кьарардалди, чи разивални аваз,

Мирзебег Мирзебегов

театрдн тамашаяр эцигун лазим тир. Мешлятар хъанатлани, чалай аслу тушиз, вири планра авайвал киле фенач. Режиссер З.Салимгереевади Х.Хаметовандин "Марфадин стлар" тамаша-композиция эцигна. Ам тамашачийри хъсандиз къабулнин авуна. Ана къугъвай актерин алакьунарни цийи патахъай ачу хъана. Мавлет Тулпарован Дагъустанда киле физвай республикадин метлеб авай маса мярекатарни тешкилна киле тухун тапшурмишун себеб яз, адаз А.Ширванзедедин "Намус" драма тамаша эцигдай вахт амукьнач. Атай жегъил режиссер Казбек Желиева "Дон Жуан" тамаша эцигна къанзавайди тир. Чна ам хъсандиз кьаршиламишни авуна, адаз къвалахдай къулай шартларни яратмишна, тамаша патал адаз къандайвал театрдн тахъай хътин зурба декорациярни тукьлуьрна, санлай вири 300 агъзур манат харжна. Ам ина пуд варз хъанатлани, арадал затлани атанач. Вуч себеб ятла, чи кьил акъатнач, ам, гъиле авай къвалах юкъвалай гадарна, хъфена. Ахпа чаз хабар хъайивал, ада чина и роль къугъвадай, а роль къугъвадай актер авач лугъуз багнаяр акъуднавалдай. Чи къатунралди, адаз пешекарвилдин дережа бес жезвачир. Адаз чна эверайди туш, ам хъсанди я лугъуз, чал министрстводи илитлайди я.

Театрдиз пешекар актерар гъазурунин патахъай умуд кутаз жедай гьалар авани?

Мирзебег МИРЗЕБЕГОВ: - Чи министрствода аялар патал студийний программа кардик ква. Идан бинедаллаз, гъар са театрдн кьене театрдн студияр тешкилзава. Студиядиз шегъердин школайрай бажарагъ авай аялар къабулна, абур театр, актервилдин пеше клан хъунал желбда. Им, гьелбетда, гележег патал я.

Алибег МУСАЕВ: - Къе, вилик-рай хъиз, Дагъустандин Гьукуматдихъ театрдиз кадрияр гъазурдай программа авач. ДГУ-дин актерский отделенида чи ватангълияр тир къве руша къелзава. Абур махачкъалавиар хъуниз килигна, театрдиз къвалахиз хъведа лугъуз жедач. Чкадал пешекар кадрийрин месэла четинди я. Иниз килигна, чна гележегдикай фикир авун лазим я. Юкъван школайра, искусстводин школайра драмкружокар, театрдн клас-

сар кардик ква. Чна анра чирвилер къачузвай аялар театральний искусстводин алемдихъ галаз танишарунин мураддалди гьафтада садра-къведра, театрдиз гьана, абуроз актеррихъ, режиссердихъ галаз гуьрушмишвилер тешкилун, суьгъбетар авун, тамашаяр къалурун пландик кутадайвал я. Ик хъайитла, чавай абур актервилдин пешедал ашукъариз жеда. Чна умудзава, нетижанда абуркай бязибуру актервилдин пеше хъяда.

Кадрийрин патахъай четинвилер аватлани, чна къвалах ерилуди хъуни мураддалди театрдн коллективдин чехи ва жегъил несилдин арада авай алакьаяр мягкемарун патал къвалах давамарзава. Коллективдин, къаюмвилдин Советдин куьмекдалди ва хъсан гьалар арадал атуники, зун агъунва, чавай чи вилик акъвазнавай везифаяр тамамариз ва яратмишунрин дережар кжажиз жеда.

Театрда къаюмвилдин Совет кардик кваз са йис жезва. Адан куьмекдалди гъалай месэляяр авани?

Алибег МУСАЕВ: - Къаюмвилдин Совет общественний тешкилатри театрдн гуьзчивал тухунин ва куьмек гунин мураддалди тешкилнавайди я. Адан кьил яз чи кьегьал хва Яралиев Имам Музамудинович хъягъуни театрдн бахтуни гьана. Тамашаяр эцигдайла, чи йисан бюджетдик 200 агъзур манат кутазава. И пул дуьздаказ са тамаша эцигизни бес жезвайди туш. Иниз килигна, къаюмвилдин Советдин фондуни чаз кьве тамаша эцигун патал жедай куьмек гана. Идалайни гъейри, театрдиз икъван гагъда ерли авачир цуд микрофон къачуна.

Алибег Штибегович, виликдай чна квевай къачур интервьюда куьне квел гьалтзавай са жерге четинвилер раиж авунай: гастролриз фидай автобус, техникий алатар (микрофонар, музыкадин аппаратура), къулай шартлар (къавай тилияр къевезвайди, дараматда чимивал гудай къурулуш) тахъун. И йисан кьене а месэляяр гъализ хъанани?

- Чаз автобус гана. Гила чавай инанмишвилелди гастролриз физ жезва, лап яръгаризни кваз. И мукьвара чун тамаша гваз цуд йисаралди тефей Сухокумскдиз, Къизлярдиз, Къизилортдиз, Хасавюртдиз фена. Анра яшамиз жезвай чи ватангълияр чун атунал пара шад тир. Чун хъсандиз къабулнин авуна, гьак рекъени хтуна.

Музыкадин аппаратурадин месэла гьал хъанвач.

Лезги театрдн коллектив "Лезги газетдин" даяхрикайни сад я. Цийи йис патал подписка гьак киле физва?

- Чи халкъдихъ культурадинни искусстводин тажар тир "Лезги газетни" Лезги театр ава. Чна сада-сад хуьн тавуна жедач. Чна милли газет гъар йисуз 35 экземплярдин къадарда аваз кхъизвайди я. Цийи йис патални чна гьа къадар кхьин давамарда.

Авай мукинвиликай менфят къачуна, чаз цинин йисуз газетдин редакцияди театрдн къвалахдик гегъеншдиз кхьинай киле Агъариза Узаирович авай яратмишдайбурун коллективдиз сагърай лугъуз къанзава.

Итижлу суьгъбетдай чухсагъул. Къуй квехъ мадни еке агалкъунар хъурай!

Кахаб-Росодай тир Магъмудан 140 йис

"Кавказдин Блок"

Мердали ЖАЛИЛОВ

Гъилевай йисуз аваррин шииратдин классик, вичел "Кавказдин Блок" лагъай гъурметдин тIвар атанвай (урусрин советрин литературадин классик, Дагъустандин дуст Н. ТИХООНОВАН кIимет) шаир-лирик МАГЪМУДАН 140 йисан юбилей гегеншдиз кьейд авунин мураддалди республикадин Къил Р. Г. АБДУЛАТИПОВА 4-сентябрдиз 193-нумрадин махсус Указ къабулна.

Магъмуд XIX асирдин къвед лагъай ва XX асирдин эвелда вичин эсерар теснифай шаир ва аскер я. Литературадин тарихда гъатнавайвал, адан эсерриз сифте яз Дагъустандин халкъдин шаир ЦАДАСА Гъамзата виниз тир кIимет гана. Магъмуда аваррин шиират вилкрай такур жуьредин гегенш рекьел акъудна. Диндин къанунри агъавалзавай вахт тиртIани, Магъмуда азаддиз нефес къачузвай дишегълидин, сергъатар алачир жанлу муьгъуббатдин тарифна.

Чав агакънавай адан саки вири эсерар вичиз кIани Муидиз (Марьямаз) бахшнавай чIалар я. Аник, вич Россиядин къушунрик кваз, "Дагъустандин атлуйрин полкун" аваз, дуйнядин сад лагъай дяведин (Карпатдин дагълара) женгинин майданра арадал гъайи "Марьям" тIвар алай поэмани ква.

Адаз "Кавказдин Блок" лугъунин себебни ада дишегълидин тариф акъван ачухдиз авун я. Урусрин шииратда (XX асирдин эвелар) Александр Блокни дишегълидин кIанивилиз къетIен манияр теснифай кас яз гъатнава. Гъа са девирдин кьве устад...

Чехи классикдин юбилейдин вилик заз жув адан хуьруьз, кIваллиз, ахпа адан сурални гьикI фенйтIа рикел хун хъсан яз акуна.

...1985-йисан сентябрдиз зун Дагъустандин школайрин илимдинни ахтармишунардай институтдай Унцукул райондиз командировкадиз рекье тунай. Кар анал ала хьи, институтда за "Дагъустандин литературадин край ахтармишунин рекьелди аялар тербияламышун" темадай важиблу кIвалах бегьмарзавай. Зи къаст чи республикадин халкъарин литературадин лап зурба гъетерин карта туйкълурун ва адакIа акъалтзавай несилар ватанпересар, вижданпересар яз тербияламышунин карда менфят къачунин методика кхьин тир.

Ингье зун Унцукулдай анин а чIаван къуллугъчийри Кахаб-Росодай эвер гана гъанвай тарихдин муаллимдихъ галаз (тIвар Идрис тиртIа лугъузва за) Магъмудан хуьруьз рекье туна.

Инай чун, Магъмудан кIвачин жигъир я лугъуз, машиндин рехъ

Магъмуд
(1873-1919)

туна, яхдиз, сифте райцентрадин кьилихъ галай тепедал (чпи дагъ лугъузва), анайни ясти никлер, векеьер кьуна, кефердихъди фена. Инай, и къакъандай, Унцукул ва адан патарив гвай хуьрер - Гимри, Ахульго, Сулак вацун дерада Чиркейдин ГЭС-ди арадал гъанвай цин гъамбархана, вацун чапла пата рагарал экIа хъанвай Гумбет райондин хуьрер, рагъакIидай патахъай Хунзах ва Ботлих районрин тик рагар, тамун зулар хъсандиз аквада.

Бирдан зи рекъин юлдаш акъваз хъана. Чи вилик, фадлай касни амачиз, кIанвай хуьруьн харапаяр, куьгъне сурар квай.

- Инаг чи классик Магъмуд ашуьк хъайи Муидин хуьр Бетл я, - суьгъбетзава Идрис муаллимди. - Гъвечли хуьр, тарихдин вакъияяр себеб яз, чIана. Агъалияр Унцукулдиз, Ахульгодиз, Кахаб-Росодиз, масанриз куьк хъана. И сурарикай сад Муидинди я, - давамарзава суьгъбет рекъин юлдашди.

- Магъмуда и хуьре гзаф йифер, йикъар акъудайдакIа яшлу ксар гзаф суьгъбетарда. Урусатдин пацъгъдин офицердин руш масадаз некаягнавай. Амма ашуьк хъанвай шаирди адалай гъил къачузвачир. Чинебан гуьруьшрикаяй Муидин багърийризни хабар хъуни гзаф ксар ажугъламышна. Муьгъуббатди Магъмудаз шадвилерилай тIарвилер, гъакъван душманарни гайдал шак алач...

Дертэгли Магъмуд вичин къисмет ахтармишиз гзаф чкайра хъана. Эхирни Дагъустандин гуьгъуьллу атлуйрик кваз фронтдиз фена. Амма я гуьлледи, я жидида ам къачузвачир. Австрияда адал залан хирер хъана, гъана ада вичин виридалайни чехи эсер "Марьям" поэма кхъена, Муидиз рекье тунай.

Хуьруьз хтайла, Муи рагъметдиз фенвай. КIанидаз гуз тахъай цуьквер шаирди адан сурал эцигиз хъана. Гъа ихътин азабрани адал душманар пехил тир. Эхирни сад душманди ам, мехъерик фенвай-

ла (Ирибда), чинеба далудихъай тапанчидай яна кьена.

Эхъ, дяведа гуьллейри къачун тавурди вичин ватанда гуьлледи кана.

Магъмуд Кахаб-Росо хуьруьн сурара кучуднава...

Ихтилатдик кваз чун Магъмудан хуьруьв агакъна. Ам Сулак вацун кьилел ракъинихъ элкъвенвай гуьнедал экIа хъанва. Ина накъв, киреж квайди хъиз, лацу я. Гъавилай адаз Кахаб-Росо (Лацу хуьр) лугъузва.

Дар куьчеди чун вилик секуь (накъвадин айван) квай кьве мертебадин кIвалерив агакъарна. Захъ галай муаллимди анин вар ачухна (им гъа кIвалерихъ гелкъвезвайди, Магъмудан ирсинин гуьгъуьна авайди тирди гила чир хъана заз). Чун гъенекай къванцин гурарай винелди къвед лагъай мертебадиз хкаж хъана.

КIвалей-кIвализ рак кутунвай куьгъне кIвалер Магъмудан буба, цивинчи Анасил - Магъамадан бур тир. Гила касни яшамеш жезмачир.

Ина са кIвале Магъмудалай амай хуси шейэр: адан дяведин парталар, яркъар, балкандин пурар, егъерча, къенерар, мишин чанта, къамчи, пандур, къумуцI, кеманча (Магъмуд абурал къугъвадай лугъуда), а чIаван куьгъне вахтарин чернилдин къаб, ручкаяр, чарар, хейлин ктабар, маса затIар хуьзвай.

Патав гвай кIвал тамамвилелди куьгъне къаб-къажахди, гъа вахтара ишлемишиз хъайи затIари, месери къунвай. Чилик куьгъне рух квай. Шаксуз и затIари Магъмудан гъал-агъвалдикай хабар гузвай.

Атай-хъфей ксари авунвай кхьинрин дафтарни авай. Гелбетда, зани ана жуван кхьинур туна: "Классик Магъмудан музейда жув хъунал за дамахвава..."

КIвалелай гуьгъуьнлиз чун хуьруьз тамашиз, анайни хуьруьн сурарал фена. Лагъана кIанда, хуьре акъалтIай михъивал хуьзвай. Гъа теьгерда хуьруьн булахар, сурар, маса чкайри гъил-вил алаз михи тир.

Зун Магъмудан сурал тажуб яз амуькна. Анал сад-садалай къакъан ва гуьрчегдиз туйкълурнавай пуд къван алай. Эхиримжидал Магъмудан яшар ва "Ашкъидин цIай тухъвенвач хура" гафар атIанвай. Анал са векъ-къални алачир, дагъдин цуькверин еке клунчI алай. "Цуьквер инлай садрани кими жезвач", суьгъбетна заз зи хванхвади.

Магъмудаз уьмуьрда къисмет тахъай муьгъуббат гила несилри ахкъарзава. Хуьруьн булахдални, къванцин къакъан тажунал "Магъмудан булах" гафар къхъенвай.

Ихътин гъиссерин таъсирдик кваз хтай за "Магъмудан сурал" шиир къхъенвай, ам цIарба-цIар таржума авуна, Кахаб-Росодиз, музейдиз рекъени тунай. Ингье а чIалар, "Девирдин дуван" (Махачкъала. ДКИ. 1998-йис) ктабда ава.

Чилин сувар

МАГЪМУД

Рамазандин варз... фу незмач инсанри,
Сив гва кье зав лугъуз экуьн кьилелай.
Гъвечли-чехид сураралла нянрихъ,
Пай гуз гъидаз - гъадаз чпин гъилелай.
АкI жезва хьи, кьейибурал чан хтанва,
Вири гъа и сурар тирвал чIанва.
Зибуркай са касни авач сурара,
Садакайни гъавилай дерт авач захъ.

Къуй амуькрай абур ина - чIурара.
Бес за вучин? Са касни гъич амач захъ.
За ийида чилин сувар, цав турай,
Заз герек туш гележегдин женнетар.
Зун кIанидан патав фида, гъакI хъурай,
Чир жедайвал риклиз ярдин няметар.
Заз кичIедач цIаярикай, жедалда
Лекърехъ вичин гъуьрч датIана уьткъем тир.

Гъахъ я, ажал цаварилай къведалда,
Агакъдалди мураддихъ кас мягъкем тир.
Зун фена кIвач галуьк тийиз чилерихъ,
Вахт авачир чил аквадай вилерихъ.
Ингье кIани ярдин кIвал зи вилик ква:
"Цаварилай атана зун марф хъана

Ви къужахдиз, лукI хъиз зун ви гъилик ква!"

Ам къарагъна, ахварзавай ярх хъана,
Экуь хъана къуд пад гуьзел акуна,
На лугъуди гъед я акур-такуна.
Зун алайнал перт хъана гъакI аламай,
Ни ятIани кьурди хъиз зи къамалай.
Ам рахайла захъ галаз а береда,
Къванерни кваз хвешивилай кис хъана,
Цуьквед винел чIиж кис жедай жуьреда.
"О, женнетдин нямет, риклин дава зи,
Куьз геж хъана, нефес, михи гъава зи?
Нянилай къарай квахъна амай зун,
Бес за вучдай? Гарални цIал алай зун.

Зи дидени буба фенвач ахварал,
Сувар гур я, хуьрни ала сурарал.
Кими туш кичI-каци пехил инсанрал,
КIвач къаз гъазур, леке алай вижданрал.
Ви къастуна авайбурни кими туш,
Вал даим вил алайбурни кими туш,
Амма михи муьгъуббат чи датIана
Хуьда чна пайдах хъиз, ян тагана.
Вун атана кичI авачиз чанда ви,
За вуч ийин, вуна лагъ заз рикливай?
Хуьх жув вуна, зазни уьмуьр кIанда ви,
Къуй тахъурай, аслан, вун ви рекъивай.

Инсанрикай чуьнуьх хъана физ жедач,
Бязибурун мез илан хъиз яргъи я.
Вун лекъ хъиз я, жув ви рекъиз гъиз жедач,
ТуштIани вун и дар йикъан багъри я.
За вучин ваз? Намус маса гуз женни?
Эгер садаз чун саналлаз акуртIа,
Фитне гъатда, фитне хътин гуж женни?
Вири хуьр чи гъатда чIуруз гъавурда!"
"За лугъун са гаф, зи варз, зи багъади,
Заз вучдатIа, ваз чиди, ви майдан я.
Вун акур зун, вун гъавурда акъади,
Дили хъанва, им мад вучтин дуван я?"

Зун булахдал атай чIавуз къуш хъана,
Жин гъалтна зал, зун акуна хуш хъана,
Ада заз икI лагъана: "Вун рекъида
ЦIай акатна, жеда михъиз чIулав вун.
КIанзаваатIа, за ваз къуллугъ ийида,
Акъаха зал, вач кIанидан патав вун!"

Зун атанва... Зи рикле дерт-гъам ава,
Захъ жинеррин къушун гала, звал ала.
Вучиз зун и булахдал икI атана,
Жува жуваз зулумна, рикI атIана?
Вучиз секин ксанвай вун, масанди,
Авудна икI ахварай за - инсанди?
Вун ксанвай тахтунилай суракъна,
Ваз гаф лугъуз залай, лагъ, гъикI алакъна?"

"Шумуд руш ви и гафари рекъелай
АлуднатIа, алатнани рикелай?
Аквадайвал, нубат зид я, тахъайтIа
И гафар заз лугъудачир атайда.
Мад атайди атана, ша алада
КIвализ, за вун къада жуван яхада.
Амма вуна шумуд алцур авуна,
Иландин мез авайбурни акуна.
Гила ваз зун муьтIуьгъ ийиз кIан хъанва,
Къайгъу авач, зун вал рази чан хъанва.
Зун муьтIуьгъ я, амма хиве яхъ вуна,
Гъамиша зун кIани жеда лагъана.
Амайбур хъиз такъуна зун гъакI вуна
Гаф чIур тийиз къени жеда лагъана..."

Магъмудан сурал

Пуд къван ала даим цIийи Магъмудан сурал.
Пуд девирдин пуд игъсан хъиз аквазва чIурал.
Девирар физ, къванер хъанва цIийи ва къакъан,
Сурун кьилихъ акъвазнава эхиримжи къван.

Вични гуя рахазва чав, теснифиз чIалар -
Бирдан рикIай акъатна зуз, хкажна чIалар:
"Мад фида жал, гъамиша хъиз, булахдал шаир?
КIани ярдив гуьруьшмиш хъун яз риклин фикир?..."

Булахдин рехъ. Квар къуьневаз къвезва руш тIарам.
Ярдин дидар хъанвай хабар Муи ятIа ам?!

Квар-гунгуник. Руш гададив рахазва серес.
Кварци ацIай гузва цIарцIар кье вацран эвес.

Лацу хуьруьн* гуьнед хивел кьве къвед я къуша.
Хъсан хъана, акъатзавач хаиндин ружа!
Алванрин клунчI ала хуьрез Магъмудан сурал,
Лугъузвай хъиз: "Ашкъидин цIай тухъвенвач хура!..."

* Кахаб-Росо - авар чIалал Лацу хуьр.

Эхъ, шаирар хада, рекъидач гъавилай лугъузвай-
ди я.

ГАЗЕТ КХЪИЗВАЙБУРУН ДАФТАРРАЙ

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

Сифте мектеб

Инкъилабдин экуьник кваз,
Илимдин рехъ ачухна на.
Гуьне патан авам халкъар
Шегьре рекъел акъудна на.

Гагъ арабрин, гагъ туркверин
Чаларкай чаз чалар хъана.
Авачиз чаз а клел-кхьин,
Чун ханлариз луклар хъана.

Циферикай хкатна рагъ,
Ишигълаван хъана Куьре.
Куькьюрайла сифте чирагъ,
Ачухна чаз мектеб хуьре.

Алат хъана вахтар, йисар,
Хуьруьн къене хъана мектеб.
Авай чпихъ риклин къастар,
Келун хъана мурад-метлеб.

Хуьре авай кесиб синиф
Хъана уях, мектебдиз физ.
Фейи уьмуьр лугъуз гъайиф,
Илимдин рехъ кьуна клевиз.

Гуьне патан къадим шегьер,
Вун алмирин макан хъана.
Гъетягърин чи мектебдикай
Келдайбуруз дарман хъана...

Къведачни, хва?..

Шумуд йис я вун зи патав гумачиз,
Мармард къван хъиз ракъидани
риклиз зи.
Бубад къваллиз къвал лагъана
текъведай,
Хкведачни зун къейила сурални?

Саймиш тийиз, фидани бес
яргъарай?
Вун аквазва гъамиша заз ахварай.
Физ-хкведай даим ачух варарай,
Хкведачни зун къейила сурални?

Вахтар къведа, вунни, зун хъиз,
твал жеда,
Рикле лугъуз тежер жуьре
тлал жеда.
Рикл кудай кас тахъайла вуч
гъал жеда?
Хкведачни зун къейила сурални?

Яб тагудай диде-бубад гафариз,
Гъакл физва жал чара къвале
ахвариз?
Вуч лугъуда на багърийриз,
дустариз?
Хкведачни зун къейила сурални?

Я хва, къевезвач ви ван "гъинва даж"
лугъуз,
Зи рикл кузва, авачни са гъахъ
лугъуз.
Первана яз жемир вун акл яб тагуз,
Шез къведа вун бубад сурал
са юкъуз...

Даир дуст

Михи рикни, къилихарни ава вахъ,
Гъар са хуьре къаз алахъда
дустар на.

Уллу Гъетягъ хуьруьн твар на
вине яхъ,
Пудкъад йис ваз мубарак хъуй,
Даир дуст!

Яр-дустарин алай даим гъилерал,
Ви тарифар ийиз мелни-мехъерал,
Шадвал ийиз хуьруьнвийрин
гъенерал,
Вун гъамиша хуьраи клубан,
Даир дуст

Ви тарифар ийидач за гафаралд.
Аквазва чаз гъар са къвалах
краралд.
Шад межлисар хъуй ви къвалин
варарал,
Хуьруьн дамах, жегъил-жаван,
Даир дуст

Чи бубайрин камаллу тир къвалахар,
Хкваш рикел, ая абурал дамахар.
Гъулдандин хъиз, клевиз яна
даяхар,
Акурай чаз хайи макан, Даир дуст.

Вун хътин къегъал рухваря чаз
мад хуьраи,
Бул бегъердив агакънавай
гад хуьрай!
Мел-межлисар кьиле тухуз
шад хуьраи,
Авай клеви намус-виждан,
Даир дуст

Зун хуьрвач, зи рикл ана
къекъевезва, -
Чи бубаяр къекъевей гъар са рекъера.
За даим зун гъетягъви я лугъузва,
Авайвилляй вун хътин инсан,
Даир дуст

Риклера

(Чи бажарагълу шаир И.Гъуьсейинован руьгъдиз)
Ибрагъим, вун къенавач,
Амуькда чи риклера.
Ви твар чна чилик тач,
Ам жеда чи мецера.

Вун шаир туш, са рагъ я,
Халкъдиз ишигъ чукурдай.
Вун женнетдин са багъ я,
Гъахълу рекъер къалурай.

Ви гъавурда акъунач
Бязи ксар девирдин.
Ви гъиссеро кайибур
Кьиле хъанва уьмуьрдин.

Ви ктабра шиирин,
Девлет ава царара.
Чи къегъал хва девирдин,
Сууст хъухъ ширин ахвара.

Вахтар физва

Вахтар физва, бахтар физва,
Чи уьмуьрдин йисар физва.
Вун риклевав, йиф - югъ талгъуз,
Зи рикл алай йикъар физва.

Агакъайла къведан гадни,
Фикирар чи хъанач садни.
Вахт ама чаз, уьмуьр - мадни,
Гъайиф лугъуз вахтар физва.

Лацу маргъал яна кьилиз,
Чара жезвач я дердиниз.
Эхират (й)къан фикир тийиз,
Чи къведанни бахтар физва.

Хъайила ви беден зайиф,
Фейи уьмуьр лугъуз гъайиф.
Фикир ая, захъди илиф,
Чи ашкъидин вахтар физва.

Мад лугъудай гаф амач ваз,
Ви фикирар лагъ вуна заз.
Чи дердияр ялмир яргъаз,
Яшлувилихъ вахтар физва.

Дамахзава

Шумуд жуьре авазар на кхъизва,
Гъар аваздихъ вичин дадни ад авай.
Ви нагъмайрал гъар са алат рахазва,
Шуьрбетдихъ хъиз чпихъ ширин
дад авай.

"Рычал", "Лейсан", "Беневша" ва
гъакл "Мирес" -
Ви манияр ала мехъер-мелерал.
Майина вах, ви авазрин назик сес
Хкаж хъанва Шагъ дагъларин
синерал.

"Келед хивъяй" Шарвили чав
рахазва,
Зуьрнедин ван туна Шалбуз
дагълара.
Гъар са мани машгъур хъана
аквазва,
Шад билбилри тикрарзава
багълара.

Аллагъди ваз илгъамдикай пай гана,
Ашкъи твадай халкъдин руьгъда,
риклера.
Ви маниери чаз ашкъидин цай гана,
Бубуяр хъиз экъечизавай никлера.

Чи район

(85 йисаз талукъ яз)
Яшар ятлан къудкъанни вад,
Вав гекъигдай авач гъич сад.
Сулейманан ватан я вун,
Бул бегъердин макан я вун.

Емиш багълар, тегилд чуьллер,
Къвалахиз кье шад я эллер.
Авадан жез хуьрер-къвалер,
Дамахзава вал, чи район.

Цийиз тукькуьр хъийиз хуьрер,
Гъяркъуь ийиз шегьре рекъер.
Жегълари кутаз демер,
Бахтлу патахъ физва район.

Йис-йисалай акваз жегъил,
Ачухариз халкъдин гуьгуьул,
Шалбуз дагъд хъиз хкажна къил,
Адалатлу жезва район.

Ширширдин ван япара (а)ваз,
Чар булахар физва ргъаз,
Мал-лапагдин суьруьяр гъаз,
Ви яйлахрал шад я, район.

ПРИПЕВ:
Чи район, чи район,
Бахтар хуьраи ваз.
Вах - стхад гъилер къадай
Дустар хуьраи ваз.

Абдулрашид РАШИДОВ

Дустуниз чар

(Константин Украинадин Фастов шегьердай я. Армияда чна санал Ватандиз къуллугъна)

Саламар ваз, хизандиз ви,
Самур вацлун серинар гвай.
Кланвилер къабула чи,
Стхавилин майилар гвай.

Дуст Константин, рикел
хкваш,
Ватан санал хвейи йикъар.
Вун атана тлуьр уртах аш,
Келед хивел феи йикъар.

Лянет хуьраи туп тир уьлкве
Тике-тике авурбуруз.
Вуч мусибат тунва лагъ, кье,
Рехъ гана къил атурбуруз.

Чи дустувилин ипекдин гъал
Атлуз клани кьузгунрин сел

Пайда хъанва, чуьриз чи гъал,
Сурай хкиз фашистрин гел.

Са Аллагъдиз икрамзавай
Халкъар гъа икк къакъуд женни?
Агъзур сарин илгъам чавай
Риклерай бес акъуд женни?

Чи дуствални чи ивиар
Икк долларрихъ маса гудан?..
Стхадин бес икк ивиар
Экъичдани, клерна гардан?

Киевдин Русь туширни бес!..
Квехъ галаз кье дегишзава?
Уьлкведава кьузгунрин сес,
Пак уьмуьрар уьдмишзава.

Вагъшияр гъикл хъана пайда?
Шарагар нез - цийи къайда.
Гуьрметар хъанва хирде,
Ажалдикай женни савда?

Гъикл рехъ гана Аллагъди икк,
Ислягъ халкъдин акъудиз рикл?
Эхдач чили гъич са фасикъ,
Ииртижвилиз къведа са ийикъ.

Муминат ШЕРИФОВА

Бубадиз

Зи фикирдиз пара мукъвал аял
вахтар хквезва,
Цициб хъиз зун югъ атана ви
гуьгуьуна къекъевезва,
Зи амалрал,зи гафарал вун
члагана хъуьрезва,
Гъа вахтарихъ цигел я зун,
чан буба...

Им нинди я,ам квез герек я
лугъуз,
Ви къил тла ийиз, вун суаприв
гъелекдай,
Са живзи зун бирдан начагъ
хъай члавуз,
Вун захъ гелкъвез, на заз
чара-куьмекдай...

Яшари шигъ янавай вилер ви,
Заз абурай зи аялвал
аквазва,
Зегъмет ацалтна, тади ганвай
гъилер ви,
Чи фаращ хъай уьмуьр абрал
алазва...

Куругъли КЪАЛАЖУХВИ

Руьгъдин гъалаба

Са береда царар кхъиз гаф къведа мецел,
Садлагъана харар хъиз акъатда къецел.
Гъалаба ква алемдик - хъсан туш гъалар.
Къабул жедач руьгъдивай карапати крар.
Гъахъ амачир дуьньяда жедачни сугъул?!
Дуьзни какур алцумдай амач хъи шугъул.
Гзаф жезва пинечияр, бебелукар хъиз,
Винелай чеб аквада чепелукъар хъиз.
Тамарзу яз Алпандихъ цигел я чилер,
Тлалариз чи эллерин мичл жедач вилер.
Генгвал авач, ленг хъанва генани бетер,
Мягкем къадай кас авач бахтуни кьенер.
Кьил акъатич куьруькрай хахайрин кьенин,
Сирнавзавай гъавизра пуларин дерин.
Часпар чизмач нефсинин, шуьткъвенва гъейрат,
Тух хъайила хъжедач хъи жемятдал меслят.
Аквазвайди керкийрин* гъерекатар я,
Акъул фенвай дуьньядин керематар я.
Сегънейрайни майданрай рахазвай гафар
Къалп гугрумиз тешпигъ я галачир марфар.
... Дагълар къакъан мягкем я, эгълияр - гуьркем.
Лекъермакан муьтлуьгъ тежер ватан я уьткъем.
Авачиз туш миллетдихъ имканни гъадди,
Тухун патал гъар са кар анжах виликди.
Акат тавуй лезгидин руьгъдик гъалаба,
Синих кутун хас тушир чилик тлулаба.
Вилик фирай гъамиша къастарни камар,
Авазва чахъ дамахдай дагъларни тамар.
Лайих тирвал миллет чи хуьраи мад сейли,
Руьгъ хкаждай гафарини гурай теселли:
Гуььм акъалтдач Ватандал руьквадин патан,
Гардан клрдач садрани на, Лекъермакан!

Самур

Керкияр* - анжах чпихъ ялдайбур.

Рамазан КАИТОВ

Къве царар

Пагъ, инсанриз хъаначиртла нефс пехъи,
Уьмуьр гъикъван жедайтла гъа чи яргъи!..
Шад йикъарихъ шедай югъни жедайд я,
Ам инсанди ша талгъайтан къведайд я.

Бандитрикай хъанва карчи итимар,
Инсанрикай гъикл хъанатла "етимар"?

Кими жедач лугъуз ламраз ялдай пар,
Къимишдач хъи, къаз адакай са хабар.

Жегъилвал гур базар эгер хъанайтла,
Яраб базар гъикъван гурлу жедайтла.
Женнет - жегъеннем чан аламаз

аквазва,
Са бязибур чизни-течиз рахазва.

Академия авуртани вуна клел,
Пул авачтла, фидач ише, къвемир хъел!
Фана дуьнья, недайбуруз кван я вун,
Нез тежердаз мармардин са къван я вун.

Хъайивалди ялтах члехи къуллугъдал,
Вилер хъана ришветдални дуллухдал.
Къекъевейтани чирагъ кьуна гъар пипле,
Инсанвал квай сад аквачни бес виле?

Ша, фимир куьн а нефсинин терс хуруз,
Вуч гъаз фида и дуьньяда а суруз.
Акъатайла тахтун къакъан гурариз,
Вил вегъедач агъадавай кларариз.

Кьил алачиз хкаж жезва кьиметар,
Ибур яни халкъдиз авай "гуьрметар"?
Дарман тежер и дуьньяда зурба тлал
Кьюьзуьвал я, клула авай терс ажал.

Бубад акъул веледдиз туш бегенмиш,
Виле-цаз хъиз, жеда гъа ам тепилмиш.
Тукъвейи квалле фитнес твадай терсина,
Ахъиндавай яргъа хъухъ са версина,

Пулди пехъни ийида жед гуьрчегар,
Папарикай ийидайвал "эркекар".
Дерт авачиз, дерт авайди рахачир,
Экуь дуьнья адаз фана аквачир.

Чарадан фак кткай аялни жуванд туш,
Нехирда шеври мални жуванд туш.
Ферсузда ви гъвар ракъурда цлападай,
Ферлу касдиз аш гъатда ви хападай.

Къвед лагъай паб шалвардин са пине я,
Уьмуьр пучдай фикирдин бед дегъне я.

Конкурс

Гележегдик умудар кваз

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гьафтеда Махачкъалада, Расул Гьамзатован тварунихъ галай Милли библиотекада Дагъустандин жегьилрин инновационный Конвент хъана, адан сергьятра аваз жегьилрин инновационный проектрин республикадин V конкурсдин финални кьиле фена. Инновационный Конвент - им чеб гележегда ишлемишун умуд кутаз жедай идеяяр авай ксариз а идеяяр

кьилиз акъуддай мумкинвал гун лагъай члал я. И серенжемдин тешкилатчи Дагъустандин жегьилрин крарин рекъай министерстводин "Жегьилрин инновационный центр" тир. Куьмекар гайбурун жергеда ава: республикадин жегьил алимрин совет, Дагъустандин вузрин кьиле авай ксар, Plug&Play Dagestan бизнес-инкубатор (ДГТУ-дин патав гвай), "Ростелеком" ОАО-дин Дагъустандин филиал...

Конкурсдин макъсад инновационный хиле машгул жегьил алимрин ва изобретателрин кваллах активламышун, жегьил пешекаррин руьгъ жажун, инновационный технологирал жегьилрин фикир желб авун, ихътин ксариз садаз-садавай тежриба къачудай чка тешкилун ва икI мад тир. Конкурс агъадихъ галай пуд номинацийрай кьиле фена: "Виридалайни хъсан инновационный проект", "Виридалайни хъсан IT-проект", "Инновационный правовой ва экономикадин жигъетдай къуват гун". Малум хъайивал, конкурсдин вири санлай 70-далай виниз арзаяр ганвай. Абурукай 35 иштиракчи финалдиз акъатна.

Серенжем ачухуниз талукъарнавай шад мярекатдал, мугъманрихъ ва иштиракчийрихъ элкъвена, хуш келимаяр РД-дин

жегьилрин крарин рекъай министрдин заместитель **Агъмед ДИБИРОВА**, РД-дин алакьадин ва телекоммуникацийрин рекъай министрдин заместитель **Гьимбат ГЪИМБАТОВА**, Евроазиатский транспортный инновационный центрадин председатель **Гьамид ХАЛИДОВА**, ДГТУ-дин илимдин ва инновацийрин кваллахдин рекъай проректор **Елена ПАВЛЮЧЕНКОДИ**, ДГУ-дин интеллектуальный хусусиятдин ва инновацийрин кваллахдин управленидин начальник **Хадият МУЪГЪУБТ-**

ДИНОВАДИ ва масабур лагъана. Кьилди къачуртIа, **Агъмед ДИБИРОВА** инноваторар гележегдихъ умудар кваз килигзавай, чпин кваллах дериндай чизвай ва адан хъсан гъавурда авай ксар тирди кьейдна. Къенин юкьуз ахътин ксариз чпин алакьунар ва чпин идеярин артуханвал къалурдай шартIар (майданар) авачирдал фикир желбна. Идахъ галаз алакьалу яз, нубатдин конвентдал инвесторизни теклифун планрик квайди, хъсан проектар уьмуьрдиз кечирмишун патал шартIар тешкилуникай фикирзавайди алава хъува.

Мярекат давамарай ва эхирдалди кьилени тухвай Дагъустандин жегьил алимрин советдин председатель **Дмитрий ГЕВОРКЪЯНА** РФ-дин Президентдин патав гвай илимдин ва образованидин рекъай Советдин, илимдин образованидин хилера жегьилрин крарин рекъай Координационный советдин чар келна. Идалайни гьейри, ада чи республикада кьиле тухун адетдиз элкъвенвай инновационный конвентдин тарихдикайни куьрелди суьгъбетна. Адан суьгъбетдай малум хъайивал, илимдал машгул жезвай, чпик еке умудар кутаз жедай жегьил рушарни гадаяр чахъ тIимил авач. Алатай йисара кьиле тухвай и жуьредин серенжемри ахътин-

бур майдандизни акъудайди рикел хкана. ИкI, 2010-йисан 14-декабрдин Москвада "Сколково" инновационный центрада "Россия, вилкиди!" инновационный форумдин сергьятра аваз Вирироссиядин жегьилрин инновационный III конвент кьиле фена. Анал "Звоьркинан премия" конкурсдин нетижаярни кьунай. ДГТУ-дин аспирантка **Сабина Агъевади** "Инновационный идея" номинациядай гъалибвал къазанмишна. А члавуз Россиядин Президент **Дмитрий Медведева** С.Агъевадив инновацийрин хилей Владимир Звоьркинан тIварунихъ галай милли премия гунин гъакьиндай дипломнаград вахканай. И серенжемдал рахай ксари ихътин агалкъун къазанмишиз алакьайдалай куьлухъ Дагъустандин жегьилрин активвал хкаж хъайиди, яваш-яваш гьалар хъсан патахъ дегиш жез башламышайдини кьейдна. Жегьилриз чпин алакьунар къалурдай ихътин серенжемар тешкилун ва кьиле тухун республикадин гележег патал хийирлу кар тирдал, эхиримжи вахтара неинки са Дагъустандай, гьакI чи чIехи Ватан Россиядайни алимар - чпиз бегь-

ерлудаказ кваллахдай шартIар тахъун себеб яз-къецепатан уьлквейриз куьч жезвайдални фикир желбна.

Гуьгъуьнлай конкурсдин иштиракчийр пуд патал пай хъана, гьарда вичи иштиракзавай номинациядай милли библиотекадин дараматда къалурнавай чкайра чпин кваллах давамарна. ИкI, "Инновационный правовой ва экономикадин жигъетдай къуват гун" номинациядай 1-чкадиз **Заур ИСМИХАНОВ**, 2-чкадиз **Ислам УСТАЕВ**, 3-чкадизни **Ренат КЪАГЪРИМАНОВ** лайихлу хъана.

"Виридалайни хъсан IT проект" номинациядай **Руслан КЪАГЪРИМАНОВА** - 1, **Марат МЕГЪАМЕДОВА** ва **Расул КИШОВА** - 2, **Тимур ЕНИКЕЕВА** 3-чкаяр кьуна.

"Виридалайни хъсан инновационный проект" номинациядай 1-чкадиз **Жума КЪУРБАНОВА**, 2-чкадиз **Шамил ЧАЛАБОВ** ва **Балугълан МУСАИБОВ**, 3-чкадизни **Алена КЪУРБАНОВА** лайихлу хъана.

Гъа и йикъан нянихъ инновационный конвентдин нетижаяр кьуниз талукъарнавай мярекатни хъана. Анал гъалиб хъайи жегьилриз дипломар ва сертификаттар, вири финалистрив лагъайтIа чухсагуьлдин чарар вахкана.

Дагъустандин тарихдай

Лезги члалал сифте яз

ЦИЙИ КТАБАР

Мердали ЖАЛИЛОВ

И йикъара чав Махачкъалада "Мавел" чапханада басма авунвай цийи ктаб агакьнава - "Асариде Дагъустан". Автор чи халкъдин лап нуфузлу ва гъакьван машгуьр инсанрикай сад тир алим, арифдар, шаир, общественно-политический деятель, и йикъара вичин 180 йисан юбилей гегеншдиз кьейднавай **Алкьвадар Гьасан эфенди**, - вичин вахтунда (XIX асир) мусурманрин диндин зурба къуллугъчи, алим ва педагог хъайи **Гъажи Абдуллагъ эфендидин хва я**. Акъазвайвал, чи гъилиз атанвайди гзаф надир шей, виче гъатнавай ирсинал ва чирвилерал гьалтайла гекъигун авачирди я.

Ктаб ачух жезвай чинал кьейднавайвал, ам "Сулейман-Стальский район" муниципальный тешкилатдин куьмекдалди, яни гьадан харжийралди акъуднава. Генани кьейднава хъи, ктаб автордин дидед члалал - лезги члалал - акъудзавай "сифте издание я".

Дугъриданни, вич теснифна акъван йисар (саки 140 йис) алатнаватани, чи къенин келзавайбуруз а ктабдикай са артух чидач. ГьакI хъи, ам туьрк члалал кхъенвайди яз, сифте яз 1903-йисуз Баку шегьерда чапдай акъатна. Инкъилабдилай гуьгъуьниз, Дагъустандин тарихдиз (лап къадим вахтарилай инихъ) талукъди хъуниз килигна, и ктаб чи республикадин а члаван образованидин наркоматдин тапшургуьдалди 1929-йисуз Гьасанан хва Али Гьасанова урус члалаз таржума авуна чапдай акъудна.

Адалай куьлухъ гежалди мад и ктабдин гуьгъуьна кас хъанач. Анжах арифдардин 160 йисан юбилейдин вилик, и сефердани урус члалал, а ктаб публицист ва шаир **Шихзада Юсуфован** куьмекдалди чап хъува (1994-йис).

Лезги члалал ам элкъуьрунин ва ктаб яз чапдай акъудунин залан ва жавабар кваллахдив эгечиз жезвачир.

И жигъетдай, дугъриданни, и сеферда акъуднавайди гъакьван кьит шей я. Адал зегъмет чIугур вирибуруз чухсагуьл лугьун кутугнава. Чна а кар ийизва.

Чаз малумарайвал ва ктабдални кхъенвайвал, чапдай акъуднавайди гьелелиг 50 экземпляр я. Имни шаиррини журналистри, алимри келна, чпин фикирар лагъана, и изданидал редакторрини таржумачийри кваллах хъува, ктабдин ери хъсанарун паталди авунвай кар я.

Гъа и кардихъ галаз алакьалу яз чаз са шумуд теклиф гуз кланзава.

1. "Асариде Дагъустан" чи здебиятдинни медениятдин тарихда лап надирди хъуниз килигна, ам чапдай акъудзавай гьар сеферда гьич тахъайтIа адал кваллахнавай редактордин хъайитIани баянар галай, ктабдин цийивал, кьетленвал квекай ибарат ятIа къалурзавай, адал икьван члаваралдини кваллахдай ксарин зегъметни квадар тавуна, сифте гаф кхъин чарасуз я.

МасакаI, ихътин кьетлен ктаб

вуч паталди акъудайди ятIа, келзавайбуруз гъавурда акъадач.

2. Лезги члалал и ктаб сифте яз таржума авурди ва ктаб хъиз гьар садавай кваллахдин жедайвал акъудайди "Лезги газетдин" редакция я. Адал а члаван (1990-1991-йисар) таржумачийринни редакторрин, илимдин рекъайни алимрин хъсан къуватар желбна. ГьакI хъи, са касдила, яни гьар акатай нелай хъайитIани, ам таржума авун (гъатта урус члалал) алакьдай кваллах туш. ГьакI хъи, текстина лап гзаф куьгъне тIварар, гъакIни араб, фарс, туьрк члаларай атанвай ибараяр, мисалар, диндихъ галаз алакьалу гафар гзаф ава. Къенин аямдин таржумачийриз а дережада а члалар чидач. Ида гьар садавай еке жавабдарвал истемшиззава.

"Лезги газетдин" редакцияди (къилин редактор А.Саидов, жавабдар секретарь ва таржумачи Д.Бейбалаев, таржумачи Гь.Гьамзатов (проза), Р.Ризванов (шиирар), алим-арабист ва месляччи Гь.Садыкъи) еке кваллах бегьмарнавай. Келдайбуруни ам хушдиз къабулнай. Амма гила, и ктаб акъуддайла, бинедиз къачунвайди гъа таржума ятIани, а члавуз зегъмет чIугур вири ксарин тIварар кун лазим тир.

3. Ктабда гилани са-са гафар, иллаки тIварар кхъинин тайин са къайда вилив хвенвач. Месела, **Алкьвадар Гьасан-Эфенди**, **Алкьвадар Гьасан-Эфенди**, **Алкьвадар Гьасан-Эфенди** ва икI мадни, са шумуд жуьре гьалтзава. Чи гьисабрай, **Алкьвадар Гьасанан илимлувилин дережа къалурзавай "эфенди"** гаф чараз ва гъвечи гьарфунилай кхъин дуьз жедай.

Хас тIвар Гьасан-Эфенди тиртIа, им маса месэла тир. Амма Гьасана вичи "эфендидин" дережа геж атайди хиве къазва.

4. Ктабда хейлин орфографиядинни пунктуациядин гьалатриз рехъ ганва. Гъавилай адаз жавабар корректор, алимрикайни литераторрикай ибарат махсус редколлегия хъун герек я. Ктабдин ери ва метлеб хуьн чи къадим ирсинив къадирлувилелди эгечIун жедай.

Мадни, ктабдал кваллахай ксарикай рахадалани, кхъидайлани, сифте нубатда, адан таржумачийрин, консультантрин (меслятчийрин), спонсоррин, ахпа редактординни корректордин (гзаф ятIа, вирибурун) тIварар кун адетдин кар я. И кар гьелелиг авунвач.

Инанмиш я, цийи издание лап вини дережадинди жеда, келдайбуруни дериндай разивал къалурда.

“Шарвили” ансамбль - Бакуда

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Гъилевай йисан 10-18-НОЯ-БРДИЗ Азербайжанда ашукърин 2- международный фестиваль хъана. Халкъдин милли музыкадин искусстводин и къетпен суварик иштиракун патал Азербайжандин, Ирандин, Туркиядин, Узбекистандин, Къазахстандин, Туркменистандин, Къиргъизстандин ва Россиядин ашукъриз теклиф-

Расим ИБРАГЪИМОВ ва Рубаба КЪУРБАНОВА фенвай.

Фестивалдин программада тайинарнавайвал, са гъафтедин къене ашукъри Баку, Евлах, Гедабек, Къазах, Ужар, Шамкир, Товуз шегъерин жематрихъ ва анра килигуниз лайихлу чкайрихъ галаз мукъувай таниш хъана, концерттар гана. Фестивалдин къилин серенжемар - мугъманар къабулун, мярекат ачухун ва агалун, милли библиотекада “Ашукъ Пери” ктабдин пре-

культурадин министерстводин дипломризни риклет аламукъдай къиметлу пишкешриз лайихлу хъана.

“Ци чна къвед лагъай сеферда яз и фестивалда иштиракна. Азербайжанда ашукърин искусстводиз гъукуматдин дережада дикъет гузвайди аннамишайтла, чун хътин гъевескарар патал им хъсан мектеб я. Ихътин мярекатри, гурушмишвилери чи халкъарин стхавилини дуствилин алакъяар мягъкемарзава.

“Шарвили” ансамбль

навай. РД-дин культурадин министерстводинни халкъдин Яратмишунрин къвалин меслятдалди Россиядинни Дагъустандин патай аниз Ахцегъ райондин ашукърин “Шарвили” ансамблдин дестедик кваз гъевескар ашукъар тир Саид ва Сафидин ЭСКЕРХАНОВАР,

зентация авун, Гъейдар Алиеван сурални шагъидрин аллеядал фин, Азербайжандин Госмуздраттеатрдин залда гала концерт гун. Сиве-сивди ацлузвай залра пешекаррини тамашачийри лезги ашукъриз пара къадар сагърай лагъана! Абуру Азербайжан республикадин

Халкъдин дипломатиядин ма-надин ихътин серенжемар чи арайра гъикъван пара хъайитла, къунши халкъариз чпис-чеб гъакъван мукъувай чир жеда”, - разивилелди къейдзава гъевескар ашукъ, РД-дин культурадин лайихлу работник Саид Эскерханава.

“Имам Шамиль. Ахульго” фильм жеда

ЧИ КОРР.

Дагъларин улькведин ва Чечнядин имам хъайи Шамилакай фильм туькьурунин къвалах къиле физва. Алай вахтунда и важиблу къвалах тамамарзавай “Дагъустан” кинокомпаниядин генеральный директор М.А.Абдулкъадирова тестиьарзавайвал, фильмдин куратор яз тайинарай РД-дин Гъукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель А.Ш.Къарибован къайгъуяр къалин тирди фикирда къуна, ада Дагъустан Республикадин Къил Рамазан Гъажимурадвич Абдулатиповавай фильм гъазурунин къвалахдиз регъбервал гунин важиблу везифаяр РД-дин Халкъдин Собранидин аппаратдин руководителдин заместитель А.С. Сатираевал ихтибарун тлабабна. И тлабабунин тереф хуьналди РД-дин Къил Р.Гъ.Абдулатипова фильм вахтунда тамашачийри агакъарун патал чарасуз тир маса серенжемарни къабулунин патаяхъай тагъкимарна. Алай вахтунда фильм ери аваз ва дунь-

ядин лап машгъур фильмайрин дережадиз акъудун патал 16 касдикай ибарат тир тешикллу-вилини комитет кардик ква. Комитетдин составдик республикадин Къилелай алава А.Ш.Къарибов, Гъ.М.Гъамзатов, С.Д.Умаханов, С.А.Керимов, Т.А.Исмаилов ва маса жавабдар къуллугърал алай агъваллу ксарни ква. Идалай алава къаюмвилини членрини чпин къвалах пайгардик кутунва. Адан составда лагъайтла 6 кас ава. Чебни асул гъисабдай духовный управлендин жавабдар къуллугъчияр я.

Гъилевай йисан алатнавай

11 вацран вахтунда “Кинокомпания Дагъустан” ООО-ди хейлин къвалахар къиле тухванва. ИкI, республикадин меркез Махачкъалада “Дагъустан” кинокомпаниядин” офис кардик акатнава. Ана къвалахзавай работни-рин къадар 13 касдив агакънава. Чпини 20-25 агъзурдав агакъна гъар вацра мажиб къачузва. Дагъустандин муфттийдихъ ва адан заместителрихъ галаз гурушмишвилер тешиклнава. Абуру Имам Шамилакай фильм гъазурун хъсан кар жедайди къейд-на. Фильмдин режиссер Константин Бутаевахъ галазни компаниядин векилар гурушмиш хъана ва абуру санал Ахульго дагъдизни хкаж хъана.

Компаниядин векилар РД-дин Къил Р.Гъ.Абдулатиповахъ галазни гурушмиш хъайидини къейд тавуна жедач. И вири серенжемриз гъелелиг миллионни 250 агъзур манат харжнава. А харжияр вири “Дагъустан” кинокомпаниядин генеральный директор М.А.Абдулкъадирован хусуи такъатрин гъисабдай авунвайбуру я.

Къез чидани?

Ислягъ къушар

Гъазурайди - Ханум ШАЙДАБЕГОВА

ЛИФЕР, хуьруьн нуьквер инсан яшамаш тежезвай чкада акъваздач лугъудай гафар заз гъевечли члава-лай ван хъайиди я.

И гъакъикъат куьчедиз экъечайла, я туш даklarдай килигайла, аялар къугъвазвай майдандал, абурухъай эсиллагъ киче тушиз, лифери алтлушна, анал чпис вегъенвай ем нез акунуи тестиькарзава. Нуькверни жеда гъанрал, къез ацукъиз, са твар къачуз, кат хъийиз. ИкI, лиферикай гзаф ихтилатар, къисаяр ава. Ингъе абурукай са шумуд.

Фольклорди гъар са къушран къетпен лишанар къейднава. Эгер пехъ кефи члурдай, чубарук - йисан виридалайни шад бере - гатфар алуькзавайвилини хабардин лишан ятла, лиф “ислягъвилини къуш” яз гъисабзава. Адан твар пак ктабрани гзаф тикрарзава. Виридуьньядал яд акъалтна куьтягъ хъайила, Нуьгъа алемдиз сифте лиф ахъайналдай.

Пак Руьгъ (Дух) чилерал лацу лифрен кIалубда аваз эвичналдай. И къуш милаймвилини, хъсанвилини, экуьвилини, хуш хабардарвилини яз гъисабзава.

Лиф къиникъ гунагъ кар я. Лап фадлай инсанри лифери ухшарда аваз малаикри лув гузвайди ва дуньяда гъихътин крар къиле физватла килигзавайди я лугъунрихъ инанмишвал ийизва. Идалайни гъейри, гуя къейи ксарин руьгъери, и къушран ухшардиз элкъвена, чпин багърийрал къил члугъвазвалда.

Дуньяда 800-лай виниз жуьреба-жуьре жинсерин (жуьредин, рангарин, лув гуз алакьунрин жигъетдай) лифер ава лугъуда. Россияда 200-дав агакъна жинсерин лифер ава.

Инсанди 5000 йис идалай вилик вили тавунин рехи лифер гъилив вердишарна. XII асирда почтовый лифрен къимет арабрин миьхи ивидин айгъурдин (эркек балкIан) къиметдив барабар тир.

Лифериз шегъерар багъишзавай. Месела, машгъур Вавилон лифери шегъер тир. Къисайра лугъузвайвал, Вавилондин пачагъ дишегъли Семирамидади, лифрез элкъвена, цавуз лув ганалдай.

Къадим Египетда лифер почта-льонвиле ишлемишзавайтIани, абурукай хуьрекарни гъазурзавай. Азияда лифер незвачир. Европадин ульквейрин са бязи хуьрера лифер махсус чкайра артмишзавай ва абуру лежберрин якIун тек са хуьрек тир. Лиферин якI тлуьнин жигъетдай виридалайни ацIун тийир нефс американвийрихъ аваз хъана. Не-

тижада чилин винелай санай-масаниз лув гудай лиферин жинс терг хъана. Лифер абуру ваклар авай па-рахриз ахъайзавай.

И жинсинин Марта тIвар алай амай са лиф 2014-йисан 1-сентябрдиз зоопаркда къеналда. Ам рекъидалди зоологар и жуьре хуьз алахънавай, акур касдиз 1500 доллар пишкешдайди малумарнай.

Куьчейрин лифер тажуб жедай тегъерда туькIуьр хъанва. Сифте абуру тлуьн дуркIундиз, ам ацIайла, къве турбадикай ибарат туьтуьхдиз ракъурзава.

Шарагриз тлуьн гудайла, туьтуьхдин къваларай дудгъвердин дад галай къушран нек акъатзава. 10 йикъалай лифре шарагриз тлуьн хгъзвач.

Чал агакъай къадим девирдин “Повесть временных лет” эсерда къхъизва: “Княздин паб Ольгада лифер военный карда ишлемишна. Душманри адан къушунрин десте къунвай шегъердин гъар са къвалин агъалидивай 3 лифни 3 нуькI къуна, вичин патав гъун тIалабабна. Агъалийри гъасятда и кар къилиз акъудна. Ольгада къушар къушунрин арада паюн ва къушарихъ гъар садахъ къурай къав (чахмахдалди цIай ядай) гилигун истемизана. Нянихъ абурухъ галай къавариз цIай яна, къушар ахъайна, абуру цIаярни галаз чпин мукариз хъфена. Куз башламишна мукар, тевлеяр, къу-рар, векъ-къал авай чкаяр. ЦIаяр туьхуьриз хъанач, садлагъана вири къвалер кана.

Белогвардейчийри, Крымдай къулухъди члугъадайла, Севастополдин военный станциядин почтунин лиферни чпихъ галаз тухванай. Абуру чпин хайи къваливай 2500 км яргъаз Германиядиз акъатнай. Мумкинвал хъайивалди, абуру са-сада Севастополдиз лув хъана, чпин къвализ хъана, гъатта - херкъацI хъайибурни, буьркуьбурни.

Лиферикай ихътин къисаяр гзаф ава. Абуруз чпин хайи чка гъикI чир жезватIа лугъун патал ахтармишунар ийиз гъикъван алахънатIани, и кардай къил акъудиз хъанач.

Лифер туьретмишзавай моск-вавидин почтовый лифре 1929-йисуз лув гунин йигинвилей Вирироссиядин рекорд эцигнай. Ада 6 сятни 0,8 декъикъада 537 километрдиз лув гана, юкъван йигинвал са сятда 86 км-диз барабар хъанай.

Ватандин Чехи дяведин вахтунда военный почтовый лифери 15 агъзурдалай виниз телеграммаяр агакъарна.

1975-йисан декабрдиз Будапештда Советрин Союздин лифери сифте яз международный “Интерголубь - 75” выставкада ишти-ракна ва абуру международный 3, выставкадин 20 приздиз ва 47 дипломдиз лайихлу хъанай.

РФ-дин Федерациядин Советдин куьмекдалди

РФ-дин Федерациядин Советдин яшайишдин политикадин рекьяй комитетдин патав гвай здравоохраненидин месэлайрал машгул Эксперттин советди "Диде-бубади кьезвай гематологиядин азарар квайбуруз медицинадин куьмек гунин кваллах хьсанарун" темадай, чкадал атана, тухвай заседанидин нетижайрал асаслу яз РФ-дин Федерациядин Советди Дагъустан Республикадин здравоохраненидин министерстводив вичин меслятар агакьарнава. Идалай гьейри, регионрин ва федеральный дерержайрин законар акъуддай ва исполнительный властриз талуку тир теклифарни гана.

Федеральный ва регионрин дерержайрин законар акъуддай ва исполнительный властдин векилрин, гематологиядин рекьяй Россиядин машгур пешекаррин иштираквал аваз тукьурнавай меслятра гемоглобинопатиядин азарар квайбуруз медицинадин рекьяй лазим тир куьмек гунин, и азардин диагноз дуз эцигун таъминарунин барадай региондин «Гемоглобинопатия» программа, Дербент шегьерда сифтедин ахтармишунрин (пилотный) проектдин программа тукьурнуни ва кардик кутунин тапшургу гана.

Эксперттин советдин заседание кыле тухудай чка дуьшуьшдай хкянавайди туш. Дагъустан Республика гемоглобинопатиядин лап кыт жуьре тир талассемиядин азар гьалтзавай чка я. Алай вахтунда учетда и жуьредин азар квай 407 кас ава, яни гьар са 100 агъзур кас агъалийрал ахтын азар квай 15 кас гьалтзава. Кьейд авун лазим я хь, гемоглобинопатиядин, гьа гьисабдай талассемиядин азарар квай ксарин кьада думдуьздаказ тайнариз хьанвач, вучиз лагьайтла ахтармишунар кыле тухудай, виниз тир технологиярал бинелу, чарасуз герек кьайдаяр кардик кутун тавунвайвилай, республикада и азардин диагноз думдуьздаказ тестикулярдай мумкинвал жезвач.

Заседанидал кьейд авурвал, Дагъустан Республикада пулдин такьатар бес тахьуни гемоглобинопатиядин азарар квайбуруз сагъар хьийидай медицинадин лазим тир технологияралди вахтунда таъминариз тахьунал гьизва. Диде-бубади кьезвай гематологиядин азарар квай ксариз гьам Дагъустанда, гьам РФ-дин маса регионра медицинадин рекьяй лазим тир куьмек гуниз пациентрин регистрар авачиз хьуни, и жуьредин азарар квайди тайнарунин ва абур сагъар хьувунин рекьяй здравоохраненидин вири кьурулушри сикьаказ санал кваллах тавуни, кыт жуьрейрин анемиярин диагностикадиз бизнесуздаказ бес кьадаяр фикир тагуну чьуру таъсирзава.

Заседанидал диде-бубади кьезвай гематологиядин азарар квайбуруз медицинадин рекьяй ерилу куьмек гунин кваллах хьсанарунин серенжатар веревирд авунин нетижайра и мярекатдин иштиракчийри тайин тир теклифар ва меслятар кьабулна. Абур заседанидин нетижайра кьазвай документдин - Федерациядин Советдин яшайишдин политикадин рекьяй комитетдин здравоохраненидин месэлайрал машгул жезвай Эксперттин советдин кьарардин бинедат гьатна.

Аялрин гематологиядин, онкологиядин, иммунологиядин рекьяй Дмитрий Рогачеван тьваруних галай Федеральный илимдинни клинический центрадин кылин духтурдин заместитель **Наталья СМЕТАНИНАДИН** гафаралди, Дагъустанда талассемиядиз галаз женг чьугунин рекьяй сифтедин ахтармишунрин (пилотный) проект кылиз акъудуни ва региондин талуку тир программа тукьурнуни властдин эксперттин ва пациентрин векилрин кьуватар сад авуналди, медицинадин рекьяй гузвай куьмек вьиридан тьем акакьадайдаз элкьуьриз талассемиядикди азарлубуруз уьмуьрдин ерилу шартлар таъминардай мумкинвал гуда.

Девирдин истемишунрин дережада аваз...

Надият ВЕЛИЕВА

Вилик йисара вилиз таквазвай кьенепатан органрин азарриз талуку яз духтурри, азарлудан шикаятриз килигна, тахминан диагноз эцигдай. Бязи вахтара, азардиз талуку тушир дарманар гана, начагьбур телеф хьайи дуьшуьшарни тьимил жезвачир. Алай вахтунда медицинади йигиндаказ виликди камар кьачунва. Кьенепатан органрин думдуьз гьал чирдай цийи технологияр, азарар сагъардай нетижалу дарманар, рапар акъатнава.

Кьезепатан уьлквейра ва Россиядин чьехи шегьерра кьенепатан органриз килигдай УЗИ-дин аппаратрикой фадлай менфят кьачузвайтани, Дагъустанда ам эхиримжи 10-14 йисуз ишлемишиз башламишнава.

Азарлу хьанвай гьар са касди вич хьсан чирвал авай, хушдаказ рафтарвалдай духтурдал ацалтуникай фикирда. Шегьерда медицинадин гзаф центряяр кардик ква. Анра кваллахзавай гзафбуруз чпин хиве авай везифаяр намуслувилелди кылиз акъудзава.

И йикъара зун гьа ихьтинбурукай сад тир Махачкьала шегьердин диагностический центрадин гинекологиядин органрин УЗИ ийидай кабинетдин духтур, гинеколог-узиолог **Замира Исамудиновна БАГЛИЕВАДИХЪ** галаз гуьруьшмиш хьана. Адан кабинетдин ракларихъ УЗИ ийиз атанвай са шумуд дишегьли галай. Абур садазда Замира духтурдикой гзаф разивилин келимаяр лугузвай. Кар чидай пешекар хьунилай гьейри, ам хуш кылихрин инсан тирдини кьейдзавай.

Духтурдин патав гвай азарлу экъечайла, кабинетдиз фена, за Замира Исамудиновнадиз зун атунин мурад-метлебдикой лагьана.

Замира 1959-йисуз Кьасумхьурел Ханбалаев Исамудинанни Розадин гуьрметлу хизанда дидедиз хьана. Адан рагьметлу бубади вичин вири уьмуьрда образованидин хиле, гуьгуьнлай РД-дин образованидин министрдин заместителвиле зегьмет чьугуна. Ам хуьре-квалале, кваллахзавай коллективда, ярар-дустарин арада гуьрмет авай кас тир.

Роза дидеди пенсиядиз фидалди шегьердин жуьреба-жуьре поликлиникайра медсестравиле кваллахна. Ам вичин пешедал рикл алай, намуслувилелди зегьмет чьугвадай инсан ва кьайгьудар диде я. Абур пуд велед (2 гадани са руш) чьехи авуна. Виридаз кылин образование гана.

Чьехи хва Расул, эцигунардай инженер яз, Москвада яшамыш жезва, Марат аялрин "Умуд" тьвар алай реабилитациядин центрадин кылин духтур я. Дидедини бубади чпин веледар зегьметдал рикл алаз, чьехиди-гьевечиди чидайбуруз яз тербияламышна.

1976-йисуз Замиради Махачкьала шегьердин 38-нумрадин юкван школа хьсан кьиметар аваз куьтягьна. Жегьил руша Москвада журналистикадин факультетдик экечдай мурад авай. Амма диде-бубади, дишегьли патал духтурвал виридалайни кутугай пеше я лагьана, Дагмединститутдик экечлун меслят кьалурна. Гьа ик, 1976-йисуз Замирадикой ДГМИ-дин лечебный факультетдин студентка хьана. Вичикай лап хьсан пешекар хьунин мурад авай руша кьелдай йисара вири кьуватар дерин чирвилер кьачуниз серфна.

- Чи девирдин студентар кьелунал лап рикл алайбуруз тир, кьел тавун айиб кар яз гьисабдай. Экзамен кьабулзавай муаллимдал са вуз ятани гьалдарна ва я муаллимдиз пул гана кьимет кьачун чаз чир хьайи кар туш. Муаллимарни чаз дерин чирвилер гуз алахъзавай. Амма, гьайиф хь, гила маса вахтар алуькьнава, - лугузва Замиради.

Мединститутда экзаменар, зачетар гуз гьикьван четин тиртани, студентвиле йи-

сар акуна-такуна акъатна. 1982-йисуз институт агалкьунралди куьтягьайдалай гьугьуниз са йисуз Замиради Махачкьаладин 2-нумрадин роддомда интернатурада кьелна, гинекологвиле пеше кьачуна.

1983-йисуз жегьил духтурди вичин зегьметдин рехь республикадин физиотерапиядин больницада духтур-гинекологвилелай башламишна. Ина кваллахай девирда ада вич коллективдиз хьсан чирвилералди, алакьунралди, везифайрив, азарлуьрив эгечизавай тегьердалди хкянавай пешедиз вафалу тирди кьалурна. Амма жегьил гинекологдиз Бязи дишегьлийриз аялар вучиз жезвачтла, гинекологиядин органра гьихьтин дегишвилер физватла чирунин месэлайри секинвал вугузвачир.

Ик, 1999-йисуз ада Москвада РГМУ-да (Российский государственный медицинский университет последипломного образования) вад вацран вахтунда ультразвуқдин диагностикадай пешекарвал хкаждай курсара кьелна, гинеколог-узиологвиле пеше кьачуна. Россиядин чьехи шегьерра конференцияра иштиракна, гьакни республиканский диагностикадай центрада пешекарвал хкаждай курсара кьелна. Алай вахтунда ада Махачкьала шегьердин Нахимован куьчеда кардик квай диагностикадин центрада гинекологиядин органрин УЗИ ийидай кабинетдин узологвиле зегьмет чьугвазва. Алатнавай йисара ада гзаф дишегьлийрин азаррин думдуьз диагноз эцигна ва тади серенжатар кьабулуни нетижайра абур сагъни хьхьана.

Духтурдиз вичин кваллахда РД-дин здравоохраненидин отличник, кылин категориядин медсестра **РАБАДАНОВА Арипат Гьажимегьамедовнади** куьмек гузва.

Ингье ада вичин духтурдикой вуч лугузватна:

- Замира Исамудиновнадини за санал кваллахиз гзаф йисар я. Ам вичикай анжах хьсан келимаяр лугуьниз лайихлу духтур я. Ам, хьсан пешекар хьиз, вичин патав кьезвай азарлуьрихъ галаз ширин мецелди рафтарвалзавай камаллу инсан я. Масадан дердиникай хабар кьадай, дишегьлийрин сагъламвал патал галатун тийижиз зегьмет чьугвазвай ам девирдин истемишунриз жаваб гузвай хьсан духтур я.

Эхь, намуслувилелди зегьмет чьугвазвай, инсанвиле ерияр авайбуруз вири девирра гуьрмет авайди я.

РД-дин лайихлу, кылин категориядин духтур, здравоохраненидин отличник, гзаф кьадаяр гуьрметдин грамотайрин сагьиб Замира Исамудиновнадин вилик за са шумуд суални эцигна.

■ **УЗИ вуч я ва адакай гьикл менфят кьачузва?**

- Азар думдуьздаказ сагъарун патал сифтени-сифте думдуьз диагноз эцигна кланда. Алай девирда медицинадиз хь и кар патал жуьреба-жуьре мумкинвилер ава. Анжах виридалайни ультразвуқдалди ахтармишунин кьайда думдуьз яз гьисабзава. УЗИ,

азар кьеве гьат тавунмаз, вахтунда диагноз эцигунин чарасуз жуьрейрикай сад я. Ультразвуқдин куьмекдалди кьенепатан органар ахтармишзава, анра гьихьтин дегишвилер физватла датчикрин куьмекдалди экрандиз акъатзавай шиклиди кьалурзава. Чи кабинет Япониядин Sono Scope аппаратурадалди таъминарнава. Ада чаз азарлуьрин беденда авай жуьреба-жуьре азарар вини дережада аваз думдуьздал акъуддай мумкинвал гузва.

■ **Куьне йикъа шумуд кас кьабулзава?**

- 15-20 кас кьван.

■ **Куь кваллахдин практикада квел гьихьтин азарлуьр гзаф гьалтзава?**

- Аялдик квай, аялар тежезвай, хуруьрик тьурар (мастопатия) квай дишегьлийр, яичникра гормональный кистаяр авай руш аялар, диспансеризация физвай вахтунда хуруьр еке жезвай 14-15-йиса авай гадаяр ва гинекологиядин маса азарар квай азарлуьр гьалтзава. Ибуруз гормонрихъ галаз алакьалу азарар я.

Чна, узологри, диагноз эцигзавайди туш, гинекологиядин органра жезвай дегишвилерикай малумарна, сагъарзавай духтурдиз амай вири анализарни галаз диагноз эцигиз куьмек гузва. Адани, тади серенжатар кьабулна, азар сагъариз алахъзава.

■ **УЗИ-дикой азарлудаз са гьихьтин ятани зиян авани?**

- Лугун лазим я хь, ультразвуқди азарлудан бедендиз са чьуру таъсирни ийизвайди туш. Гьавилай ультразвуқдин ахтармишунар уьмуьрдин сифте сятериле ийиз жеда.

■ **Гьар йисуз кьенепатан органрин УЗИ авунин чарасузвал авани?**

- 40-йисалай алатайла, онкологиядин азаррин профилактика патал дишегьлийри гинекологиядин органрин ва хуруьрин УЗИ гьар йисуз авун лазим я.

■ **Квел кваллахда гьихьтин четинвилер гьалтзава?**

- Четинвал ам я хь, чи патав кьезвай азарлуьриз чпин гьалдикой, азардикой гьич са жуьрединни чирвал авачиз жезва. Абур сифтени-сифте чпиз рақдин азар авани лугуз хабар кьада. УЗИ-ди садрани рақдин диагноз эцигзавайди туш. Адахъ яргалди анализар, ахтармишунар авун галайди я. Телевизордай датлана медицинадай гзаф передачаяр гузва. Гьатта рекламайрихъ яб акалайтани, медицинадикой са гьихьтин ятани чирвилер кьачуз жеда.

Чи арада хьайи суьгьбетдай заз чир хьайивал, УЗИ зиян авачир, гьа са вахтунда азар ахтармишунин лап чарасуз жуьре я. Ада диагноз эцигзава, азар фадмаз чирна, вилик пад кьуни куьмек гузва. Ик, Замира духтурдин кваллах гзаф важиблуди, дишегьлидин-дидедин сагъламвал хуьниз талукарнавайди я.

Гьелбетда, хьсан пешекар хьун, кваллахзавай коллективди зегьметдиз кьимет гана, гуьрмет кьазанмишун - им шад жедай кар я. Гьа са вахтунда кайванвилеин везифаярни кылиз акъудун, дишегьлидиз хизандин бахтни хьун важиблу я эхир. Заз чир хьайивал, Замира духтурдиз чешнелу хизан ава. Уьмуьрдин юлдаш, зегьметдин ва яшайишдин рекьяй вилик финин министр **БАГЛИЕВ Малик Жамидиновичахъ** галаз санал Замира Исамудиновнади пуд тават тербияламышнава, абур кылин образование гана. Ик, чьехи руш Наидади, Даггосуниверситетдин экономический факультет акалтарна, газпромбанкда, Заиради, гьа и университетдин юридический факультет куьтягьна, центробанкда кваллахзава. Аминади Даггосмедикадемиядин 2-курсунуна кьелзава.

Чазни чи бажаргьлу, милайим, мергьяматлу духтурдиз чандин сагъвал, хизанда хушбахтлувал, кваллахдани еке агалкьунар хьана кланзава.

“Лезги газетдин” векилар Къурагъа

Алван РАМАЗАНОВА

И МУКЪВАРА “Лезги газетдин” кылиин редактор А.САИДОВ, политикадин отделдин редактор Н.ИБРАГЪИМОВ, хуси корреспондент Ш.ШАБАТОВ Къурагъ райондиз мугъман хъана. Абуру сифте “Къурагъ район” муниципальный тешкилатдин администрациядин кыил С.ГЪАМИДОВА къабулна. Ада “Лезги газет” кхын патал гъамиша вири къуватар желб ийизвайди, 2015-йис патални вири идарайра подписка авун тешкилнавайди лагъана.

Гуьгъунлай мугъманар райондин администрациядин кылиин заместитель Эльмира ИСАЕВА, пе-

чатдинни информациядин центрадин руководитель Абдулкадир БУДАЕВ, образованидин отделдин начальник Рамазан КАТИБОВ ва и цларин автор галаз Къурагърин сад ва къвед лагъай школайрин, райондин поликлиникадин работнирх галаз гуьрушмиш хъана.

Гуьрушрал рахай “Къурагъ район” муниципальный тешкилатдин администрациядин кылиин заместитель Эльмира Исаевади, школайрин директорар тир Али Гъажиева, Гъамид Мисриева, 2-нумрадин юкван школадин гъеччи классрин муаллим Гевгьер Мегъамедовади, лезги члалан муаллим Тамара Исаевади “Лезги газет” чпи датлана кхизвайди, адан чинрай хъсан, итижлу макъалаяр, шиирар келзавайди, газет хтун эглеш хъайила, чпик къалабулук акатзавайди лагъана.

Буна кхъенвани?

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

2015-йис патал газет-журнал кхынин вахт бегъем жезва, амма парабуруз и кардикай хабарни авач, къайгъуни туш. “Лезги газетдин” редакцияда лагъайтла, ам кхынин месэла къе лап хцибурукай сад я, вучиз лагъайтла газетдин кымметар къвердавай хжаж ва къайгъусуз ксарин къадар артух жезвай четин шартлара халкъдин газетдин тираж мад агъуз аватунин къурхулувал ава. ИкI тахъун патал вири умуд чи медени, къанажагълу, марифатлу, ватанперес ксарик ква. И мукъвара, газет кхынин месэладихъ галаз алакълу яз, чун адан дустар тир бязи районгълийрихъ галаз гуьрушмиш хъана.

Юсуф ПИРСАИДОВ, муаллим, зегъметдин ветеран: - Тимил векъидаказ лугъун жезва, садни бейкеф тахъурай. Амма хайи халкъдин твар алай милли газет кхын тийизвай, кел тийизвай, дидед члалал рахаз ва кхиз тежезвай, веледриз дидед члал чириз алахъ тийизвай лезгидиз ватанперес лугъуз жедач. Рекъемрин телевиденидинни Интернетдин девирда чи газетдин кылин мана-метлеб заз неинки адан чинра чапзавай макъалайрай (лезги хуьрин яшайишдин пис-хъсан месэлайрикай, баркаллу ватандашрикай малуматар чаз масанай жагдач), гъакI дидед члал хуьнайни акъазва.

Абдурашид РАШИДОВ, “Цийи дубня” газетдин виликан редактор, РФ-дин писателрин Союздин член: - Материалрин тематикадин геьеншвилел, къарагъарзавай месэлайрин важибувилел, мана-метлебдин деринвилел, гъакI акунрин ку-

тугайвилел гьалтайлани “Лезги газет” Дагъустанда пара изданийрин арада тафаватлу хъунал за дамахва. Амма адан тираждал (2014-йисан 2-паюна - 7924 экземпляр) дамахиз жедач. Нагагъ и месэла тешкил тавуна, вич-вичин ихтиярда туртла, инанмиш я, гъа авайдан са пайни хъжедайди туш. Гъавилияй чакай - лезги интеллигенциядин векилрикай, гъавурдик квай гъар са касдикай и газет кхынин тешкилатчиар хъун лазим я. Алай вахтунда чи халкъ “Лезги газетди” къван садсадав агудзавай, дуьздаказ гъавурдик кутазавай, къанажагълувилинни ватанпересвилени гиссералди рубгъламишзавай маса такъат чахъ авач.

Нажмудин НУРАГЪМЕДОВ, Ахцегъ райондин карчийрин Союздин председател: - Парабуру “Лезги газет” багъа хъанва лугъудай багнаяр акъудзава. Вири шейэр багъа жезвайла, “Лезги газетдин” йисан кымметни 774 манатдив агакъун за адетдин кар яз гысабзава. Пуд кило якълун кыммет я къван. Эгер ам кхиз кланз, тежезвай ксар аватла, лап 2-3 касди са газет кхырай, нубат-нубатдалди келдайвал. И мукъвара жув Махачкъаладин са куьчедай физвайла, “Лезги газет” гъилеваз акур са итимдиз за вичвичелай салам гана. Заз чиз, и газет чи милливилени, ватанпересвилени лишандиз элкъезва ва и кар тебрикна кланда.

Мумкинвилекай менфят къачуналди, ихътин са меслят-теклиф гун. Ахцегъ районда официалнидаказ 220 карчи ава лугъуда, гъакъикъатда лагъайтла, абурун къадар мадни пара я. Гъарда са газет кхъейтла, килиг им чи патай милли газет, члал хуьнин карда гъихътин ватанперес-

вал, кылин винизвал жедатла. Ахпа и карда, якълун, чалай маса районрани чешне къачудайбуру жедат.

Жабир АШУРАЛИЕВ, шофёр: - “Лезги газет” кхынин патахъай и мукъвара са къуллугъчидихъ галаз зи лап веки ихтилатар хъана. “За и газет садрани кхизвач. Вучда адакай, келиз тежедайла? Вири хабарар исятда Интернетда ава”, - вичи-вич пара меденидай, акълудай куьна, лавгъавалзавай ада. “АкI хъайила, диде-бубадикай, ватандикай, чи члалакайни вучзавайди я лагъ ман. Гъабур галачизни яшамеш жезва хъи!”, - сабур хуьз хъанач завай. Фикир гайила, им пара хаталу лишан я. Нагагъ чна, обществодин сагълам къуватар сад хъана, ихътин гъаларин вилик пад къун тавуртла, чун лап хаталу сергъятдал къведа. Чна чи члал, газет-журнал хуьн тавун – им жуважуваз, хайи халкъдиз гуьрмет тавунин, милливал квадарунин лишанар жезва.

Ширинбег МУСАЕВ, Ахцегъ райондин Алла Жалиловадин тварунихъ галай искусствойрин школадин директор, РД-дин культурадин лайихлу работник: - Уьлкведин Президентди, Дагъустан Республикадин Кыил Рамазан Абдулатипова экономикадинни яшайишдин, жегъилар ватанпересвилени рубгъдаллаз тербияламишунин месэлайриз къетген фикир гъува. Развивилелди лугъун, гъа и месэлаяр геьеншдаказ ва асантдаказ гъавурда акъдай тегъерда “Лезги газетдин” чинра къарагъарзава. Мухбиррилай гъейри, халкъдин тлал-квал алай месэлаяр веревирд авунин, абуру гъялдай рекъер-хуьлер къалурунин карда багъри газетдикай чи алимири ва пешекаррини менфят къачува. Гъелбетда, им хъсан кар я. Амма, гъайиф хъи, чахъ гъатта са газетни кхын тийизвай ва я 4-5 газет кхезвай хуьрерни ава.

“Ахцах” командадин агалкъун

ФУТБОЛ

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Малум тирвал, алай йисан 21-апрелдилай 9-ноябрдалди члехибурун арада футболдай Дагъустандин чемпионатдин 18-тур кыле фена. Ахцегъ райондин “Ахцах” твар алай командади тарихда сифте сефер яз буьруьнждин медаль къазанмишна. Аферини Сад лагъай чкадиз Махачкъаладин “Судоостроитель”, 2-чкадизни Буйнакскдин “Темир-хан-Шура” командаяр лайихлу хъана.

Са тимил йикъар идалай вилик чун “Ахцах” командадин кылин тренер Абдуллагъ Жалиловахъ галаз гуьрушмиш хъана. Малум хъайивал, Ахцегърин 2-нумрадин юкван школа акъалтларай жегъил гада Махачкъаладиз акъатна. Ина ада келунар давамарна, гъакъни, М.Гъажиеван тварунихъ галай заводда кваллахни ийиз, ам гъа ина кардик квай футболдин командадани 10 йисуз къугъвана. И йисара заводдин хъянавай командадик кваз ада 4 сеферда Дагъустандин чемпионвилени твар къазанмишзава, са шумудра адакай чемпионатдин призёр, 3 сеферда республикадин Кубокдин сагъиб жезва. 2004-йисуз, хизандихъ галаз алакълу себебар аваз, Абдуллагъ Тагъирович хайи хуьруьз кхезва, ина футболдай 2-нумрадин ДЮСШ-да тренер - муаллим яз кваллахдив эгечизава. 2007-йисалай лагъайтла, ада Камил Гъажиевахъ галаз санал райондин жаванрин ва члехибурун хъянавай командайрин тренер яз зегъмет члугун давамарзава. Алатнавай 7 йисан вахтунда абурулай, кар алакъдай коллективар сад авуналди, члехибурун командайрин арада Кыилепатан Дагъустандин квенквечивал къазанмишиз ва жаванрин арада Дагъустандин квенквечивал патал акъажунрани кве сеферда приздин чкаяр къаз алакълана.

Алай йисалай “Ахцах” командадин кылин тренервилени ве-зифаяр вичин дуст Абдуллагъ Жалилован хиве туна, Камил Гъажиев стадион цийикла туькълур хъувунин къайгъуйрик ква.

Алатзавай йисан гъа сифте кылерилай башламишна, чпихъ гележег авай чкадин футболстрихъ къекъезвай А.Жалилов куьчейра ва гъаятра футбол къугъуьзвай, гъакъни хуьруьн футболстрихъ галаз гуьрушмиш жезва, абурухъ галаз суьгъбетар ийизва, тренировкаяр тешкилзава. Зегъметди нетижаярни тагана туш: адавай жаван футболстрин хъсан команда гъазуриз алакълана. Дагъустандин чемпионат башламишай члавуз адахъ Ахцегъай тир 15, Дербент ва Махачкъала шегъеррай тир 5 касдикай (чпин ери-бине Ахцегъ райондай тир) ибарат команда авай.

Сифтегъан къугъунар лап четиндаказ кыле физвай. Идахъ себебарни авай: команда хъсандиз лигим хъанвачир, пулддин такъатрихъ галаз алакълу тир, гъакъни яшайишдин рекъяй маса месэлаярни авачиз тушир. Амма тежрибади, клеви къастуни, тренерди вилик эцигнавай макъсад кылиз акъудун патал ийизвай чалишмишвилери хъсан нетижаярни гъана. Са тимил вахтни арадай тефенмаз райондин жаванрин хъянавай командади чпин подгруппада 3-чка къазва, члехибурун команда лагъайтла, сад лагъай кругдин къугъунрилай гуьгъуьниз 5-чкадал акъатна ва мадни виликди физ хъана. Гъалибилени дад акунвай командадин къугъунар (абур вири Дербентда кыле тухузвай) къвердавай кызгын-даказ ва болельщикрин фикир желбдайвал кыле физвай. И кар тур куьтыгъ жедалди са тимил вахт амаз мадни ашкара жезва: райондин футболдин тарихда сад лагъай сефер яз члехибурун командади буьруьнждин медаль къазанмишзава.

Футбол - им командадин къугъун я, гъавилияй кылди са касдивай агалкъун къазанмишиз жедай кар туш. Заз сифте нубатда, “Ахцах” командадин футболстриз - Тимур Агъмедоваз, Амур Мегъамедоваз, Шерифали Къанбероваз, Музафер Эмиржановаз, Ишреф Мегъамедоваз, Эдгар Рамазановаз, Арсен Асаеваз, Абдул Юсуфоваз, Агъмед Алиеваз, Феликс Вагъабоваз, Расим Алияроваз, Алияр Агъамугълановаз, Замир Ягъибеговаз ва амайбуруз, гъакъни абурун диде-бубайриз, чак умудар кутур болельщикриз, чухсагъл малумариз кланзава, - къейдна А.Жалилова.

Тренерди Ахцегъ райондин администрациядин, Дербентдин стадиондин директордин, Ахцегърин 2-нумрадин ДЮСШ-дин коллективдин, дуст ва тренер Камил Гъажиеван тварарихъни чухсагълдин келимаяр лагъана.

Жабар АСКЕРОВ:

“Вилик макьсад эцигна, ам кьилиз акъудна кланда”

ГУЪРУЪШАР

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алай йисан 4-декабрдиз Махачкьалада, ДГПУ-дин актовый залда неинки са чи республикада, уьлкведа, гьакни къецепатан гьукуматрани вичикай хабар ганвай машгур спортсмен Жабар Аскеров меркездин жегилрихъ галаз гьуруьшмиш хьана. Фадлай вилив хуьзвай и мярекат менфятлуди ва яргалди рикел аламукьдайди хьана. Аниз Дагъустандин саки вири миллетрин векилар атанвай, актовый зал сиве-сивди инсанрив ацланвай. Жабар АСКЕРОВАХЪ галаз гьуруьш Дагоспедуниверситетда тешкилун дуьшуьшдин кар тушир, ада и вуз акьалтларнай.

Шикл ягъайди - Г. ИСАЕВА

Чи ватангьлиди спортдин майданра къазанмишнавай вири агалкьунрикай лугьунин лизимвал авач, амма адан бязи дережар кьейд тавуна жедач: Жабар Аскеров К-1 версиядай дуьньядин виридалайни виле гь кикбоксёррикай сад я. Вири санлай чи ватангьлиди 118 бягьс кьиле тухвана, абурукай 85 сеферда гьалибвал къазанмишна, 41 бягьсина - нокаутдалди.

Кьейд авун лизим я хьи, Махачкьалада тешкилай гьуруьшдиз гзаф жегилар атуник и серенжемдин тешкилатчи, вичин ери-бине Сулейман-Стальский райондин Кварчагьрин хуьрйя тир Равидин Абдурагимован пайни ква: ада вахт вилик кумаз вири хабардарнавай, гьазурвални акунвай. Гьуруьш ДГУ-дин профсоюзрин тешкилатда кваллахзавай Элина Гьажиевади ва ДГПУ-дин кьуллугьчи Нариман Мегьамедова ачухна. Абуру ва Равидин Абдурагимова кьилени тухвана.

РИКЕЛ ХКИН: жегилрихъ галаз гьуруьш алай йисан майдиз Ж. Аскерова Москвада тешкилнай. А чьавузни чи ватангьлидихъ галаз гьуруьшмиш жез атай жегилрин кьадар гзаф тир. Ихътин мярекатар, зи фикирдалди, мукьвал-мукьвал тешкилун хьсан кар жедай. Чахъ, лезги халкьдихъ, спортдин рекьйя еке куклушриз акъатнавай ксар тлимил авач. Кьенин юкьуз чи

спортсменрин чьехи пай республикадилай къецепата яшамиз жезва, анра чпин устадвал хажзава. Сир туш, тивар-ван авай спортсменрилай жегил гзаф кьадар спортсменри чешне къачузва. Ахътинбурухъ галаз мукьувай таниш хьунихъ, абурун мецелай суьгьбетрихъ яб акалунихъ жегилар патал гьам ватанпересвилини руьгьдаллаз тербияламишунин рекьйя, гьам чьуру рекьикай хуьнал, гьамни чпин сагьламвал патал спортдикай авай хийирдал гьалтайлани еке менфят ава. Гьавилляй, ватандиз хтайла, и жуьредин гьуруьшар тешкилайтла пис кар жедачир. Жабар Аскерова абуруз хьсан чешне кьалурнава. И сефердани чи ватандашди вичин хейлин вахт серфна, кьватл хьанвайбурун рикел квай са суални жаваб авачиз тунач. Абурун арада неинки

жезвай инсанрихъни девлетлу культура ава, гзаф крар абурувай чириз жеда. Намуслувал квай, хьсан кьилихдин ва михьи ниятрин инсанар, дугьриданни, вири чкайра гьалтна. Яргьал йисара жуьреба-жуьре динриз ибадатзавай инсанрин арада яшамиз хуьнал за разивалзава, абурувай за гзаф тежриба къачуна.

Гьуруьш суалринни жавабрин кьайдада давам хьхьана.

Квез къецепатан гзаф уьлквейра яшамиз хьун кьисмет хьана, рагьаклидай патан уьлквейра Россия са акьван хуш туш. Квез и карди манийвалначни?

- Авайвал хиве кьуртла, къецепатан уьлквейра садрани урус халкьдин векил хьуналди зав чьуру ниятдивди эгечай, заз писвал авур дуьшуьшар хьайиди туш. Зун яшамиз хьайи чкайра адетдин инсанрин арада за жуваз гьуьрмет ийизвайди, хатур хуьзвайди гьиссна.

Рингдал бягьсиниз экьечдай чьавуз куь рикел кич гьатзавачни?

- Ваъ. Рингдал экьечдайлани, бягьс кьиле физвай вахтундани рикел кич жезвач. Рикел са гьихътин ятлани кьалабулух акатун мумкин я, амма ахътин гьиссери санлай зи гьуьгьулдиз манийвалзавач. Спортда сифте камар къачудайла, кумукьунрикай заз киче тир, гьикл лагьайтла буба залай нарази хьун заз хуш тушир.

Куь фикирдалди, эхиримки кьве сеферда пешекарвиллин рингдал куьн кумукьун квехъ галаз алакьалу я?

- Гьар са спортсмендин уьмуьрда, агалкьунар хьиз, кьеве гьатдай вахтарни жезвайди я. Зи уьмуьрдани гьакл я. Вири санлай за 100-далай виниз бягьсер кьиле тухвана, абурукай чьехи пай гьалибвал къазанмишуналди акьалтларна. Зи анжах 28 йис я, виридалайни еке агалкьунар гьелле вилик кума. Нубатдин бягьсерилай кьулухъ бязибур “зи яшар хьанва, спорт гадардай вахт атанва” лугьудай ванерни захъ галуькна. Абуру тади къачузва. 30 йисни тамам тахьанвай спортсмен сад-къеве сеферда кумукьун яшарилай аслу туш. За куьн инанмишарзава: къеведай йис зун патал лап хьсанди жеда. Тамашачияр, болельщикар шадарун, хьсан бягьсер кьалурун патал за гзаф зегьметар чьугвада.

Авайвал хиве кьуртла, зун анжах жуван са тивар хуьз акьвазнавач, гзаф спортсменри и кардиз еке фикир гузва. Заз кумукьунрикай киче туш, кьилин фикир а кардал желбзава хьи, хьсанбурукай хьсанбурухъ галаз жуван кьуватар ахтармишн. Магьлуб тахьана, вири женгера анжах агалкьунар къазанмишиз жедай кар туш. Мисал патал лугьун: 2013-йис зи уьмуьрда лап бегьерлуди хьана.

Жабар стха, спортдин амай вири жуьрейрилай вучиз квез кикбоксинг, тайский бокс бегеммиш хьана?

- За спортдин гьич са жуьре-ни хьагьайди туш. Авайвал хиве кьуртла, заз спорт гьич бегеммиш тушир. Чун хуьре яшамиз жезвай, зи стха дзюдодал машгул жезвай, ада хьсан нетижаярни къазанмишзавай. Бубадиз зунни спортдал машгул хьана кланзавай. Гьавилляй ада зун гьа са вахтунда спортдин са шумуд секциядиз, гьа гьисабдай яз кьуршар кьунин, кьезил атлетикадин секцияризи, ракурнай. Бубадиз лагьайтла, за кикбоксинг хьана кланзавай. А чьавуз заз спортдин и жуьре гьич аквадай вилерни авачир, гьакьван таклан тир. Амма буба рази хьун патал за кикбоксинг хуш я лагьана жаваб ганай. Гьила, буба завай къакьатайла, зун ахътин жаваб гунал рази я. Гьуьгьунлай зун спортдин и жуьредихъ лап мукьва хьана, нетижаярни атана.

Квехъ кьани руш авани? Хизан кутунрикай фикирзавачни?

- Гьелелиг зун тек я. Амма уьмуьрда, вири инсанриз хьиз, зазни жуван хизан хьана, веледар тербияламишдай фикирар ава. И мукьвара за уьмуьрда гзаф жавабдар и кам къачун кьетла. Алай девирда и кам къачуз четин я (хуьрезва).

Куь уьмуьрдин юлдаш гьихътинди хьун лизим я?

- Зи “къвед лагьай пай” зи дидедиз, зи вахаз ухарди хьун герек я. Зи фикирдалди, дишегьли, сифте нубатда, дагьви дишегьлидиз хас тир кьилихринди хьана кланда: намуслууди, секинди, лавгьавал гьачирди... Дишегьли патал хизан сад лагьай чкадал хьунни важибулу я.

Спортдилай гьейри, куьн уьмуьрда мад квел машгул я?

- Дуьньядин эконоимикани, документальный фильмарни, музыкани, футбол кьугьвазни хуш я.

Квез кьайдаяр авачир бягьсера иштиракиз кландайни?

- Эхъ. Мумкин я спортдин и жуьредай 2015-йисан февралдиз за жуван кьуватар ахтармишунни.

Куьн тивар-ван авай гзаф спортсменрихъ галаз бягьсиниз экьечина. Абурукай нихъ галаз кьисас вахчудай бягьс кьиле тухуз кландай?

- За бягьс кьиле тухвайбурукай виридалайни четинди Джорджи Петросян тир. Адахъ галаз.

Квелей, тежрибалу спортсмендилай, агьзурралди жегилри чешне къачузва. Куьне абуруз гьихътин теклифар гуда?

- Саки 10 йисалайни гзаф вахтунда зун республикадилай къецепатан хьана. Им тлимил вахт туш. И йисара Дагъустанда гзаф дегишвилер хьанва. Инсанарни дегиш хьанва, абурун - къанажагьни. Са куьнални машгул тушиз, вахт пуч авуна виже къеведач. Четиндиз кьилиз акъатзавай кардал мадни кьуватар серфна, ам кьилиз акьудун герек я. Вилик макьсад эцигна, ам кьилиз акьудна кланда. Зегьмет чьугун тавуна, машгурвал къазанмишиз жедач...

Маратан агалкьунрал дамахзава

ЧЕМПИОНАТ

ЧИ КОРР.

Са тлимил йикьар идалай вилик Воронежда Ирандин къадим женгинин бягьсерай международный чемпионат кьиле фена. Ана дуьньядин 11 уьлкведай, гьа гьисабдай яз Россиядай, Ирандай, Афгъанистандай, Камерундай, Туркиядай, Азербайжандай, Кьазахстандай, Кьиргьизистандай тир спортсменри чпин устадвал кьалурна. Россиядин хьанавай команди и чемпионатда 1-чка кьуна. Шадвилелди мадни а кардикай хабар гуз кланзава хьи, чи уьлкведин хьанавай командадин гьалибвлик вичин ери-бине Ахцегь райондин Хкемрин хуьрйя тир Марат МЕЖИДОВАН лайихлу пайни ква. Аферин!

Кьейд тавуна жедач, им Маратан сифте агалкьун туш. Икьван чьавалди ада ушу-саньдадай, кунг-фудай, гьилералди куклунай, кьайдаяр авачир бягьсерай спортдин майданра хейлин медаларни дипломар къазанмишнава. Ингье абурукай са шумуд: Марат вад сеферда Москвадин (2007-йисалай 2011-йисалди), кьве сеферда Россиядин, кунг-фудай дуьньядин чемпионвиллин тиварариз лайихлу хьана. 2007-йисуз Италиядин Перуджода гьилералди куклунай кьиле феи дуьньядин Кубок патал акьажунра гимидин, 2009-йисуз спортдин и жуьредай Пекинда дуьньядин Кубок патал хьайи акьажунра лагьайтла, буьруьнждин медалар къазанмишна. Мубаракрай!

Интернетда авай делилрал асаслу яз, Марат Межидов спортдал лап рикливай машгул жез 2002-йисалай башламишна. Ада чи уьлкведин меркезда Россиядин лайихлу тренер Мегьамедкамит Рабаданован гьилик “КИТЕК” спортклубда вичин устадвал хажна. 2003-йисуз жегилдиз Ватандин вилик буржи таммарун патал Армиядин жергейриз зверна. Ина кьуллугьзавай вахтундани Марата спортротайди кваз жуьреба-жуьре турнирра са шумуд сеферда иштиракна, агалкьунарни къазанмишна. Чи мурад адахъ мадни еке агалкьунар, чандин сагьвал хьун я.

Мергьяматлувилин куьмек тIалабна

2015-йисуз вири дуьньяда мергьяматлувилин серенжемар кьиле тухун патал ООН-ди дуьньядин сообществодивай 16,4 миллиард доллар кIватIун тIалабна, - лугъузва ООН-дин мергьяматлувилин месэлаяр кьай-дадик кутадай Управленидин (УКГВ) официалный сайтда.

КIватIай такьатрин 80 процентдилай гзаф чуьруькриз ялнавай, зулумкарвал ва гужар авуни инсанрин яшайишдиз лап чIуру таъсирнавай уьлквейриз рекье твада, - малумарна мергьяматлувилин месэлайрай ООН-дин генеральный секретардин заместитель Валери Амоса Женевада хьайи собранидал.

Кьилди кьачуртIа, мергьяматлувилин куьмек Афгъанистандиз, Иракдиз, Мьянмадиз, Йемендиз рекье твада. Виридалайни гзаф - 7,2 миллиард доллар - Сирияда чуьруькдин кьурбандриз чара авун планламышнава.

2015-йисуз ООН-дин мергьяматлувилин куьмек 22 государстводиз рекье твада. Гуьзлемишзавайвал, и карди 57,5 миллион касдиз куьмекар гуда. "Чна чалай алакьзавай вири крар ийида, амма мергьяматлувилин куьмекдин патакьай авай игътияжар чи мумкинвилерилай вилик акатзава", - алава хьувуна ООН-дин генеральный секретардин заместителди.

ООН-дин гьасибралди, 2014-йисуз Центральни Африканский Республикада, Иракда, Кьиблепатан Суданда ва Сирияда чуьруькар садлагьана кьизгьин хьана. Гьа и кьуд регион УКГВ-дин кIвалахда кьведай йисуз кар алайбур яз амуькда.

2014-йисуз донорар тир государствойри ООН-дин тIварунихьай мергьяматлувилин куьмек гун патал 9,4 миллиард доллар кIватIна. Идахь галаз сад хьиз, международный организацияди 17,9 миллиард доллар кIватIиз хьуник умуд кутунвай.

"Гьар йисуз чна чи донорривай хейлин такьатар кIватIун тIалабзава. И кIвалах ийизва, амма гьалар кьвердавай муракаббур ва яргьал вахтунинбур яз амуькзава. Мергьяматлувилин игътияжринни ООН-дин мумкинвилерин арада авай фарк анжах гзаф жезва. За умуд кутазва хьби, 2015-йисуз чавай и кардал эхир эцигиз жеда", - лагьана Валери Амоса.

Еврокомиссарди - Туркиядин мумкинвилерикай

Геьеншаруни рекьай Европадин комиссар Йоханнес Хана малумарайвал, Туркия Европадин Советдиз гьахунин гьакьиндай рахунар январдиз цийи килелай башламиш хьжеда. А чIавуз Европадин Союзда Латвияди председателвал ийида, хабар гузва Ассошиэйтед Прессди. Идан гьакьиндай Европадин чиновникди Анкарада ам Европадин дипломатиядин кьил Федерика Могеринидихь ва мергьяматлувилин куьмекар гунин рекьай Европадин комиссар Христос Стилианидосахь галаз Анкарада мугьманвиле авайла кьиле фейи пресс-конференциядал лагьана.

"Гьерекат дуьз терефдихьди кьиле физва", - суьгьбетна Хана.

Идалай гьейри, Европадин делегацияди "Исламдин государстводихь" галаз женг чIугунин ва Туркияда авай Сириядай катнавайбуруз куьмек гунин месэлайрикайни лагьана. Могеринидин гафаралди, Туркиядин пре-

мьер Агьмед Довутогьлидихь галаз кьиле фейи рахунра "Исламдин государстводин" боевикрин гьакьиндай сада-садав делилар агакьаруни ва абурухь галаз женг чIугунин стратегия кьайдадик кутунин месэлаяр веревирдна. Ада гьакьни малумарна хьби, катнавайбурун игътияжар патал Туркиядиз 70 миллион евродин куьмек гунин месэла веревирд авун эхиримжи дережада ава.

Туркия Европадин Союздиз гьахунин гьакьиндай рахунар гьеле 2005-йисуз башламиш хьанай. Амма Кипрдин патакьай Анкарадихь галаз Брюсселдин фикирар сад тахьуни, Европадин хейлин политикриз мусурманрин уьлкве чпин союзада акун такан хьунин рахунар энгеларна.

Европадай тир делегация мугьманвилез атун Россияди "Кьиблепатан поток" тIвар алай газопровод тухуникай отказнавай ва Туркиядихь галаз санал газдин и проект кьилиз акьудиз кIвачин жезвай вахтунда кьиле физва. Рейтерди хабар гузайвал, Европадин союз Туркия Россиядиз акси кьадагьяр эцигуник акахь хьувун патал ва я гьич тахьайтIа аниз кьадагьяйра кьалурнавай продуктар ракур тавун патални меслятдал гьиз алахьнава.

Гьавадин база азадна

Сириядин гьукуматдин кьушунри уьлкведин рагьэкьечIдай пата авай Деир-эз-Зор шегьердай "Исламдин государстводин" боевикер акьудна. Гьа и жуьреда армияди гьа ихьтин тIвар алай, уьлкве патал еке метлеб авай военный аэропорт азадна, хабар гузва Франс-Пресс агентстводи.

Кьейдзавайвал, террористри аэродром кьунин серенжем 3-декабрдиз башламишна. Женгер кьиле фейи вахтунда вишдав агакьна боевикар, Сириядин армиядин 59 аскерни телеф хьана. Башар Асадан кьушунри 6-декабрдиз Эль-Джофра шегьердал гьужумар авур террористар кьулухьди гадар хьувуна, хабар гузва Рейтерди.

Уьлкведин кефердинни рагьэкьечIдай пата армиядилай Эс-Сейх ва Тук-эль-Мильх хуьрерал гуьзчивал хьийиз алакьна.

Сирияда граждандяе 2011-йисалай давам жезва. Башар Асадан гуьзчивилик квай кьушунар са жерге дестейрин - гьам Сириядин азад армиядиз, гьамни "Исламдин государстводин" са жерге дестейриз акси акьвазуниз мажбур жезва. Абуру 2014-йисуз уьлкведин территориядал чпин гьерекатар гена ни активламышна.

Сирияда ва Иракда кардик квай "Исламдин государстводин" боевикриз акси яз США-дин гуьзчивилик кваз международный серенжем кьиле тухузва. Августдиз Иракдин террористрин гуьзчивилик квай, сентябрдизни Сириядин территориярал бомбаяр вегьез башламишна. Гьа са вахтунда Асада международный коалициядин гьерекатар са акьван менфятлур яз гьисабзавач. Адан фикирдалди, "Исламдин государстводихь" галаз анжах чка хьсан чидай, чилелай гьужумардай кьушунривай" женг чIугваз жеда.

Вердишардай лагерар ачухнава

США-дин Африкада авай кьушунрин командующий Дэвид Родригесан гафарал асаслу хьана, BBC Newsди хабар гузайвал, "Исламдин государстводин" боевикри Ливиядин рагьэкьечIдай пата вердишардай лагерар тешкилнава. Адан гафаралди, алай вахтунда ана "Исламдин государстводин" вишлай виниз аскерривай вердишвилер кьачуз жеда.

Родригеса малумарайвал, вердишвилер кьачудай базаяр и мукьвара тешкилнава ва США-ди "абур вилик финал дикьетдалди гуьзчивалзава".

Са бязи делилрал асаслу яз, 2011-йисуз уьлкведин регьбер Муаммар Каддафи терг

авур Ливияда кьиле фейи граждандяевидлай гуьгьуниз восстандиз кьарагнавай хейлинбур президент Башар Асадан кьушунрихь галаз женг чIугваз Сириядиз фенай. Фикирзавайвал, идалай гуьгьуниз са бязи боевикар элкьвена Ливиядиз хтанай.

Одессада офис...

Одессада офисдин центрада хьиткьинун арадал атана. Чкадин "Таймер" порталдин делилралди, зиянар хьайи кIвале Донбассда кьуватдин серенжемда иштиракзавай Украинадин гьукуматдин кьушунар патал куьмек кIватIзавай волонтеррин тешкилат авай.

Адмиральский проспектдин ва Краснован куьчедин пипел алай сад лагьай мертебадин дараматда авай офис йифен сятдин 3-дан зураз хьиткьинна.

Агьвалат хьайи чкадилай порталдин корреспондентди хабар гайивал, анал тади куьмекдин машина алачир - и кардини кьурбандар ва зиянар тахьайди субутзава. Хьиткьинай кIвалин патарив гвай чкаяр милициядин кьуллугьчийри элкьуьрна кьунва.

Офисдин центр "Батькивщина" партиядин векил, областной советдин депутат Александр Борнякованди я.

3-декабрдин йифиз малум тушир ксари Украинадин лишанрин "Патриот" туьквенни хьиткьинарнай.

Харьковда

памятник

хьиткьинарна

Малум тушир ксари Харьковдин Жегьилрин паркуна авай Украинадин повстанческий

Рекьемар

- Цийи дарманар акьудун патал кье дуьньяда йиса **100 миллиард доллар** харжзава.
- Эхиримжи вад вацра нефт **40 процентдин** ужуз хьана.
- Кьенин юкьуз Россияда **13 миллион** инвалид ава.

ЦБ-дин курсуналди кьенин юкьуз:

1 доллар - 54,21 манат,
1 евро - 67,09 манат,

армиядин (УПА) аскерриз эцигнавай мемориал хьиткьинарна. Агьвалат 9-декабрдин йифиз арадал атана. Шегьердин кьайдаяр хуьдай органра "Интерфаксдиз" хабар гайивал, агьвалатдин нетижада зиянар хьайи ксар авач, рикел аламуькда хашуниз зиянар хьана.

Соцсетар ишлемишзавайбурун малуматрал асаслу яз, хьиткьинай ван шегьердин жуьреба-жуьре чкайра - шегьердин юкьва, Павлован Чуьлда, Салтовкада, Жуковский поселокда хьана. Милициядиз агьвалатдин гьакьиндай малумат пакаман сятдин 5-даз агакьна.

Памятник хьиткьинарун Харьковский областдин прокуратурадин пресс-кьуллугьдини тештикарна. Ведомствода кьейд авурвал, малум тушир жуьредин хьиткьинардай шей кардик акатна. И агьвалатдилай гуьгьуниз Украинадин УК-дин 194-статьядин кьвед лагьай паюнай уголовный дело кьарагьарнава.

Украинадин повстанческий армиядин аскерриз эцигнавай памятникди са шумудра Харьковдин общественный деятелрин арада, ам анал жедай ихтияр авайди яни лугъуз, гуьжетар арадал гьанай. Чапла патан партиядин векилри шегьердин властривай мемориал алудун истемишна. Идалайни гьейри, са шумуд сеферда памятник чьулурунин чалишмишвилер авунай. 2006-йисуз Евразийский союздин жегьилрин активистри ам алудна, амма са тIмил авхтундилай ам ремонт хьувуна. 2014-йисан февралдиз малум тушир ксари УПА-дин рикел хуьдай хаш чуьнуьхна, амма са тIмил вахтундилай монумент мад эхциг хьувунай.

Бендерадин гьерекатдик кваз Украинадин повстанческий армияди 1940-йисара советрин партизанрин, Яру Армиядин, Германиядин чапхунчийрин администрациядин ва полякрин аксина женг чIугунай. 2014-йисан сентябрдиз Украинадин президент Петр Порошенкоди УПА-ди Дуьньядин кьвед лагьай дяевдин вахтунда женг чIугвазвай терефрикай садан патал алаз женг чIугурди хиве кьада лагьана малумарнай. "УПА-дин аскерар за игтар хьиз рикел хкизва", - алава хьувуна ада.

Виктор Ющенкоди президентвал авур йисара Украинада УПА-дин векилар аслу туширвал патал женг чIугурбур яз хиве кьунин гьакьиндай указ акьудна. Ющенкоди гьакьни УПА-дин командир Роман Шухевичаз ва ОУН-дин (Украинадин миллетчийрин тешкилат) регьбер Степан Бандерадиз Украинадин Игитвиллин тIвар гана. Амма властдив Виктор Янукович атайдалай гуьгьуниз и кьарар судди кьуватдай вегьена.

ШапIрусар

багьа жеда

2015-йисан сифте варцара Россияда са пачка шапIрусрин кьимет 8-9 манатдин хкаж жеда. ШапIрусрин са пачка саки 70 манатдай акьвазда. Ихьтин делилар, Федеральный налогрин кьуллугьдиз ганвай тенбекдин компанийрин декларациядал асаслу хьана, "Известия" газетди гьизва.

Компанияди шапIрусрин кьимет хкаж хьун цийи акцизрихь ва маса харжиярни артух хьунихь галаз алакьалу ийизва. 2013-йисуз шапIрусрал алай кIанин кьадардин акциз 30 процентдин хкаж жеда.

Базардин иштиракчийри рикел хкизвайвал, эхиримжи вад йисуз тенбекдал эцигнавай акцизрин кьадар кьуд сеферда артух хьана. Эгер 2010-йисуз шапIрусрин кьимет 18 манатдилай башламиш хьанайтIа, исятда са пачкадин кьимет 60 манатдив агакьзава.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкъдин Собрание,
РД-дин Гьукумат

367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЪИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ

Тел/Факс (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ

65-13-55

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д.Б. БЕЙБАЛАЕВ

65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н.М. ИБРАГЪИМОВ

65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж.М. САИДОВА

65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
К.М. КАЗИМОВ

65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М.А. ЖАЛИЛОВ

65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А.Х. ГЪАМИДОВ

65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ

65-00-62

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
М. ИБРАГЪИМОВ

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 16.30

Газет "Лезги газетдин" компьютерин базада гъазурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкин куьче, 6.

Тираж 7924

Макъалаяр редакцияди туькьур хъйизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахъун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле закондательстводал амал авунал гузчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин рекъай РФ-дин Федеральний къуллугъдин Къиблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хъувунва.

П.И. № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:

367018, Махачкала,
1 Петровин проспект, 61,
7-мертеба.

Ⓒ - И лишандик квай материалар гъакъидихъ чапзавайбуру я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БНК - 048209001
ИНН - 0561051314
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Конституциядиз талукъарна

ЧИ КОРР.

Дагъустандин гостехуниверситетда Россиядин Федерациядин ва Дагъустан Республикадин конституцийриз талукъарнавай олимпиада кыле фена. Ина вуздин таможенный къвалахдин ва судебный экспертиздин факультетдин студентри хъсан чирвилер къалурна.

Олимпиададив эгечдалди вилик студентриз РД-дин Конституционный суддин судья, юридический илимрин доктор

сиядин Федерациядин ва Дагъустан Республикадин конституцийрин положенияр, статьяяр гьикл чизва ва абурукай гьикл менфят къачузва.

Олимпиада кыле тухуз РД-дин судебный департаментдин начальник, юридический илимрин кандидат М.Омарова, РД-дин Конституционный суддин судьядин куьмекчи М.Гъажиева, ДГТУ-дин таможенный къвалахдин ва правоведенидин кафедрадин заведующий, профессор И.Оружева куьмекна.

Олимпиададин нетижаяр къурла малум хъана хьы, ТДИСЭ-

Х.Рустамова юристрин ва Конституциядин югъ тебрикна. Ада лагъайвал, уьлквединни чи республикадин конституцийриз талукъарнавай олимпиада сад лагъай сеферда кыле тухузва. Идалай гуьгъуьниз олимпиада гъар йисуз тешкилда.

Олимпиададин макъсад сад тир: вузда келзавайбуруз Рос-

дин факультетдин студентар П.Сиражудиновади, З.Омаровади, З.Багандовади 30, П.Хожаевади, В.Эмировади 29 баллар къазанмишна. Абуруз дипломарни гана.

Олимпиададин кылин пай республикадин вири вузрин студентрин арада 12-декабрдиз кыле фида.

Саки виридалай алакьна

Вири уьлкведа хьиз, 3-декабрдиз Дагъустандин чъехи классра келзавай ученикрини нетижаяр куьнин сочинение (изложение) кхьена. Санлай республикада саки 20 агъзур выпускникди сочинение, 200 касдихъ агакьна изложение кхьена.

Ингъе гила а къвалахрин нетижаяр малум хъана. Дагъустанда сочиненидай 90 процентдив агакьна чъехи классрин ученикри зачетар къачуна.

Ики, "виликамаз агакьнавай малуматдин бинедаллаз, ученикрин 88 процентдив зачетар атана, амай 12 процентди сочинение кьведай йисан февралдиз кьвед лагъай сеферда кхьиди".

Саки виридалай зачетар къачуз алакьнава.

Малумат

18-декабрдиз нянин сятдин 6-даз Махачкъалада Урус театрдин гъевчи залда Лезгийрин Стал Сулейманан тварунихъ галай госмуздраттеатрди А.ИСМАИЛОВАН "Пуд югъ" пьесадай эцигнавай цийи тамаша къалурда. Билетар агъадихъ галай нумрайриз зенг авуна къачуз жеда:
8 964 013 71 00; 8 928 506 87 42.

Редакциядиз тел

ГЪУЪРМЕТЛУ РЕДАКЦИЯ!

2014-йисан 4-декабрдиз акъатнавай "Лезги газетдин" 49-нумрада чапнавай, алуькзавай цийи йис патал чи агъалийри "Лезги газет" кхьиниз талукъарнавай кылин редактордин "Нетижаяр январдиз къада" ва Исламудин Гъуьсейнован "Лезги жематдиз ялвар" макъалаяр за риклик еке къалабулух кваз келна. Абуру чи гъар са лезгидин рикликни теспачавал кутун лазим я. И кар аннамшуналди, за жуван хсуси харжийрикай алуькзавай йис патал "Лезги газет" чпихъ агъвал авачир хизанриз кхьидайвал, 5500 манат пул чара ийизва.

Гъасан ГЪУЪСЕЙНОВ,

Белиж хуьруьн юкьван школадин математикадин муаллим. **РЕДАКЦИЯДИН ПАТАЙ.** Чна, вичин ери-бине Хив райондин Цналрин хуьрйяй тир Гъасан муаллимдиз баркалла лугъуналди, чи ватан-эгълийриз ададай чешне къачун теклифзава.

Чна кхьенва! Бес куьне?..

- Чна, Дагъустандин педуниверситетдин математикадин факультетдин информатикадинни гьисабунар къадай техникадин кафедрадин вири лезги муаллимри (12 касди), зегъметдин ветеран, чаз виридаз чъехи вах, диде хьиз истеклу **Мафи Назировна ЮЗБЕГОВАДИ** кыил кутуналди, хайи члалан хазина тир "Лезги газет" цийи 2015-йис патал кхьенва!

Играми газет келзавай юлдашар! Куьнени тади къачу ам кхьиз! Ша, хуьн чна чи лезги руьгъдин къул!

- "Дагдизель" заводда къвалахзавай лезгийри, генеральный директордин заместитель, зегъметдин ветеран **Назир Гъажикъулиевич ГЪАЖИБАБАЕВАН** теклифдалди, 92 касди хайи газет кхьенва!

- Культурадин "Къуруш" центради 24 касдиз "Лезги газет" кхьин тешкилнава. Директор - зегъметдин ветеран, РД-дин яшайишдиз къуллугъдай хилан лайихлу работник **Жабир Абилович АЗАЕВ.**

- Махачкъаладин аялар хадай 2-нумрадин къвалин медицинадин вири лезги къуллугъчийри, кыле РД-дин лайихлу духтур, ДГМА-дин доцент **Азедин Мурадovich ЭСЕТОВ** аваз, 18 касди "Лезги газет" кхьенва!

- Дербент райондин Рубас хуьре яшамеш жезвай фиявийри - чи газетдин амадаг **Зият Бедирович СЕДРЕДИНОВАН** мукьва-кылийри (8 хизанди) цли сифте яз "Лезги газет" сагъ йис патал кхьенва! Мубаракрай!

Куьне кхьенвани?..

Телефондин телерай гъазурайди **М.ЖАЛИЛОВ** я.

2015-йис патал

Лезги газет

КХЪИХЪ!

ИНДЕКС:

йисанди	-	63249
6 вацранди	-	51313

газетдин кьимет почтарин отделенийрай:

йиса	-	774 манат
6 вацра	-	387 манат

Абонентрин яшикрай (до востребования):

йиса	-	713 манатни 04 кепек
6 вацра	-	356 манатни 52 кепек

"Дагпечатдин" киоскрай:

йиса	-	444 манат
6 вацра	-	222 манат

Киоскрай вахчун патал газет квевай "Дагпечатдин" киоскрай, гъакл Махачкъалада Промшоссе куьнедин 10 "а"-нумрадин дараматда кхьиз жеда.

<p>"Лезги газетдин" редакциядин коллективди играми хтул ЖАЛАЛ бедбахтвилин дуьшуьшдик телеф хуьнихъ галаз алакьалу яз Азаев Жабираз ва вири багърийриз башсагълугъвал гузва.</p>	<p>"Лезги газетдин" редакциядин коллективди имид хва НУРАМЕТ кечмиш хуьнихъ галаз алакьалу яз Саидов Агъаризадиз, рагъметлудан хизандиз, вири багърийриз башсагълугъвал гузва.</p>
<p>Культурадин "Къуруш" центради играми вах ГУЪЛНАБАТ рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз Мегъмандаров Нуралидиз, рагъметлудан хизандиз ва вири багърийриз башсагълугъвал гузва.</p>	